

YENİ ÇAĞ

- x x: Sosyalist devlet ve demokrasi
- H. Ditrh: Demokratik Almanya'da Marksist-Leninist kadrolar
- K. Zarodof: Marksizm-Leninizm ve zamanımız
- B. Fray: Neo-anarşizm çıkmazı

Özel sayfalar

- A. Saydan: Bu ayın olayları

8 (86)
Ağustos
1971

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

TÜSTAV

Sosyalist devlet ve demokrasi

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi ile Macaristan Sosyalist İşçi Partisi (MSİP) Merkez Komitesi'ne bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından örgütlenen «Sosyalist devlet düzeni ve demokrasi» konulu fikir değiş-tokuşu

Balatonalig'te (Macaristan) yapıldı. Bu toplantıya Alman Demokratik Cumhuriyeti, Bulgaristan, Çekoslovakya, Macaristan, Mogo-listan, Polonya, Rumanya ve Sovyetler Birliği'nden ünlü bilginler ve «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazıkurulu üyeleri ile yazarları katıldılar.

AKTÜEL ÖDEVLER

Macaristan Sosyalist İşçi Partisi MK Sekreteri Miloş Ovari, fikir değiş-tokuşu toplantısına katılanları parti adına selâmladığı konuşmasında, bilginlerin bu gibi karşılaşmalarının, kardeş partiler arasındaki ilişkilerin gelişmesi, sosyalizm kuruculuğunun ve komünist hareketinin aktüel teorik problemlerinin incelenmesi bakımından taşıdığı büyük önemi belirtti. Ve şunları ekledi: «Marksizm-Leni

suretiyle durmaksızın zenginleşen canlı ve gelişme halinde bir bilimdir. Yaratıcı teorik çalışma, hareketimizin bundan sonraki gelişmesi için de zorunlu önkoşulu teşkil etmektedir.

Marksizm-Leninizm temelinden enternasyonalidir. Sosyalist kuruculuk uygulamasının tahlili, kardeş partilerin birçok ortak veya benzer sorunları çözümlmekte olduklarını gösteriyor. Bu da Marksist-Leninist teorinin aktüel problemlerinin çözülmesi ve işlenmesinde tecrübe değiş-tokuşu ve kolektif çalışma ihtiyacını doğuruyor. Tecrübe değiş-tokuşu ve kolektif çabaların her kardeş ülke için büyük yararı vardır; çünkü ona, artık bulun-

muş olan çözümleri yaratıcı biçimde uygulama, hataların tekrarından kaçınma olanağı vermektedir.»

Sözcü şöyle devam etti: «Sosyalist devlet ve demokrasinin gelişmesi önemli bir teorik sorundur. BSiP'nin eylemi ve özellikle X. Kongresi'nin çalışmaları, bu soruna partimizin de diğer sosyalist ülkelerin kardeş partileri gibi büyük bir önem verdiğini gösterdi. Gerek uluslararası alandaki ideolojik savaşın sorunları, gerekse yeni toplumu kurma ödevleri bunu gerektiriyor. Sosyalist demokrasinin geliştirilmesi, halk egemenliğini kuvvetlendirmek, geniş yığınları sosyalizm kuruculuğuna çekmek, yığınların bilinç düzeyini yükseltmek ve kişiliği her bakımından yetkinleştirmek demektir.»

Fikir değiş-tokuşu toplantısının açış konuşmasını «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi başyazarı K. Zarodof yoldaş yaptı. Başyazar, Marksistlerin bu gibi uluslararası tartışmalarının, devrimci teoriyi yaratıcı biçimde geliştirir

belirtti. Bu, bir yandan, takım takım muazzam problemlerin ancak büyük bilim kolektifleri tarafından incelenip çözülebildiği zamanımızda bilimsel yaratıcılığın ortak çizgisini yansıtmakta, öte yandan da Marksist-Leninist bilimin enternasyonal karakteri bu karşılaşma ve çalışmalarda parlak ifadesini bulmaktadır.

Toplumsal gelişmede dünya sosyalist sisteminin çözümleyici kuvvet haline geldiği, uluslararası alanda olayların tüm gelişmesinin daha çok yeni toplumu kurmada

gerek ekonomi, gerek politika, gerekse sosyal hayatla ilgili aktüel problemlerinin yapıcı çalışmalarla çözümünü bilhassa önem kazanmaktadır. Meselenin bu yanı, Komünist ve İşçi Partileri 1969 Yılı Uluslararası Danışma Toplantısı'nda da büyük bir dikkatle ele alınmıştır. Ve daha sonra, SBKP XXIV. Kongresi ve diğer sosyalist ülkeler kardeş partileri tarafından da belirtilmiştir.

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi, bir dizi fikir değiş-tokuşu toplantı ve tartışmaları örgütlemeyi kararlaştırdı. Bunlardan biri olan bu karşılaşma, bilimsel problemleri işleme sisteminin bir halkası olup, çağdaş sosyalizmin gelişme eğilimlerinin daha esaslı surette anlaşılmasına yardım edecektir.

Devlet sorunu veya daha geniş deyişiyle egemenlik sorunu, politika sorunu, yalnız devrimsel dönümlerde değil, bütün toplumsal hayatın kökten dönüşümü sürecinde, sosyalizm ve komünizm prensiplerinin yerleşmesinde de kesin bir rol oynamaktadır. Çünkü yeni toplum, bugünkü dünyada çetin sınıf savaşı koşulları, sosyalizm ve ilerilik güçleri ile emperyalizm ve gericilik kuvvetleri arasında daimi bir çarpışma koşulları içinde kurulmaktadır.

Marksist bilginlerin ödevlerinden biri, *sosyalist halk egemenliğinin tarihsel deneyini genellemektir*. SSCB'nde, Lenin'in eserlerinde ve SBKP'nin dokümanlarında tahlil edilen devlet kuruluşu pratiği, şimdi bir dizi sosyalist ülkedeki uygulamalarla tamamlanmaktadır. Yeni tipte devlet düzeninin sağlam gelenekleri yaratılmış, perspektifleri de açıkça belirlenmiştir. Bu geleneklerin bilinmesi ve öğretilmesi çok önemlidir, çünkü kapitalist dünyada bir kısım emekçiler, sosyalist ülkelerdeki devlet düzeninin karakteri, mekanizması ve demokrasi hakkında çokçası noksan ve hattâ yalan-yanlış fikirlere sahiptirler.

Kanaatimce, — yalnız sosyalist ülkelerdeki okuyucularımıza değil, aynı zamanda kapitalist memleketlerde, gelişmekte olan memleketlerdeki okuyucularımıza — hayattan alınma kanıtlarla bütün tecrübe zenginliğimizi inandırıcı biçimde gösterme, sosyalist devlet ve demokrasinin özelliğini açıklama yolunda hâlen yaptığımız kadariyle yetinemeyiz.

Toplumun devrimci olarak yeniden kurulması tecrübesi, bütün sosyalist ülkeler için ortak ekonomik gelişme yasallıklarının kaçınılmazlığı gibi, bunların politik strüktürlerinin ortaklığını dikte eden objektif yasalar olduğunu da gösterdi. Bu ortaklık elbette ayrıntılarda değil, prensiplerde belirmektedir. Bu prensipler arasında örnek olarak şunları sayabiliriz: İşçi sınıfının ve bütün emekçilerin çıkarlarına uygun toplumun bilimsel yönetimini sağlayan komünist partisinin yöneticilik rolü; gerek anarşist yeltenişlerin, gerekse bürokratik yozlaştırmaların bertaraf edilmesi olanaklarını yaratan yönetim sistemine tamamiyle halka dönük ve maksada yönelik bir karakter veren demokratik santralizm; temsil organlarının eylemini dolaysız demokrasinin çeşitli biçimleriyle özdeşleştirme, emekçilerin değişik toplumsal örgütler yoluyla yönetime katılmaları; kişiliğin geniş sosyal hak ve ödevleri, vatandaşların cins, ırk ve milliyet farkı gözetilmeksizin eşitliği; sosyalist yasallık v. s.

Tecrübe, sosyalizmin politik sisteminde ortak prensiplerin zorunluğunu gösterdiği gibi, sosyalist halk egemenliği biçimlerinin çeşitliliği hakkındaki Leninci fikirlerin doğruluğunu da aynı kuvvetle gözler önüne sermiştir. Biz, her kardeş ülkede sosyalist devlet pratiğini daha etraflı olarak aydınlatmakla, zamanın yoklamasından geçmiş bulunan ve başka koşullarda da — bu arada, kapitalist memleketler emekçileri tarafından iktidarın ele geçirilmesinden sonra da — başarıyla uygulanabilecek olan bütün değerli şeylerden faydalanma olanaklarını genişletmiş olmaktadır.

Sosyalist devlet ve demokrasiyi bundan böyle de geliştirmenin teorik problemlerini işlemek Marksist bilginlerin önemli bir ödevidir. Bilindiği gibi, son zamanlarda, sosyalist ülkelerin ekonomik alanda ilerlemesi, onların toplumsal-politik hayatı üzerinde gittikçe daha büyük bir etki yapmaktadır. Bununla ilgili olarak, politika ile ekonominin, altyapı ile üstyapının birbirlerini karşılıklı etkilemeleri süreçlerinin, sosyal gelişmede

devletsel ve toplumsal yönetim biçim ve metotlarının daha büyük bir dikkate incelenmesi zorunluğa apaçık ortadadır.

Bilimsel-tekniksel devrim, sosyal sonuçlarıyla, sosyalist ülkelerin toplum-sal-politik hayatına birçok yeni şeyler getiriyor. Bu devrim, sosyal yönetimi karmaşıklştırıyor, uzun süreli perspektiflere ait stratejik doğrultularının tam zamanına hazırlanmasının önemini artırıyor, toplum yönetiminin bilimsel temellerle sağlamlaştırılmasını gerektiriyor. Bu devrim, aynı zamanda, halkın belirli sınıf ve tabakalarının durumunu değiştiriyor, onların bilinçlenmeleri ve politik aktifliklerinin gelişmesine yol açıyor. Bilimsel-tekniksel devrim ile devlet ve demokrasinin gelişmesi arasında bağıntı sorunu da buradan doğuyor.

Demokrasi ve kültürün karşılıklı bağıntısı hakkındaki Leninci hükümler bugün her zamankinden daha aktüeldir. Emekçilerin öğrenim ve kültürünün yükselişi, onları, sosyal süreçlerin yönetilmesine yaratıcı biçimde yanaşmaya sevk ediyor. Devlet mekanizmasının etkinliğini artırmak için muazzam halk girişimi kaynağından nasıl yararlanılacağı, burada görüşülmeye değer aktüel bir sorundur.

Bilimsel metodolojinin esas istemlerinden biri de şudur: Her toplumsal olay, yalnız perspektifler açısından doğru olarak değerlendirilebilir. Devlete ilişkin Marksist-Leninist hükümlerin doğruluğunu gösteren sosyalist kuruculuk uygulamasının, biriktirilen tecrübe ışığında tahlili ilginç bir konudur. Bununla ilgili olarak, proletarya diktatörlüğü devletinin genel halk devleti (bütün halkın devleti) haline gelmesi sorunu büyük bir dikkatle üzerinde durulmaya değer. Bu fikir dünya komünist hareketinde geniş bir tasvip görmüştür, çünkü olgun sosyalist toplumun politik sisteminin durumunu isabetle belirlemektedir. Genel halk devletinin ölçütlerinin gözden geçirilmesi, onun vaktinden önce ilânına ilişkin temelsiz denemelerin açığa çıkarılması önemli bir sorundur. Zira komünizm yolunda gelişmenin büyük aşamasını tamamlayan karmaşık bir sosyal ve politik süreç sözkonusudur.

Burada, sosyalist devlet düzeninin yapıcı biçimde gözden geçirirken, *sınıf düşmanlarımıza, reformistlere, revizyonistlere* karşı delillere dayanan daimi bir direnç göstermeyi de ödev saymaktayız.»

MSİP MK'ne bağlı Toplumsal Bilimler Enstitüsü direktörü Ş. Lakoş yoldaş, *devletin ve sosyalist demokrasinin gelişmesi konulu* bir rapor okudu.

Marksist-Leninist teoriye, BSİP'nin son yıllardaki yaratıcı ve pratik eylemlerine ve özellikle Parti X. Kongresinin kararlarına dayanarak, içinde bulunduğumuz aşamada sosyalizmin politik sisteminin gelişmesiyle ilgili bir dizi aktüel problem üzerinde duran Lakoş yoldaş şunları belirtti:

«Bu problemlerin çözümünde, kardeş ülkelerin ve her şeyden önce SSCB'nin edindikleri deneyin, SBKP XXIV. Kongresi dokümanlarının büyük bir önemi vardır. Kardeş partilerin tutumlarındaki ilkesel yakınlık, kongrelerinin sosyalist devlet ve demokrasi sorunlarıyla ilgili direktiflerinin bu fikir değiş-tokuşu toplantımızın ortak temeli olarak ele alınmasına imkân vermektedir.

Lenin, sosyalizmi kurmak için uzun bir tarihsel dönemin gerekli olduğunu ve proletaryanın ancak iyi örgütlenmiş bir devlet ve ekonomi yönetimi mekanizması yardımıyla yeni toplumun başarıyla kurulmasını garanti edebileceğini defalarca belirtmiştir. Lenin yönetme sanatına, kadroların yetişkinlik ve kişisel sorumluluk derecesine büyük bir önem veriyordu. O sendikaların «devletleştirilmesi»ni öngören Trotskist isteklere karşı savaştığı gibi, «işçi muhalefeti»ni öngören anarşist-sendikalist isteklere karşı da kesinlikle mücadele ediyordu. Ve devlet organlarının etkin çalışmasıyla demokrasinin gelişmesini tek bir problem olarak ele alıyordu.

Sosyalist demokrasi, devletin gelişmesinden ayrı olarak yetkinleştirilemez. Sınıfların dışında veya üstünde demokrasi yoktur; devlet ve demokrasi sınıfsal kategorilerdir ve sınıf savaşından ayrılamazlar. İşte bu fikri çıkış noktası yaparak, MSİP X. Kongresi, içinde bulunduğumuz aşamada sosyalist demokrasiyi genişletmenin en önemli koşullarından birinin devlet organlarını etkin biçimde çalıştırmak ve bunun yanısıra toplumun devlet üzerindeki etkisini kuvvetlendirmek olduğunu belirtmiştir.

PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN POLİTİK SİSTEMİ

MSİP, son yıllarda devlet kuruluşu problemlerini çözerken, toplumsal örgütlerin, en başta sendikaların çalışmalarına ve üretimin yönetilmesine emekçilerin daha geniş ölçüde katılmalarını sağlamaya büyük bir dikkat gösteriyordu. Parti, aynı zamanda, sosyalizmin politik sistemini geliştirmenin en önemli koşulunun da sosyalist devleti yetkinleştirmek olduğunu daima gözönünde tutuyordu.

Geçen on yılların tecrübesi, devletin ölümünü «çabuklaştırma» ya yönelik teorik görüşleri ve pratik adımları kesinlikle yalanlamaktadır. Yalnız komünizmde aktüel önemi olan problemleri vakitsizce ortaya koymak, yaşanması gereken aşamaları sabırsızlıkla atlamaya yeltenmek sosyalizme sadece zarar verir.

Gelişmiş sosyalist toplumu kurma sürecinde devletin yapıcı eyleminin alanı daralmıyor, genişliyor. Bununla beraber, devlet organlarının çalışmalarının karakteri elbette değişiyor. Örneğin, ekonomik yönetim reformu sürecinde ekonomik teşviklerin rolü artıyor. Ama bu, toplumun yönetiminde

devletin rolünü zayıflatmıyor; tam tersine, onun ekonomi ve kültür alanlarındaki örgütçü eylemi genişliyor.»

Rapor sahibi Lakoş yoldaş, sosyalizmin politik sisteminde devletin yeri sorununa değinerek, problemleri üç grupta topladı: Partinin yöneticilik rolünün güçlendirilmesi; devlet organlarının yetki ve etkinliklerinin genişletilmesi; toplumsal örgütlerin, özellikle sendikaların çalışmalarının aktifleştirilmesi.

Açıkça görülüyor ki, burada partinin yöneticilik rolünün güçlendirilmesi birincil önemi olan bir problemidir. Parti, sosyal-politik karakter taşıyan veya belirli durum ve koşullarda böyle bir karakter kazanabilen her soruna ilkesel bir tutumla yaklaşmalıdır.

Parti, devlet ve yığınsal örgütler, ortak hedefleri kılavuz edinerek tek bir genel doğrultu uyarınca eylem gösterir, fakat günlük çalışmalarda şu veya bu probleme ayrı ayrı yanlarından yaklaşır. Bu böyledir, çünkü sosyalizm koşullarında da — çeşitli toplumsal tabakaların temel çıkarlarına tamamiyle uygun olmakla beraber — hesaba katılması ve bağdaştırılması herhalde gerekli olan özgül çıkarlar da vardır. Bundan ötürü, proletarya diktatörlüğü sisteminde her örgütün açıkça belirli ödevleri olması ve bunlara göre çalışması gereklidir.

MSİP son yıllarda Vatan-Halk Cephesi'nin, sendika birliklerinin ve diğer toplumsal örgütlerin eylemlerini etraflica inceledi. Parti, sendika birliklerinin, emekçileri üretim ödevlerini etmekle beraber, onların çıkarlarının savunucusu olma fonksiyonunu da daha aktif olarak yerine getirmeleri gereğine özellikle işaret etti.

Proletarya diktatörlüğünün politik sisteminde devletin özgül ödevleri vardır. Bunlar elbette değişmez değildir. Bazıları hemen iktidarın elde edilmesinden sonra ortaya çıkar. Bazıları sosyalizmin temelleri atılırken, bazıları da sosyalizm kuruculuğunun tamamlanması koşullarında kendini gösterir.

Gelişmiş sosyalist toplumun kurulması koşullarında, politik sistemin geçirdiği evrimde esas doğrultular nelerdir?

Vaktiyle Macaristan'da, sosyalist devletin daha ileri gelişmesinde tutulacak ana yolun, devlet ödevlerini sosyal örgütlere devretmek olacağı fikri epeyce yaygındı. Ne var ki, tecrübe, şimdiki aşamada bunun bizim için ana yol olmadığını gösterdi. Gerçi sosyalizmin politik sisteminde sosyal örgütlerin rolünü artırmaya bundan böyle de devam edilecektir. Fakat sosyal örgütlere, yalnız kendilerine özgü metotlarla daha iyi gerçekleştirebilecekleri karakterde görevlerin devredilmesi amaca uygun olacaktır.

Hâlen toplumun yönetiminde çözülmekte olan sorunların büyük kısmı, devlet-idare metotlarını gerektirmektedir. Sosyal yönetim sistemini mut-

laklaştırmak, devleti âdeta bir çeşit kötülük aracı saymaya yol açar. Fakat, emekçiler örgütü olan sosyalist devlet, sadece ve her şeyden önce bir zorkullanım aracı değildir. Sosyalist toplumun gelişmesi, devletin görevlerinden büyük bir kısmını otomatik olarak omuzlarından «indirmesi» anlamına gelmez.

Yeni toplum kuruculuğunun şimdiki aşamasında devletin örgütçülük eylemi birçok kesimde genişlemektedir. Yalnız ekonomi alanı değil, sosyal alan da bunun kapsamına girmektedir. Örneğin, sosyalist devlet, emeklilerle ve çalışamaz durumdaki vatandaşlarla ilgilenmeyi gittikçe daha çok yükümlenmektedir. Sosyal ödevlerin önemli bir kısmını belki gelecekte de devlet yerine getirecektir.

Bununla beraber, bazı görevlerin sosyal kurumlara devredilmesi ihtiyacı daha şimdiden olgunlaşmıştır veya pek yakında olgunlaşacaktır. Burada, her şeyden önce, sendika birliklerinin çok büyük rol oynadıkları üretimde emekçilerin çıkarlarının savunulması, okul-dışı öğrenim alanı, halk arasında yığinsal-kültürel çalışmalar vb. sözkonusudur.

Bir yandan, devlet organlarının etkin çalışmasını sağlarken, aynı zamanda gönüllü aktivistlerin çalışmalara çekilmesine imkân verecek biçimlerin aranması gereklidir. Belirli hallerde devlet yönetim biçimi ile gönüllü sosyal çalışma biçimlerinin bağdaştırılması da münasip olur. Örneğin, halk eğitimi örgütlemek ve aynı zamanda bunun maddi temeli sağlamak devletin işidir. Ama burada ailelerden oluşan kamuoyunun, gençlik örgütlerin in ve diğer sosyal örgütlerin rolü de büyüktür.

Önceleri devlet organlarının yerine getirdikleri bazı görevlerin sosyal örgütlere devredilmesi yolundaki pratik adımların ne kadar faydalı olduğu sorusuna kesin bir cevap verebilmek zordu. Bir yandan bu adımlar, halkın çeşitli tabakalarından gönüllü aktivistler çevresinin genişlemesi sonucunu doğurmuştur ve bu olay şüphesiz ki demokrasinin gelişmesine tanıklık etmektedir. Ve gerçekte bu sürecin rasyonel özü de budur. Öte yandan, işin çoklukla esaslı değişikli

diği, ödevlerin karakterini belirleyen, bunların çözüm tarzını gösteren, devletin ve sosyal kurumların yetkilerini ayırdeden ilkesel sorunların çözümüne her zaman yanaşılmadığı bir gerçektir. Bu yüzden biz, bugüne kadar, bazan şu veya bu somut ödevin özlüğü bakımından «kime», devlete mi, topluma mı ait olduğunu açıkça belirleyemez duruma düşmekteyiz. Belki de bu gibi hallerde tek yanlı kategorilerden («sadece» devlet veya «sadece» toplum biçimlerinden) kaçınmak ve «karma», «orta» biçimler aramak daha uygundur.

Devlet makinesinin yetkinleştirilmesi ve sosyalist demokrasinin geliştirilmesi

Ş. Lakoş yoldaş şöyle devam etti: «Geçmişte devleti geliştirmek bazan yeniden-örgütlemekle (reorganizasyonla) bir tutuluyordu. Fakat, tecrübe-

nin de gösterdiği gibi, yeniden — örgütlemelerin hepsi de arzu edilen sonuçları vermez. Biz yetki çerçevesine hangi ödevlerin giremeyeceğini ve hangilerinin başka organa aktarılmaları gerektiğini açıklamadan idari yoldan şu veya bu bakanlık ya da dairede tensikat yaptığımız zaman, bu işlem, o mekanizmanın bir süre sonra yine önceki ölçülere varması kaçınılmazlığını doğuruyordu. Demek ki, sorunun tek yanlı örgütsel bir çözüme bağlanması kendiliğinden olumlu sonuçlar vermiyordu. Devlet işlerinin şu veya bu alanı evvelâ enine-boyuna incelenmeli ve ancak bundan sonra örgütsel sorunların çözüm çaresi aranmalıydı. Bundan başka, değişik tarihsel aşamalarda, somut devlet ödevlerinin karakteri gibi, bunları gerçekleştirme metotlarının da değiştiği gözönünde tutulmalıydı.

Sosyalizmin gelişmesi, toplumun bilimsel olarak yönetilmesini gerektiriyor. Yönetim problemlerine profesyonel açıdan yaklaşmanın önemi artıyor. Fakat bunun, yönetimde demokratik prensiplerin sınırlandırılmasına yol açtığını düşünmek yanlış olur. Bilimsellik, profesyonizm ve demokratizmin oran ve bağıntısı çeşitli yönlerden ele alınabilir. Her şeyden önce, yönetim mekanizmasının kararlarını sırf profesyonel karakterli saymak doğru olmaz. Bunlarda profesyonel ve politik unsurların sınırları nispidir ve karar alınması sürecinde politik unsurların rolü hiç de azalmaz. Kararların sosyal-politik sonuçları da gittikçe daha büyük bir önem kazanır.

Daha sonra, emekçilerin öğrenim, kültür ve bilinçlilik düzeyinin yükselişine paralel olarak, toplum yönetimine katılma olanaklarının genişleşmesi de gözönünde tutulması gereklidir. Bununla beraber yönetim çalışmalarında demokratizmin sadece kontrole indirgenemeyeceği de gözden uzak tutulamaz. Yönetim mekanizmasının işini bir bürokratik süreç, bu mekanizma dışındaki tüm işleri de demokrasinin canlı timsali olarak görmek yanlıştır. Çok iyi bilindiği üzere, yönetim mekanizmasının örgütü demokratik temeller üzerine kurulmuştur. Bunun gibi, bürokratik tahriflerin yalnız bu mekanizmada değil, sosyal örgütlerde de mümkün olduğu bilinmektedir.

Sosyalizmin üstünlüklerinden biri, yönetim mekanizması içinde de demokratik çalışma ve kontrol düzeninin sağlanmakta olmasıdır. O halde profesyonizm ve demokratizmin oran ve bağıntısı sorusunun cevabını bunların diyalektik birliğinde aramak gerekir.

Temsil ve yürütüm organları arasındaki karşılıklı ilişki için de aynı şey söylenebilir. Önceleri, mümkün olduğu kadar çok sayıda sorunun temsil organlarının yetki alanına aktarılması eğilimi göze çarpıyordu, çünkü bu organlar tarafından ne kadar çok sorun çözülürse, yönetimin o kadar daha demokratik olacağı düşünülüyordu. Fakat, belirleyici önemi olan şey, sorunların miktarı değil, karakteridir. Temsil organları, doğrudan emekçilerin çıkarlarını ilgilendiren başlıca problemlerle uğraşmalıdırlar.

Bununla birlikte, operatif sorunların çözülmesinde idari organların nispi erkinliği de artmalıdır.»

Rapor sahibi, daha sonra, demokrasinin temel ve biçimsel unsurları sorunu üzerinde durdu. Macaristan'da emekçilerin arzularının dinlenmesinde ve gözönüne alınmasında uygulanan yeteri kadar demokratik biçimler vardır. Fakat yığınların yönetime katılmasını sağlamakla görevli bazı dairelerde epeyce büyük bir formalizm göze çarpıyor. Örneğın, sovetlere bağılı idari yetkili komisyonlar bu cümledendir. Bunların işlerinin bir kısmı idari tedbirlerin uygulanmasından ibarettir ve komisyon üyelerinin (gönüllü aktivistlerin) böyle sorunların çözümüne esas itibarıyla her zaman katılmadıkları bir gerçektir. Bu katılmanın sağlanması daima büyük ek çabalar gerektirmiş, amma çokçası sorunların daha süratle ve doğru olarak çözümüne yardım etmedikten başka, bir de engel olduğu görölmüştür. Gönüllülük üzerinde örgütlenen komisyonlar, ancak işlerinin daimi surette hukuki araçlara başvurulmasıyla ilişkili olmadığı yerlerde yarar sağlamışlardır. Bundan ötürü, örneğın, sosyal sorunlar komisyonlarının çalışmaları faydalı olmuş, malî sorunlar komisyonlarının işlerinde ise biçimsel yanın ağır bastığı görölmüştür.

Biz sosyal mahkemelerin ⁽¹⁾ ve seçimli mahkeme üyelerinin çalışmalarında da buna benzer bir problemle karşılaştık. Örneğın, kanun, en az yüz kişinin çalıştığı bütün işyerlerinde sosyal mahkemeler kurulmasını öngörüyordu. Şimdiyse, bunların ancak sendika birliklerinin değerlendirmelerine göre gerekli koşulların bulunduğu ve ihtiyacın da reel olduğu yerlerde kurulması önerilmektedir. Halk arasından seçilen mahkeme üyelerine gelince, kanaatimizce, bunların seçiminde çok daha dikkatli davranılmalı, yetişmelerine ve bilgi düzeylerinin yükseltilmesine ilgi gösterilmelidir. Mahkemelerde önemsiz davalara bakılırken seçimli mahkeme üyelerinin hazır bulunmaları şart olmyabilir. Sosyal mahkemeler, halk arasından seçilen mahkeme üyeleri sistemi ve diğeri demokratik kurumlar sosyalist toplumun önemli kazanımlarıdır. Fakat bunların çalışmalarında biçimselliğe son verilmeli, etkinlikleri artırılmalıdır.

Ş. Lakoş yoldaş, sosyalist devlet ve demokrasinin geliştirilmesi alanında MSİP tarafından alınan bazı somut tedbirlerden de bahsetti. Beş yıl önce devlet kuruluşu problemlerinin tahlil edilmesi kararlaştırılmıştı. Bu mak-satla, somut problemlerin incelenmesi için MSİP MK'ne bağılı özel bir komisyon ve yedi çalışma grubu örgütlenmişti. Bunlardan beşi, partinin X. Kongresi arifesinde işlerini bitirdiler. Onların teklifleri üzerine MK bazı kararlar aldı. Devlet Meclisi, sovyetlerle seçim sisteminde değışiklik yapılmasıyla ilgili kanunları onayladı. Hâlen devlet hayatının diğeri sorun-

(1) Bunlara sosyalist ülkelerin bazılarında «arkadaş mahkemeleri» deniliyor (YÇ).

ları hakkında, özellikle *Macaristan Halk Cumhuriyeti Anayasası*'nda değişiklik yapılmasını öngören yeni kararlar hazırlanmaktadır.

Parti, her şeyden önce kanunların ve devlet yapısının ana doğrultularının saptanmasında ve aynı zamanda kanunların uygulanmasının denetiminde Devlet Meclisi'nin rolünün artırılmasına büyük bir önem veriyor. Sadece bir yürütüm organı gözüyle bakılmıyacak olan hükümetin rolü de artırılmalıdır. Hükümet, bütün devlet mekanizmasının işlemesinden sorumlu olan, geniş yetkilere sahip bulunan yüksek devlet organıdır.

Sosyalist devletin daha fazla yetkinleştirilmesi, aynı zamanda, *devlet mekanizması taban halkalarının her bakımdan güçlendirilmesine* yasal olarak bağlıdır. Merkez organlarının dikkatini sosyalist kuruculuğun ana problemleri üzerine yoğunlaştırma işi ile onların çalışmalarında etkinliği artırma işi, sovyetlerin erkinliğinin artırılmasıyla ve yersel önem taşıyan sorunların onların yetki alanına aktarılmasıyla bağdaştırılmalıdır. Bu, devlet kuruculuğunun şimdiki aşamasında, demokratik santralizm prensibinin pratikte uygulanmasının ana unsurudur. Sovyetler hakkındaki yeni kanun da bunu yansıtmaktadır.

Sovyetler sisteminin geliştirilmesi, işletmeler ve yerleşim yerleri çapında geniş ölçüde uygulanmakta olan dolaysız demokrasi biçimlerinin küçümsemediği anlamına gelmez. Bu biçimlerin önemi durmaksızın artmaktadır ve gelecekte uygulanma alanları bir hayli genişliyecektir. Fakat bunlar çoğu problemlerin çözümünde başlıca yol değildir. Burada, yığınların devlet yönetimine doğrudan katılmasının önemli biçimi olan seçim sisteminin yetkinleştirilmesi daha büyük bir rol oynamaktadır.

Devlet Meclisi ve yersel sovyetler seçiminde yeni sistem, halkın politik aktivitesinin artmasını kuvvetle etkiledi. Netekim, seçmenlerin seçimönü toplantılarındaki aktifliği ve oylamaya katılmalarının yüksek oranı bunu göstermektedir.

Ş. Lakoş yoldaşın raporundan sonra hararetli tartışmalar yapıldı.

TARİHSEL TECRÜBE

Fikir değiş-tokuşu toplantısı boyunca, sosyalizmin politik sisteminin geliştirilmesinde edinilen kolektif tecrübenin genellenmesi üzerinde de dikkatle duruldu.

Devlet bu konunun merkezini teşkil ediyor. Ekonomik ve sosyal-kültürel kuruculuğu yöneten, âsaiyişin korunmasını ve vatandaşların haklarının savunulmasını teminat altına alan, emekçilerin devrimci kazanımlarının savunulmasını garantileyen devlettir. Marksist-Leninist partilerin sosyalist demokrasiyi daha ileri geliştirme doğrultusu, devletin güçlendirilmesine organik olarak bağlıdır.

Yeni toplumu kurmanın başlıca aracı

Hukuk bilimleri doktoru prof. **N. Farbero**'un (Moskova) belirttiği gibi, hem devlet, hem de toplum biçim ve kurumlarını kapsayan çok yanlı sosyalist demokrasi sistemini geliştirme tecrübesi, devletsel-hukuki dairelerin birincil önemini ortaya koymuş bulunmaktadır.

Devleti güçlendirmek, her şeyden önce, devlet işlerinin yönetimine emekçilerin katılmasını genişletmek demektir. Fakat bu, aynı zamanda, tümüyle yönetim mekanizmasının güçlendirilmesini ve yetkinleştirilmesini gerektirir. Esasen bu olmadan, toplumsal hayatın yönetilmesi düşünülemez.

Bazı eleştiricilerimiz, devleti güçlendirme doğrultusunun, onun giderek ölmesi hakkındaki Marksist-Leninist öğretiyi çeliştirdiğini söylüyorlar. Gerçi Marks, Engels, Lenin, devletin ölme sürecinin yasallığını tesbit ederek, şu hususları daima önemle belirtmişlerdir: Bu devamlı bir süreçtir; sınıf ayrımlarının ortadan kalkmasına bağlıdır; maddi ve kültürel nimetlerde, bunların ihtiyaca göre dağıtılmasına olanaklar sağlayacak bir bolluğa ulaşılmasına bağlıdır; toplumsal bilinç ve örgütlülükte, insanların birlikte yaşama kurallarına gönüllü olarak uymanın herkes için daimi ihtiyaç haline geleceği bir yüksek düzeye ulaşılmasına bağlıdır.

Sosyalist toplum henüz gelişmenin bu aşmasına varmış değildir. Bu yönde durmaksızın ilerliyelemek için, devletin ardıcıl olarak güçlendirilmesi gereklidir. Bunu, onun, komünizm kuruculuğunda artmakta olan rolü, her şeyden önce ekonomik-örgütsel, sosyal ve kültürel-egitsel görevlerinin önemli derecede genişlemesi ve karmaşıklaşması dikte etmektedir. Yaşadığımız çağın giderek güçlenmekte olan dış politika işleri de bunu gerektiriyor.

Devlet düzeninin doğal-tarihsel gelişmesini zorlama deneyleri, bürokratizmle, etatizmle mücadele adına da olsa, sosyal özyönetimi geliştirme adına da olsa; üretimde ve toplumsal hayatın diğer önemli alanlarında epeyce güçlük ve çelişkiler yaratabilir. Bu elbette bizim bürokratizmle mücadele etmediğimiz ve sosyal özyönetime karşı olduğumuz anlamına gelmez. Biz sosyal özyönetimi sosyalist devlet düzeninin organik vasfı sayıyoruz. Bundan ötürü, sosyal özyönetimin devlete karşıt konması olanağını reddediyoruz. Zira böyle bir tutumun, devletin örgütleyici rolünü değerlendirmede kusur etmeye, Leninci demokratik santralizmi inkârâ yol açtığını, yersellik ve onarşizm eğilimleri tehlikesi gizlediğini biliyoruz.

Demokratizasyonun reel yönelimi, devlet ve hukuk biçimlerini devletsel olmayan sosyal biçimlerle değiştirme doğrultusunu değil, berikilerin de, ötekilerin de akıllıca bağdaştırılması ve hele devlet kuruluşlarının ardıcıl olarak demokratikleştirilmesi ve bunların daha etkin biçimde kullanılması doğrultusunu izlemelidir.

Hukuk bilimleri doktoru prof. *D. Mazilu* (Bükreş), konuşmasını, sosyalist devletin görevlerinin gelişmesi konusuna hasretti. Uygulama, sosyalist kuruculuk süreci içinde işçi-köylü devlet egemenliğinin demokratik karakterinin derinleştiğini gösteriyor. Rumanya sosyalist devleti, toplumun yönetici sınıfı olan işçi sınıfının, köylülerin, aydınların, milliyetlerine bakılmaksızın bütün emekçilerin çıkarlarının ifadecisidir. Bu devlet, sömürücü sınıfların yok edilmesi sonucu olarak gittikçe sağlamlaşan bir sosyal temele sahiptir.

Devletin görevlerinde, demokrasinin gelişme ve yetkinleşmesiyle kopmaz biçimde bağlı bir evrim oluşmaktadır. Onun rolü, demokrasinin ilerlemesiyle ekonomik ve sosyal hayatın diversifikasyonu ile paralel olarak gittikçe daha aktif bir nitelik almaktadır. Devletin haklarının genişletilmesi, eyleminin idari ve baskıcı yanlarının gelişmesi demek olmayıp, tersine, bunların sınırlandırılması, ekonomik ve sosyal hayatın örgütlenmesindeki çalışma ölçülerinin artması anlamına gelmektedir. Sosyalist devlet, daha çok, yeni düzeni yaratmanın başlıca aracı sıfatıyla, yaratıcı biçimde yeniden — kurma görevini yerine getirmektedir. O bu görevini ulusal ekonomik görevlerini gerçekleştirme sosyalist devletin egemenliğini yansıtır.

Bu görevlerin her birinin içeriğinde, bunları gerçekleştirme metodlarında değişimler olmaktadır. Yani ekonomi yönetiminin düzeyi yükselmekte, ekonomi örgütünün demokratik temelleri derinleşmekte ve demokratik santralizm prensibi daha da gelişmektedir. Rumanya'da, ekonomik ve toplumsal hayatın, raslantı, pazar, arz ve talep kanunu gibi etkenlerin iradesine bağlı olarak düzenlenmesi gereğini savunan görüşler reddediliyor. Aynı zamanda, aşırı santralizm unsurları da kabul edilmiyor. İşletme mekanizmasının yetkinleştirilmesi süreci içinde, ekonomi yönetimi demokratik esaslarının sağlamaştırılmasına ilişkin tedbirler alınmış bulunuyor. Ekonomi örgütleri yersel organlarının haklarının genişletilmesi, merkezin rolünü sınırlamak değildir; tam tersine, merkez yönetiminin etkinliği artmaktadır.

Sosyalist devlet, aynı zamanda, kültür ve bilimi geliştirme, emekçilerin sosyalizm ve komünizm ruhunda eğitilmeleri çalışmalarını da yönetmektedir. Ekonomik ve sosyal hayattaki evrim, normatifler yaratılmasında devletin geliş bir faaliyet göstermesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Rumanya Sosyalist Cumhuriyeti'nde yasama işlerinde etkinliğin artırılmasında ve kanunun egemenliği prensibinin teminat altına alınmasında ısrar edilmektedir. Memleketi savunma görevlerine gelince, bu hususta sosyalist kazanımları, yurdun egemenlik ve bağımsızlığını savunmakla ödevli silâhlı kuvvetlerin ve yurtsever birliklerin güçlendirilmesine ve yetkinleştirilmesine özel bir dikkat gösterilmekte, bütün sosyalist ülkeler ordularıyla işbirliği ve tecrübe değiş-tokuşu da geliştirilmektedir.

Rumanya Sosyalist Cumhuriyeti, emekçilerin devleti sıfatıyla, sosyalist ülkelerle işbirliğini ve yardımlaşmayı, dünyanın diğer devletleriyle de barış içinde yanyana yaşama prensibine dayanarak kooperatifleşmeyi genişletmektedir. Sosyalist devletler arasında hak eşitliği ve karşılıklı saygı temeline dayanan ilişkilerle, her ülkenin ekonomik ve sosyal ilerlemesine, her sosyalist ulusun gelişme ve yükselmesine, dünya sosyalist sisteminin sağlamlaşmasına, uluslararası ekonomik ve kültürel mübadelelerin artmasına yardımcı bulunma amaçları güdülmektedir.

Sosyalist devletin evrimi

Sosyalist devlet canlı bir dinamik organizmdir. O yetkinleşmekte, yeni nitelikler kazanmakta, demokratik özlüğünü gittikçe daha belirgin biçimde ortaya koymaktadır.

Hukuk bilimleri doktoru prof. Y. Radef (Sofya), konuşmasında, gelişmiş sosyalist toplumun kurulması döneminde proletarya diktatörlüğü devletin giderek bütün halkın politik örgütü haline geldiğini belirtti. Genel halk devleti, bir sınıf örgütüdür. Fakat, sınıflar ve sınıflar arasındaki ilişkiler, proletarya diktatörlüğü dönemindekinden esas itibariyle farklı bir tabiata sahiptirler. Bilimsel-tekniksel devrim koşullarında üretim güçlerinin hızlı gelişmesine paralel olarak sosyalist toplumda sınıf ayrımları yavaş yavaş kaybolmakta, sosyal birlik kuvvetlenmektedir. Gittikçe genel halk devletine doğru geçiş, devletin sosyal temelini genişletilmesi yoluyla olmaktadır. Bu genişleme sırasında devletin görevleri de değişmektedir. kültürel görevlerde, sosyalist mülkiyetin korunmasında, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunmasında geniş bir gelişme kaydedilmekte, sömürücü sınıfları ezme görevi yavaş yavaş ölüp gitmektedir.

İşçi sınıfının yönetici rolü, sosyalist demokrasinin gerekli belirtisidir. Proletarya diktatörlüğü, sömürücüler üzerinde politik egemenlik ve geniş emekçi yığınlarının politik yöneticiliği demektir. Tarihsel gelişme süreci içinde bu birinci görev tedricen değişmekte' ve nihayet silinip gitmekte, ikincisi gelişmektedir.

Sosyalist devletin evrimi, bir yandan yeni toplumun gelişmesinin dolaysız sonucu, öte yandan onun daha sonraki ilerlemesinin esas şartı olan demokrasinin yetkinleşmesine organik olarak bağlıdır.

Bulgaristan Komünist Partisi'nin Programında belirtildiği gibi, temsil sistemi ve seçim hakkı sosyal-sınıfsal ilişkilerde ulaşılan düzeye uygun olarak yetkinleşir. Devlet egemenliği organları kadrosu sistematik olarak yenilenir. Bu organların, aldıkları kararları gerçekleştirme işine katılmaları genişletilir, yürütüm mekanizmasının çalışmaları üzerindeki kontrolleri artırılır.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti yeni Anayasa'sında belirtildiği üzere, sosyal örgütler devlet organlarına ödevlerini gerçekleştirmede gittikçe daha aktif surette yardım ederler. Devlet de kendi çalışmalarında sosyal örgütlere gittikçe daha geniş ölçüde dayanır. Ve sosyal örgütlere, razı olmaları şartıyla, bazı görevlerini devredebilir.

Sosyalist demokrasi, kişiliğin çok yanlı gelişmesi koşullarının yaratılması demektir. Gelişmiş sosyalist toplumun kurulması döneminde, vatandaşların hakları ve özgürlükleri yeni garantilere kavuşmaktadır.

SSCB Bilimler Akademisi muhabir üyesi *D. Kerimof* (Moskova), proletarya diktatörlüğü devletinden genel halk devletine geçişin diyalektiği üzerinde durdu. Bu karmaşık ve çok yanlı süreç, objektif olarak, sosyalizmin tam zaferi sonucunda meydana gelen köklü ekonomik, politik ve sosyal değişimlerin bir ürünüdür. Bu geçiş arzuya bağlı olarak ilân edilemez, iradeye dayanan kararlarla da gerçekleştirilemez. Onun temelinde, üretim sistemindeki devrimci dönüşümler, toplumun sınıfsal yapısındaki köklü değişimler, hayatın bütün kuruluşunda ve emekçilerin psikolojisiindeki esaslı yenilikler yatmaktadır.

Genel halk devleti, proletarya diktatörlüğü devleti gelişmesinin yasal sonucu olarak, onun işini sürdürür. Bu devlet, komünizm kuruculuğunda emekçilerin başlıca aracıdır. Uluslararası alanda emperyalizm kuvvetlerine karşı diğer sosyalist devletlerle birlikte sınıf savaşı yürütür. Daha çok ikna metodunu kullanarak, sosyalist yasallığa ve hukuk düzenine aykırı hareket edenlere karşı gerekli zorkullanım tedbirlerinden de vazgeçmeksizin, bütün halkın desteğine, emekçilerin bilinçlilik ve örgütlülüğüne dayanır. Proletarya diktatörlüğü daha başlangıcında tüm halk demokrasisi çizgilerini taşır, genel halk devletinde onun tam gelişmesine ulaşılır. Öte yandan, proletarya diktatörlüğü devletinde olduğu gibi, genel halk devletinde de yöneticilik rolü işçi sınıfına aittir.

Sosyal hayatın değişik yanlarının daha sonraki demokratikleşmesi, ekonomik koşullara, emekçilerin politik olgunluğuna, öğrenim ve kültür düzeylerine bağlıdır. Sosyalizmin politik sisteminde demokrasi, yönetim ve yasallık arasında karşılıklı organik bağıntı ve etkileşme vardır ve bu, onun başlıca özelliğidir.

Hukuk bilimleri doktoru prof. *İ. İlinski* («Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi), konuşmasını, proletarya diktatörlüğü devletinin genel halk devleti haline gelmesi sürecini etkileyen toplumsal hayat faktörlerini açıklamaya hasrederek şunları belirtti: «Sosyalizm kuruculuğu kolektif tecrübesinin de gösterdiği gibi, devleti genel halk devletine dönüştürmekte acele etmek doğru olmaz. Sosyalist üretim ilişkilerinin üstün gelmesinden sonra, devletin, sosyalizm kuruculuğunu tamamlama yolunda birçok sorunu çözmesi gerekiyor. Devlet düzeninde evrim, sosyalist toplumsal ilişkileri

sağlamlaştırma ve yeni insanı eğitme gibi objektif süreçleri atlayıp geçemez.

Proletarya diktatörlüğü, yalnız sosyalist toplumun temellerinin kurulması için değil, Lenin'in belirttiği gibi, «... sosyalizmin tamamiyle yaratılması ve sağlamlaştırılması için» de gereklidir (c. 38, s. 377). Proletarya diktatörlüğünün tarihsel görevi, sadece ekonominin yeniden kurulması ve üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla bitmiyor. Henüz oluşmuş bulunan yeni ekonomik yapının sağlamlaşması, özel mülkiyet ilişkileri kalıntılarının yok edilmesi de gereklidir.

Lenin sosyalizmin kurulmasını, «... toplumun bütün üyelerini emekçileştirmek» ödeviyle bağlıyordu (c. 38, s. 385). Bu ödevin çözülmesi, eski toplumun geleneklerinin dayanıklılığı dolayısıyla, epey zaman istemektedir. İşçi sınıfının sosyalist ideolojisi, yeni üretim ilişkilerinin zaferinden *sonra*, *birden* ve otomatik olarak tüm halkın ideolojisi oluvermez. Toplumda ideolojik savaş devam eder. Eski gelenekleri sürdürenlerin uluslararası emperyalizm tarafından desteklenerek sosyalist düzene karşı mücadele etmeleri halinde de zorkullanım tedbirleri gerekli olur.

Proletarya diktatörlüğü, kapitalizmin geri getirilmesi olanaklarının ortadan kaldırılması için garantiler yaratmakla yükümlüdür. Lenin, proletarya diktatörlüğünün sona ermesini, kapitalizmin geri getirilmesi tehlikesinin ortadan kalkmasına bağlıyordu. Bu sorun, dünya sosyalist sisteminin ve onun emperyalizme karşı savaşının varlığı koşullarında, uluslararası çapta çözülmektedir. Komünist ve İşçi Partileri 1969 Yılı Uluslararası Danışma Toplantısı'nda belirtildiği gibi, «sosyalizmin savunulması komünistlerin enternasyonal ödevidir».

Proletarya diktatörlüğü devletin genel halk devleti haline gelmesi yolları ve vâdeleri değişik memleketlerde birbirinin aynı olmayabilir. Fakat bu sürecin tamamlanması gelişmiş sosyalist toplumun kurulmasına bağlıdır. Genel halk devleti aşaması, SSCB'nin tecrübesinin gösterdiği gibi, yalnız sömürücü sınıfların yok olmasıyla değil, bütün sınıfların ve sosyal grupların içsel tekcinliği ile tamamiyle sosyalist bir çehre edinmeleriyle de karakterize edilen sosyalist toplumsal ilişkilerin yüksek bir düzeye ulaşmasıyla şartlıdır. İşçi sınıfının sosyalist ideolojisi SSCB'de bütün halkın ideolojisi olmuştur. Devlet, halkın bütün katlarının işçi sınıfının durum ve tutumuna geçmeleri sonucunda tüm halkın devleti niteliğini kazanır.

Proletarya diktatörlüğü devleti gibi, sosyalist genel halk devleti de belki çeşitli biçimler alacaktır. Aynı zamanda, sosyalist devletle demokrasinin en etkin biçimlerinden çeşitli memleketlerin karşılıklı *yararlanmaları* geniş ölçüler alacak, devlet kuruluşu alanında edinilen kolektif tecrübe geliştirilecektir.

I. İlinski, devlet biçiminin ne olacağı sorusuna şöyle cevap verdi: «Bu devlet, «toplumun politik örgüt biçimi» kavramından farklı olmalıdır. Toplum, devletten başka politik kuruluşlara da sahiptir. Sosyalist gelişme tecrübesi, gerek devletsel politik strüktürlerin (yönetim biçimi, devlet kuruluş biçimi), gerekse devletsel olmayan politik strüktürlerin (çok partililik ve tek partililik, halk cephesi) ne kadar çeşitli olabileceğini göstermiş bulunuyor.»

Bununla ilgili olarak, fikir değiş-tokuşu toplantısına katılanlar, sosyalist memleketlerdeki politik gelişmeyle elde edilen tecrübe açısından, devletin biçimleri sorununun bundan sonra da işlenmesinin gerekli belirttiler.

KOMÜNİST PARTİSİ VE SOSYALİST DEVLET

Hukuk bilimleri doktoru prof. A. Lopatka (Varşova), konuşmasında şunları belirtti: «İşçi sınıfının, yeni tipten partisi olmadan devlet egemenliğini ele geçiremeyeceği, bunun ele geçirilmesinden sonra da, — böyle bir parti olmadan — sosyal güçleri sosyalizm ve komünizm kuruculuğu için etkin biçimde örgütleyemeyeceği hakkında Lenin'in bilinen tezini, sosyalist ülkelerin kolektif tecrübesi doğrulamaktadır.

Sosyalist toplum kuruculuğu süreci içinde işçi sınıfının politik düzeyi durmadan yükselmektedir. Fakat toplum hayatının ve sınıf savaşının mekanizmasını onun bütün temsilcilerinin aynı derecede anladıkları söylenemez. İşçi sınıfının önünde, bu sınıfın objektif çıkarlarını açık formüle eden, memlekette ve dünyada oluşma halindeki süreçleri açıklığı ile kavrayan öncü gücü yürümelidir.

Toplunun sosyalizm temeller üzerinde yeni-baştan kurulması bütün emekçilerin çıkarına uygundur. Fakat bunun gerekliliğini herkesin derhal kavradığı söylenemez. Bir çokları bunu desteklemeye hazırdır, amma kendileri girişim gösterebilecek durumda değildir. Demek ki, bilimsel bir programla ortaya çıkan ve geniş yığınları peşinden götürebilen bir partiye ihtiyaç vardır. Kaldı ki, sosyalist düzenden tedirgin olan düşman kuvvetler veya unsurlar tarafından gösterilen direnişin halk egemenliğinin kuruluşundan sonra daha uzun zaman sürmesi, bu partiye olan ihtiyacı kat kat artırmaktadır.

Parti, emekçilerin günlük ve uzun vâdeli çıkarlarını doğru biçimde bağdaştırmak, ayrı ayrı tabakaların ihtiyaçları arasındaki ayrımları gözönüne almak için gereklidir. Yoksa geçici, yersel çıkarlar, zümre çıkarları vb. kolayca ağır basabilir ve toplumun bir bütün olarak yönetimi yolu üzerinde engel teşkil edebilirler.

İşçi sınıfı, sosyalizm kuruculuğunu yalnız devlet mekanizmasının yardımıyla yönetemez. Gerçi devlet, yeni toplumu kurmak için gerekli ve en güçlü araçtır, fakat birkaç araçtan sadece biridir. O, halkın ve toplumsal tabakaların çeşitli gruplarının etkileri altında kalır. Parti, devlet mekanizmasını işçi sınıfının yönetmesini ve devlet işlerini etkili olarak denetlemesini sağlamak için, bu işlerin sosyalist doğrultuda yürütmesi ve arzu edilmeyen etkilere karşınması için gereklidir.

Partinin yöneticilik rolü, sosyalist demokrasinin varlığı ve gelişmesi için gerekli koşuldur. Bundan ötürü, bu rolün kendisi demokratik bir olgudur, ve bu olmadan, sosyalist demokrasi sadece geçici bir tarihsel epizottan ibaret kalabilir. Sosyalizmde demokrasi, revizyonistlerin iddialarının tersine, toplumsal hayatta partinin etkisinin zayıflaması değil, kuvvetlenmesi temeli üzerinde gelişmektedir. Bu prensibin bozulması, kaçınılmaz olarak, demokratik kuruluşların emekçilerin çıkarları zararına kullanılması sonucuna götürür.»

A. Lopatka şöyle devam etti: «Son zamanlarda, Polonya'da partinin sosyalizm kuruculuğundaki ve sosyalist demokrasinin geliştirilmesindeki yöneticilik rolü, 1970 yılı Aralık ayı bunalımının giderilmesinde büyük bir kuvvetle belirdi. Bu bunalıma, önceki yönetimin ekonomik ve özellikle sosyal politikada işlediği hatalar, aynı zamanda çalışmalarında yeteri kadar demokratik davranamayışı sebep olmuştu. Bunalım partinin iç kuvvetleri tarafından önlendi. Parti Tüzüğü hükümleri uyarınca yönetim kadrosu değişti, daha önceki iyi düşünülmemiş karar ve tedbirler düzeltildi, programa ilişkin yeni fikirler ileri sürüldü, halk arasında işçi sınıfının durumu ve otoritesi sağlandı.»

Hâlen memlekette, parti, devlet ve özyönetim organlarının çalışmaları üzerinde işçi sınıfının geniş ölçüde etkisi sağlanmaktadır. Sosyalist idealin, yani insanlar arasında eşitliğin gerçekleştirilmesi için yeni tedbirler alınmıştır. Seym'in ve halk sovyetlerinin rolünü artırmak, yönetim mekanizmasının işlemlerini iyileştirmek için tedbirler alınmaktadır.»

D. Mazilu tekrar söz alarak şunları söyledi: «Partinin yöneticiliği kendi başına bir amaç değil, sosyalizm ve komünizm kuruculuğunun son derecede önemli koşuludur. Devlet hayatının ve sosyal-ekonomik hayatın politik yönetimini, vesayet eğilimlerini ve idari kumandacılığı reddederek, parti gerçekleştirir.

Parti yöneticiliği, her şeyden önce, sosyal süreçlerin ve olayların özlüğünü, aynı zamanda olumlu eğilimlerin ve çelişkilerin özlüğünü doğru biçimde açıklamak, bunların çözümü için tedbirler almak demektir. Ortaya çıkan çelişkileri önemsemek, onların keskinleşmesine, hattâ sosyal anlaşmazlıklar başgöstermesine yol açar. Parti, toplumun hayatında olumsuz nitelikteki olayları gidermeye, yeni'nin kökleştirilmesi için gerekli politik, ekonomik ve örgütsel koşullar yaratmaya çalışmaktadır. Parti,

diyalektik yasaların, kendiliğinden-gelme olarak değil, bilinçli eylem temeli üzerinde belirmesini sağlama çabasıdır.»

Şöyle bir soru ortaya atıldı: Rumanya'da parti komiteleri birinci sekreterliği görevi ile halk sovyetleri yürütme komiteleri başkanlığı görevinin özdeşleştirilmesi ne gibi pratik sonuçlar vermiştir? D. Mazilu, bunun, ilçede, şehir ve köylerde politik çalışmaların daha iyi örgütlenmesi ve koordinasyonuna imkân verdiği dergisi yazıkurulu üyelerinden B. Zaharesku da şunları ekledi: «Bu ödeşleştirme tedbiri, parti ve devlet organlarının çalışmalarında paralelizmi gidermek maksadiyle alınmıştır. Biz partinin yöneticilik rolünü artırmaya çalışıyoruz. Şimdi yönetmen parti organları, yersel egemenlik organlarının karşılaştıkları problemlerin çözümüyle daha büyük yetkilere dayanarak uğraşüyor, bunların çalışmalarındaki bütün ayrıntıları biliyorlar. Fakat bu ödeşleştirme hiçbir zaman parti ve devlet organlarının birbirine katılması demek değildir.»

D. Kerimof, komünizm kuruculuğunu geliştirme döneminde partinin yöneticilik rolünün artmasına değinerek, bunun bellibaşlı belirtileri üzerinde durdu.

Parti, genel politik doğrultuyu hazırlayarak somut direktifleri verir, ve devlet mekanizması da buna göre çalışır. Bu, devlet organlarının erkinliğini sınırlama anlamına gelmez. SBKP XXIV. Kongresi, sovyetlerin rolünü daha da güçlendirme, yönetim mekanizmasını yetkinleştirme ve sorumluluğunu artırma gereğine önemle işaret etmiştir.

Partinin yöneticilik rolü, devlet kadrolarının seçiminde ve dağılımında kendini gösterir. Hayat, kadrolar konusundaki istemleri durmadan artırıyor. Kadroların modern yönetim metotlarını gayet iyi bilmeleri, gelişme perspektifini yolları bulabilmeleri, başkalarının bilgi ve tecrübesinden de yararlanmaları gerekmektedir. SBKP XXIV. Kongresi yönetici kadroların yetişmeleri ve prekalifikasyonları sisteminin iyileştirilmesi gereğine de önemle işaret etmiş bulunmaktadır.

Parti yöneticiliği, parti direktiflerinin devlet organları ve görevli kişiler tarafından edimli olarak (fiilen) yerine getirilmesinin kontrolünde de kendini gösterir. SBKP XXIV. Kongresi, yürütümün denetlenmesi konusunda da önemli bir yeni adım atmıştır. Şimdi yönetim mekanizmasının çalışmaları üzerinde kontrol hakkı, yalnız üretim işletmelerinde değil, bilimsel araştırma enstitülerinde, öğrenim, eğitim ve kültür, sağlık kurumlarında da parti örgütlerine verilmiştir.

Toplantıya katılanlar arasından başka sözcüler de komünist yöneticilik rolünün yükseltilmesi üzerinde durdular ve bunu sosyalizmin politik sistemindeki gelişmenin son derecede önemli yasallığı olarak

nitelendirdiler. Sözcüler, bu süreci, politik mekanizmanın diğer organik bölümlerinin parti tarafından değiştirilmesi biçiminde basitleştirerek anlamının doğru olmayacağını belirttiler. Partinin yöneticilik rolü objektif bir olaydır ve gittikçe karmaşılaşan toplumsal süreçlerin yönetiminin yüksek bir bilimsellik düzeyinde olması gereğinden doğar.

Sözcüler, sosyalist toplumda partinin yöneticilik rolünü zayıflatmaya ve onun çalışma alanını sadece düşünsel-eğitsel çalışmalarla sınırlamaya yönelik görüşlerin temelsizliğine ve pratik zararlarına da işaret ettiler.

SOSYALİZMİN POLİTİK SİSTEMİNİN GENEL VE ÖZEL YANLARI

Hukuk bilimleri adayı *E. Avirmed* (Ulan-Bator), kapitalizm-öncesi ilişkilerden sosyalizme geçmekte olan Mogolistan Halk Cumhuriyeti örneğine dayanarak, bu problemi açıklayan bir konuşma yaptı.

Mogolistan emekçilerini ulusal ve sosyal ezgiden kurtaran 1921 yılı halk devrimi, memlekette emekçi aratların ⁽¹⁾ diktatörlüğünün kurulmasıyla sonuçlandı. Mogolistan'da 1924 yılında halk cumhuriyeti ilân edildi. Yine aynı yıl, feodalleri politik haklardan yoksun eden ve emekçi halka demokratik haklar tanıyan ilk MHC Anayasası kabul edildi. Anayasa, halk huralarını ⁽²⁾ yeni düzenin politik temeli olarak onayladı. Bunların yanı sıra, Mogolistan Devrimci Halk Partisi'nin (MDHP) yönetimi altında kurulan Gençler Birliği, emekçilerin sendikaları ve diğer toplumsal örgütleri büyük bir rol oynadılar.

Halk devriminin zaferinden sonra gerçekleşen devrimci demokrasi, sosyalist demokrasinin temeli ve basamağı oldu. Yeni ekonomi ve kültürün yaratılması sürecinde ulusal işçi sınıfı oluştu, emekçi aydınlar zümresi ortaya çıktı, işçi sınıfı ile emekçi aratlar arasında sağlam bir birlik yaratıldı. Emekçi aratların devrimci-demokratik devleti 1940 yıllarından itibaren işçi sınıfı diktatörlüğü devletine dönüşmeye başladı. Bu sürecin gelişmesiyle, emekçilerin devrimci demokrasisi sosyalist demokrasiye dönüşür oldu.

MHC'nin 1940 yılında yenilenen ve feodal ilişkileri leştiren Anayasası, vatandaşların demokratik haklarını genişletti. 1949 yılında da seçim sisteminde esaslı değişiklikler yapıldı: Bütün devlet egemenliği organları için, tek dereceli, eşit ve gizli oylamalı seçim usulü kabul edildi. Bu da devlet egemenliğinin emekçi yığınlarıyla bağının daha da sağlamlaşması anlamına geliyordu.

(1) Arat: Hayvancılıkla uğraşan emekçi köylü.

(2) Hural: Meclis, şûra, sovyet.

1950 yılları sonlarına doğru Mogolistan'da sosyalist üretim ilişkileri kesinlikle üstüngeldi. 1960 yılında yeni MHC Anayasası kabul edildi. Bu Anayasa'da teminatını bulan sosyalist demokrasi prensipleri sapmasız olarak gerçekleştiriliyor. Emekçileri devlet yönetimine çekmenin esas biçimi halkvekilleri huralları'dır. 1969 yılında halkvekilleri seçimine toplam seçmenlerin % 99,99'u katıldılar; bütün sosyal katlardan hurallara 14 binden fazla halkvekili seçildi. Halkvekilleri hurallarında, 20 binden fazla halkvekili ve aktivistin çalıştıkları 1400 daimi komisyon kuruldu.

Temsili demokrasiyle sıkı sıkıya bağlı olarak dolaysız demokrasi de gelişmektedir: MHC yeni Anayasa Tasarısı geniş ölçüde müzakere edilerek kabul edildi. Bu cümleden olarak, 1166 toplantı tertiplendi; bunlara toplam olarak 208 bin emekçi katıldı ve bunlar arasından en az 2900 kişi tekliflerde bulundu. Ulusal eğitim sistemini daha da iyileştirme kanun tasarısı ile köy ekonomisi kooperatifleri örnek tüzüğü de aynı uygulamaya tâbi tutularak bütün halk tarafından müzakere edildi. Son zamanlarda yersel halkvekilleri hurallarının kararname tasarıları da peşinen görüşülmektedir. İşçilerin, köy ekonomisi kooperatifleri üyelerinin genel kurul toplantıları ve emekçilerin daimi üretim toplantıları artık usul edinilmiştir.

Sözcüler, halk egemenliği biçimlerinde büyük çeşitliliğin, sosyalist politik sistemin gelişmesinin genel prensipleri ve yasallıkları temeli üzerinde belirlediğine işaret ettiler. Birçok memlekette politik sistemin özelliklerinden biri, çok partililiktir. A. Lopatka, sosyalizm koşullarında bu özelliğin karakteri sorununa değinerek, yeni toplumu, yalnız komünistlerin değil, bütün emekçilerin elbirliğiyle savaşıarak kurduklarını belirtti. Bugünkü dünyada, temsilcileri içtenlikle sosyalizmi tutan komünist olmayan toplumsal akımların sayısı artmaktadır. Bu olay, yeni toplumsal düzen uğrunda savaşta çeşitli partilerin işbirliği yapmaları için elverişli bir temel yaratmaktadır.

İkinci Dünya Harbi yıllarında, ulusal ve sosyal kurtuluş uğrunda faşizme karşı yürütülen savaşta, nice memlekelerin komünistleri diğer siyasal partiler ve gruplarla işbirliği yaptılar. Örneğin, Polonya'da, İşçi Partisi, Sosyalist Parti'nin bir kısmı, Köylü Partileriyle Demokrat Parti'nin bir kısmı ve aynı zamanda partisiz seçkin toplum adamları halk egemenliği plâtförmundan yana olduklarını açıkladılar.

1950'ye kadar Polonya'da çok karmaşık bir parti sistemi vardı. Bu sistem, sol partilerden başka, saflarında sosyalizm aleyhtarlarının bulunduğu bazı partileri de kapsıyordu. Ve sınıf savaşının sertleşmesi ölçüsünde bu sistem de değişiyordu. Netekim, 1949 yılı sonunda işçi partileri Marksizm-Leninizm temelinde birleştiler. Buna paralel olarak, saflarından gericiileri peşinen temizliyen köylü partileri de sosyalizmi kabul etme ve onun kurulmasına aktif olarak katılma plâtförmu üzerinde birleştiler. Emek Partisi de Demokrat Parti'ye katıldı. Bu birleşme ve katılmalar sonucunda, bugüne kadar da süregelen sistem meydana geldi. Hâlen 2 milyon 300 bin üyesiyle

Polonya Birleşik İşçi Partisi, üye sayısı 360 bini bulan (köylerde PBİP kadar üyesi olan) Birleşik Köylü Partisi, zanaatçılarla bir kısım aydınları birleştiren ve 86 bin kadar üyesi bulunan Demokrat Parti bu sisteme dahildirler. Bundan başka, sosyalizmden yana olan katolik grupları da kurulmuş bulunmaktadır.

Bu sisteme çok partili sistem denilebilirse de, gerçekte, Birleşik İşçi Partisi ile çok partili burjuva sistemine özgü çizgileri olmayan diğer emekçi partileri arasında işbirliği sistemi olarak anılması daha doğru olur. Bütün bu partiler sosyalizmi kurma programını desteklemekte, toplumda işçi sınıfının yöneticilik rolünü kabul etmektedirler. PBİP de diğer partilerin erkinliğini tanımaktadır ve bu erkinlik onların örgüt işlerini, iç yapılarını, üye edinmelerini ve dünya görüşlerini kapsamaktadır. Politik alanda işçi sınıfını ve emekçilerin diğer tabakalarını yalnız PBİP temsil etmekte; öteki partilerse, emekçilerin ancak işçi sınıfına dahil bulunmayan bazı tabakalarını temsil etmektedirler.

Bütün partilerin, devlet organlarında temsilcileri vardır. Seym'in 460 halkvekillinden 225'i PBİP üyesi, 117'si Köylü Partisi üyesi, 39'u Demokrat Parti üyesidir; ilerici katoliklerin gruplarını temsil eden partisizlerin ise 13 halkvekili vardır.

Bu partiler arasında belirli işbirliği biçimleri meydana gelmiştir. Örneğin, PBİP toprak reformu programını Köylü Partisi ile birlikte hazırlamıştır. Partiler-arası işbirliğinin merkez, yöre ve bölge komisyonları vardır.

Sözcülerin belirttikleri gibi, sosyalist ülkelerdeki çok partili sistemin, «plüralist sosyalizm»i ve «politik kuvvetlerin serbest oyunu»nu öngören revizyonist görüşlerle hiçbir ilişkisi yoktur. Çok partililiğin veya tek partililiğin varlığını, şu ya da bu sosyalist ülkenin somut tarihsel koşulları ve aynı zamanda komünist olmayan partilerin tutum ve eylemleri belirlemektedir. Birkaç siyasal partinin eylem sahnesinde bulunduğu sosyalist ülkelerde, bunların hepsi de ulusal cephede, vatan cephesinde işbirliği yapmaktadırlar. Çünkü bu ülkelerde uzlaşmaz sınıf çelişkileri ortadan kaldırılmıştır, partiler arasında muhalefet ilişkileri ortamı da yoktur.

Toplantıya katılanların oybirliğiyle belirttikleri üzere, sosyalist devlet düzeninin gelişmesinde elde edilen kolektif tecrübe, uluslararası devrimci hareketin son derecede değerli bir kazanımı, Marksizm-Leninizm fikirlerinin yaşamsal ve yenileştirici gücünün parlak kanıtıdır.

PROBLEMLER VE ARAŞTIRMALAR

Artık yerleşmiş bulunan tecrübenin esas özlüğünü, demokrasinin daha sonraki gelişmesi problemlerinin incelenmesinden ayırmak kolay değildir. Kaldı ki, biri ve diğeri arasında hayatın içinde açık bir sınır var mıdır? Şu

veya bu kararlar tecrübeden geçerek doğrulanır ve herkese malolurken, hayat, tahlil edilip yaratıcı çözümlere bağlanmaları kardeş partiler için daimi ilgi konusu olan yeni problemler ortaya koymaktadır.

İşte sosyalist halk egemenliğinin daha sonraki gelişme yolları da bu problemlerden biridir.

Tek sistem olarak sosyalist demokrasi

Sözcülerden birkaçı, konuşmalarında, sosyalist demokrasiyi, şu veya bu memleket çerçevesinde yürürlükte bulunan tek bir sistem olarak ele aldılar.

Hukuk bilimleri adayı K. Ondris (Prag), konuşmasında, ÇKP'nin, 1968 bunalımının zararlı sonuçlarını gidermeye yönelik politikasının üç önemli ödevine işaret etti. Bunların birincisi, toplumun Komünist Partisi etrafında, şehir ve köy emekçilerinin, Çekoslovakya halklarının birliğini dile getiren Ulusal Cephenin sosyalist plâtfomu temeli üzerinde politik topluluğunu sağlamaktır. İkincisi, demokrasi mekanizmalarının normal işleme koşullarını yaratmak ve bu yöndeki çabaları — ulusal komitelerden — Çek ve Slovak Ulusal Şurası'na ve Federal Meclis'e kadar — bütün temsil organları halkalarında seçimlerle tamamlamaktır. Üçüncüsü de, sosyalist devlette, bu devletin organları ve daireleri ile vatandaşlar arasındaki ilişkileri sağlamlaştırmaktır. Esas problemlerden biri, olanakları tükenmekten henüz çok uzak olan mevcut demokratik biçimlerden daha tam olarak yararlanılmasıdır.

Sözcü, toplum ve devlette işçi sınıfının yöneticilik rolünü belirterek, sosyalist demokrasinin bazı gelişme yönleri üzerinde durdu. Bunlar, temsili demokrasinin yetkinleştirilmesi; vatandaşların seçimli iktidar organları yoluyla yönetime katılmalarının genişletilmesi; büyük emekçi gruplarının çıkarlarının ve çoğu zaman da sendikal veya özgüf çıkarlarının demokratik biçimde bütünleştiği yığınsal örgütlerin geliştirilmesi (bu örgütlerin örgütsel ve ideolojik çalışmaları, ÇKP'nin yönetimi altında Ulusal Cepheye birleşmektedir), yerleşmiş örgütsel biçimlerin bulunmadığı ve demokratik mekanizmanın bir dereceye kadar — kendiliğinden — gelme eğilse bile — geliş güzel karakter taşıdığı yörelerde emekçilerin yönetime katılmalarının sağlanmasıdır.

Sözcü, bu yönelimler arasında, temsil organları ve özellikle emekçilerin çıkarları ve ihtiyaçlarıyla doğrudan bağlı olan organlar vasıtasıyla yönetime katılmayı esas saydığını belirtti. Bu temsil organları da, şehir ve köylerde, bölgeler ve yörelerde, emekçilerin yığın örgütlerinin nitelikleriyle devlet egemenliği organları niteliklerini kendilerinde birleştiren ulusal komitelerdir.

Köylerden merkeze kadar bütün yönetim kademelerinde (kamu hizmetleri alanına özgü problemlerin müzakeresinden tutun da genel devlet

politikasının tesbitine ve gerçekleştirilmesine kadar en geniş anlamda) politik hayat, emekçilerin bütün sosyal hayatla ilgilerini artıran önemli bir etkindir. Vatandaş, çokçası, devletin ihtiyaçlarını ve politik ilişkileri, bunların yersel problemlere yansımalarına bakarak kavrayabilmektedir.

K. Ondris konuşmasının sonunda şunları söyledi: «Sosyalist demokrasi sistemi durmadan geliyor. Biz bunun oluşması sırasında, partinin sağcı oportünizme karşı savaşta biriktirdiği tecrübeden yararlanıyoruz. Bu tecrübe de «ÇKP'nin XIII. Kongresinden sonra partide ve toplumdaki bunalımlı gelişmeden çıkarılan dersler»de genellenmiştir. Bu yolda kardeş sosyalist ülkelerin, özellikle Sovyetler Birliği'nin deneyi bize son derece yardımcı olmuştur.»

Sözcüye şöyle bir soru yöneltildi: «Çekoslovakya'da burjuva demok-rasisi gelenekleri hayli gelişmiş bulunduğuna göre, bundan doğan özellikler nelerdir, yani bu gelenekler sosyalist demokrasinin gelişmesini kolaylaştırmakta mı, yoksa zorlaştırmakta mıdır?»

K. Ondris, bu geleneklerin bazı olumlu yanlarını belirtti. Politik hayattaki bir hayli yüksek aktiflik, halkın genel politik problemlere ilgisi bu olumlu yanlar arasındadır. Fakat 1968 yılının Ocak ayından sonraki dönemde bu eski gelenekler daha çok olumsuz rol oynadı. Bu da, örneğin, Mazarikizm ideolojisinin propagandasında, Çekoslovakya'nın spesifik özelliklerinin haddinden fazla büyütülmesinde ve onun Münih Anlaşması'na kadarki politik sisteminin idealize edilmesinde kendini gösterdi.

Hukuk bilimleri adayı prof. M. Şamu (Budapeşte), konuşmasını, sosyalist devlet düzenini yetkinleştirme ödevlerine bilimsel açıdan yaklaşma problemlerine hasretti. SBKP XX. Kongresin'den sonra sosyalist ülkeler komünist partilerinin, sosyalist devletin gelişmesine ilişkin çağsal problemlerin yaratıcı biçimde tahliline hız verdiklerini belirterek şunları söyledi: «Biz sosyalist toplum düzeniyle sosyalist politik ve devletsel sistemi özdeş tutmuyoruz. Politik sistemi sosyal organizmin bir parçası olarak kabul ediyor ve parti, sosyal örgütler, devlet makinesi sorununu bu çerçeve içinde gözden geçiriyoruz. Tabiidir ki, bu kavramların sınırlarını çizmek politik sistemin unsurlarını birbirinden ayırmak demek değildir; bu sınırlama yalnız karşılıklı ilişkilerin daha derin tahliline yardım etmektedir. Devlet makinesi ve sosyal yığın örgütleri çalışmalarının nispi erkinlik ve özgül metotlarının gözönünde tutulması gerekmektedir.

Marks ve Lenin, sosyalist devletin ilkesel yeni karakterini belirtiyorlardı. Onlar Paris Komünü deneyi dayanarak, bunun yasama ve yürütüm eylemleri arasında ayrılık veya çatışma olamayacağını söylüyorlardı. Bundan başka, sosyalist devlet makinesinde işbölümü olması gereğine de işaret ediyorlardı.

Parlamento ile hükümetin çalışmaları arasında belirli bir sınırlama vardır. Hükümet parlâmentonun kararlarını yerine getirir. Burada çeşitli

organların, parti politikasını gerçekleştirmeye yönelik işbirliği sözkonusudur. Aralarındaki işbölümü zorunlu karşılıklı bağlantılarla tamlanmaktadır. Bu karşılıklı bağlantıların unsurlarından biri de parlâmentoyu denetleme eyleminin artmasıdır.

Bakanlıkları ve merkez dairelerini, taban ve orta kademeler yönetim organlarını kapsayan idare cihazı devlet yönetiminin önemli halkasıdır. Yönetim sistemi geniş ölçüde ayrımlaşmıştır. Bundan ötürü, merkezi organların yalnız yöneticilik işlerini değil, koordinasyon işlerini de gerçekleştirmeleri, bütün yönetim organlarının çabalarını ortak hedefe yöneltmeleri gerekmektedir.

Devlet idaresinin önemli bir unsuru da yersel organların yöneticiliğidir. Sosyalist devletin demokratik karakteri gereği olarak, bu yersel organlara yalnız merkezin iradesini yerine getiren kuruluşlar gözüyle bakılamaz. Bunlar yersel özgüllüğü yansıtmak ve yersel problemleri erkin olarak çözmekle ödevlidirler.

Yönetim işlerinin tahlilinde onun etkinliğinin değerlendirilmesi çok önemlidir. Bu alanda şaşmaz inceleme metotları ve bilimin yeni buluşları gittikçe daha geniş ölçüde uygulanmaktadır. Yönetim organlarının çalışmaları, ancak kararların alınması, yerine getirilmesi ve bunun kontrolü bilimsel verilere ve metotlara dayandığı zaman başarılı olacaktır.

Halkın aktifliği, kolektivizm ve yeni insanın yetişmesi, daha çok toplum-sal hayatın kültürel düzeyine bağlıdır. Yığınların politik bilinç düzeyini durmadan yükseltme ve toplumsal problemleri çözüme kabiliyetlerini artırma yolundaki çalışmaların önemi büyüktür. Sosyalizm kuruculuğu problemlerinin optimal çözümü adına çeşitli kanılar ve görüşler karşılaştırılmalıdır. Sosyalist anayasada yazılı olan kanaat ve düşünce özgürlüğünü sağlayan gerekli atmosfer, düşman ideolojilere karşı başarılı savaşla birlikte, sosyalist demokrasinin ilerlemesi için de zorunlu koşullardır.

Felsefe bilimleri doktoru prof. K. Vıad (Bükreş), Rumanya'da sosyalist demokrasi gelişmesinin bazı karakteristik çizgilerini anlattı. Sözcü, her şeyden önce, sosyal hayatın yönetimine geniş yığınların dolaysız katılmasının genişlemekte, bir yandan da temsili demokrasinin, devlet egemenliği organlarının çalışmalarının yetkinleşmekte olduğunu belirterek şunları ekledi: «Toplumun politik-örgütsel bütünlüğü Sosyalist Birlik Cephesi'nde dile gelmektedir. Bu cephe, yığınsal örgütleri ve aynı zamanda Rumanya halkı ile hak eşitliğine sahip olan ve memleketin politik hayatına aktif olarak katılan değişik milliyetlerden emekçilerin halk sovyetlerini kapsamaktadır.

Son yıllarda işçiler, köylüler, aydınlar ve uzmanların, ekonomide, toplumsal ve kültürel hayata ilişkin önemli tedbirlerin görüşülmesine

katılmalarında bir genişleme görülmektedir. Parti ve devlet yöneticileri emekçilerle sistemli olarak karşılaşmakta, onlara işlerin reel durumu hakkında bilgi vermekte, ortaya çıkan problemleri beraberce tahlil etmekte ve memleketi geliştirme plânlarını gerçekleştirme tedbirlerini belirlemektedirler. Bu suretle parti ile halk arasında geniş bir diyalog yürütülmektedir.

Büyük Halk Meclisi'nin yasama çalışmaları durmadan geliyor. En önemli kanun tasarıları ilkönce bütün toplum tarafından görüşülüyor. Devlet Konseyi'nin çalışmaları daha da aktifleşmiş bulunuyor. Kanunların hazırlanması sürecini bundan sonra da geliştirmek için Büyük Halk Meclisi'nce tedbirler inceleniyor. Yasama işlemleri hazırlıklarını koordine çalışmalarına yardımcı görevli özel organ olarak bir Yasama Konseyi kurulması düşünüyor.

Sosyalist demokrasinin bellibaşlı gelişme çizgilerinden biri de, kolektif yönetim biçimlerinin genişletilmesidir. Bu biçimler yalnız parti organlarının değil, bakanlıkların ve diğer merkez dairelerinin, sanayi işletmelerinin, bilimsel araştırma enstitülerinin, öğretim ve kültür kurumlarının çalışmalarında da ardıcıl olarak uygulanmaktadır. Bakanlıkların danışma kurulları, sanayi birliklerinin idare kurulları, işletmelerin yönetim komiteleri, üniversite senatoları ve fakültelerin öğretim üyeleri kurulları, araştırma enstitülerinin bilim kurulları kendi işletme ve kurumlarının çalışmalarını yöneten düzenleyici organlardır. Bu organlara idarenin temsilcileri, parti örgütleri ve sendikaların yönetim kurulları temsilcileri ile işçilerin ve personelin temsilcileri de girmektedirler. Senatolara ve öğretim üyeleri kurullarına üniversite öğrencilerinin temsilcileri de katılmaktadırlar.

Sözcü, demokratik biçimlerin etkin olması için, toplumsal eylemin iyileştirilmesine yığınların katılmasının gerçekten sağlanması gerektiğini söyleyerek şunları ekledi: «Geçen yıl, işletmelerde emekçilerin düzara genel kurul toplantıları usulü uygulanmaya başlandı. Bu toplantılarda, işletmelerin gelişmesi ve üretimin genişletilmesi plânlarının hazırlanma ve görüşülmesinde, sosyal problemlerin çözülmesinde emekçilerin fikirleri alınmaktadır. Yönetim kurulu hesap verme raporunun toplantıca onaylanmadığı hallerde, bu kurulun yüksek organlar tarafından değiştirilmesine yol açılabilir.

Sosyal örgütlerin devlet organlarında temsil ölçüleri son yıllarda genişledi. Örneğin, Sendikalar Genel Birliği Merkez Konseyi Başkanı, Komünist Gençler Birliği Birinci Sekreteri, Köy Ekonomisi Üretim Kooperatifleri Ulusal Birliği Başkanı hükümetin yetkili üyeleridirler. Yine bu cümleden olarak, Öğrenci Dernekleri Birliği Başkanı, Eğitim Bakanlığı Danışma Kurulu üyesidir, Yazarlar Birliği ve Ressamlar Birliği başkanları da Devlet Kültür ve Sanat Komitesi Yönetim Kurulu üyesidirler.

Rumanya'da sosyalist demokrasi komünist partisinin rolünü artırma koşulları içinde derinleştiriliyor. Bu, toplumsal hayatın yönetimine, sosyalist

ve komünist geleceğin kurulmasına halkın etkin biçimde katılmasının esas faktörüdür.»

Vlad yoldaşa şöyle bir soru soruldu: «Bir yanda kanun tasarılarını hazırlamakla görevli parlamento komisyonları, öte yanda özel Yasama Konseyi çalışmalarının nasıl koordine edilmesi öngörülüyor?» Sözcü bu organın istişari olacağını ve ödevinin Büyük Halk Meclisi'nin çalışmalarına yardım etmek olduğunu söyledi.

N. Farberof, sosyalist devletle demokrasinin gelişmesinin yalnız bunların çalışmalarını belirleyen kurumlar ve yasama işlemleri sistemine bağlı olmadığını, politik hayat genel kültürünün, edinilen alışkanlık ve geleneklerin de küçümsenemeyecek bir rol oynadıklarını belirtti. Bilindiği gibi, burjuva demokrasisinin, kendi ideologları tarafından her fırsatta reklâm edilen öz gelenekleri (çok partili sistem, temsil organlarında muhalefet vb.) vardır. Bizim de kendi demokratik geleneklerimiz mevcuttur. Bunlar arasında, sosyal işlerin ve devletin, aynı zamanda üretimin yönetimine emekçilerin geniş ölçüde celbedilmesini, temsil organları çalışmalarının herkese açık olmasını, kolektif sorumlulukla kişisel sorumluluğun bağdaştırılmasını, halk kontrolü, eleştiri ve özeleştirisi sistemini sayabiliriz.

Hak ve yüküm birliği, demokratik özgürlüklerin akıllıca kullanılması, kişisel çıkarların toplum çıkarlarıyla bağdaştırılması, bireyin kolektiften, kolektifin de bireyden sorumluluğu, örgütlülük ve disiplin vb. bizim geleneklerimize özgü niteliklerdir.

Biz kadrolara candan bir ilgi, insanlara ve onların teklif ve dileklerine titiz bir dikkat gösterilmesiyle bağdaşık eylemcilik ve prensipçiliğe demokrasi kültürü adı veriyoruz. Esasen toplumda demokrasinin hangi biçimde olursa olsun bozulmasına tahammülsüzlüğü sağlayan moral atmosfer de budur.

DOLAYSIZ DEMOKRASI, TEMSİLİ DEMOKRASI

Toplantıya katılanlardan birçoğu dolaysız demokrasiyle temsili demokrasi arasındaki bağıntı problemi üzerinde durdular. *M. Şamu* dedi ki: «Gelecekte dolaysız demokrasinin öneminin artması ve bu suretle devletin çalışmalarına etki yapılması, temsil organlarının kontrol edilmesi sonucunda devletle toplum arasında bir yakınlaşma olmayacak mıdır? Şimdi, dolaysız demokrasi problemi her şeyden önce işletmelerdeki sosyal hayatla bağlıdır. Ben insanlararası ilişkilerin kültürünü yükseltmek suretiyle dolaysız demokrasinin eylem alanının genişleyeceği kanısındayım.»

N. Farberof, bu problemi ele alırken, sosyal öz ile politik biçim arasında ayırım yapmak gerektiğini belirtti. İçeriği bakımından sosyalist demokrasi

tümüyle dolaysızdır. Halk egemenliğinin biçimi, örgütlenme ve gerçekleştirilme tarzı ayrı bir sorundur. Sosyalizm ve komünizm kuruculuğunun başarıları sonucunda dolaysız demokrasinin temsili demokrasiyi daraltacağı ve nihayet tamamen onun yerini alacağı öngörüsünün doğru olduğunu söylemek zordur. Büyük memleketlerde toplumun yönetilmesine ilişkin bütün sorunların doğrudan vatandaşlar tarafından çözülmesi olanaksızdır. Asıl gerekli olan, temsili ve dolaysız demokrasinin bağdaştırılması, her iki biçimin verebildiği en iyinin kullanılmasıdır. Örneğin, yüksek temsil organının yasama işleri, en önemli kanun tasarılarının bütün halk tarafından müzakeresiyle bağdaştırılmaktadır. Bu uygulamaya giderek daha sık başvurulmaktadır ve artık bunun usul ve koşullarının kanunla belirlenmesi yararlı olacaktır. Toplumun gelişmesine ilişkin en önemli sorunlarda referanduma da daha geniş ölçüde başvurulması faydalı olacaktır.

Fakat sosyalizm koşullarında, dolaysız demokrasinin yaygın gelişmesi halinde de, temsili demokrasi halk egemenliğinin esas biçimi olarak önemini korumaktadır. Bizce, temsil organlarının yetkinleştirilmesi daimi bir ödevdir. Sovyetler Birliği'nde son yıllarda yersel sovyetlerin safları genişletilmiş, bunların maddi-mali temelleri sağlamlaştırılmış ve personel kadroları iyileştirilmiştir. Öteki sosyalist ülkelerde de devlet egemenliği temsil organlarının güçlendirilmesi yolunda tedbirler alınmıştır.

Y. Radev'in kanısınca, olgun sosyalizm döneminde, hem doğrudan yasama çalışmalarıyla ve yığınların hergünkü toplum yönetimine sistemli olarak katılmaları yoluyla dolaysız demokrasi, hem de temsil organlarının yığın temelinin, yeteneklerinin ve kontrol yetkilerinin genişletilmesi yoluyla temsili demokrasi gelişecektir.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde 16 Mayıs 1971 referandumu ile kabul edilen yeni Anayasa, dolaysız demokrasi kurumlarının çalışma alanını genişletiyor. Devlet çapında olduğu gibi, yersel ölçüde de referandumlar yapılması öngörülmüyor. Ve kendiliğinden anlaşıyor ki, devlet çapında referanduma kanun tasarısının bütün halkça müzakeresine öncelik tanınıyor. Netekim, Anayasa Tasarısı'nın memleket çapında görüşüldüğü toplantılara üç milyondan fazla vatandaş katılmış, bu görüşmelerde 14 bin teklif ileri sürülmüştür. Yersel referandumlara gelince, halk sovyetlerinin hepsi kendi yetkileri kapsamına giren bütün sorunlarla ilgili yersel referandumlar örgütlemek hakkına sahiptirler.

Hukuk bilimleri doktoru prof. G. Eglar (Berlin), ADC'nde devlet işlerinde demokratik temellerin, her şeyden önce sosyalist halk temsilciliklerinin sağlamlaştırılması suretiyle sosyalist demokrasiyi daha ileri geliştirme yolunda ileri adımlar atıldığını söyledi.

Tek halk temsilciliği sistemi ve organları emekçi egemenliğini somutlaştırıyor. Halk temsilcilikleri, işçi sınıfının ve onun Marksist-Leninist parti-

sinin yöneticilik rolünün siyasal-devletsele ifadesi, sosyalist toplumun kuruluş ve gelişmesinin bütün aşamalarında emekçi sınıf ve emekçi tabakalar yönetiminin örgütsel biçimidirler. Bunlar, aynı zamanda, emekçilerin en dolaysız ve en geniş kapsamlı yığınsal örgütleri olup, işçi sınıfının bütün şehir ve köy emekçileriyle ittifakını dile getirirler. Bunlar, Marks'ın deyişle, toplumsal gelişmeyi plânlı yönetmekle görevli «çalışan» kurumlardır. Bütün devlet organları, yetkilerini bu halk temsilciliklerinden almakta, onlar adına eylem göstermekte ve onlara hesap vermektedirler.

ADC'nde halk temsilciliklerinin çalışmaları, devlet sorunlarının çözümlüne vatandaşların katılmasına yakından bağlıdır. Halk temsilcilikleri daimi komisyonlarına ve diğer organlarına 200 bin halkvekilinin yanısıra 400 bin kadar da toplum aktivisti celbedilmiştir. Ulusal Cephe komitelerinde 335 bin aktivist çalışıyor. ADC'nde yeni Anayasa Tasarısı'nın müzakeresine ve 1968'de yapılan Anayasa referandumuna, iş kanunu, medeni kanun ve ulusal eğitim kanunu tasarılarının görüşülmesine emekçiler aktif olarak katıldılar. Burada, devlet yönetimine emekçilerin doğrudan aktif olarak katılmaları ve bu katılmanın toplumsal etkinliğinin artırılması sözkonusudur.

G. Egler, yetki sorununu demokrasiye karşıt koyan burjuva teorilerini eleştirdi. Bu teknokratça yargıların hedefi, emperyalist egemenlik makinesini güçlendirme çabalarını maskelemek ve demokratik gelişmeye set çekmektir. Gerçekteyse, demokrasiyi, yetki sorunu değil, devlet-tekel sermayesi ortadan kaldırmaktadır.

Sosyalizmde demokrasi ile yetki sorunu birbirini ortadan kaldırmaz, karşılıklı olarak tamamlarlar. Sosyalist yönetim bir avuç «uzman»ın imtiyazı olamaz. Demokrasiyi besleyen ortam, bütün halkın yetkisidir. ADC'nde yönetimin bilimsel düzeyi yükseltilmekte, bir yandan da demokratik temeli genişletilmektedir. Meselenin özü, gittikçe karmaşılaşan toplumsal süreçlerde emekçilerin yönetme alışkanlıklarını giderek daha derinden benimsemeleri ve alınan kararların sosyal sonuçlarını öngörmekte başarılı olmalarıdır. Çeşitli ve geniş kapsamlı tedbirler alınıp uygulanmasının, özellikle demokratik santralizmi daha fazla geliştirmenin amacı da budur. Merkezin kararları ne kadar esaslı olursa, yersel organların çalışma plântı-formu da o kadar iyi olur. Öte yandan, yersel egemenlik organları uğraştıkları sorunları ne kadar üstün nitelikte çözerlerse, merkez organları da ana toplumsal problemlere o kadar daha çok ilgi gösterebilirler.

G. Egler'e, şehir ve köy egemenlik organlarının ne gibi özgüllükleri bulunduğu soruldu. Sözcü, ADC Anayasası gereğince, merkezi devlet yönetmenliği çerçevesi içinde şehir ve köylerin operatif erkinliğe sahip olduklarını söyledi. Demek ki, şehir ve köy egemenlik organları toplumsal yapıdan tecrit edilmiş durumda adacıklar değil, tüm toplumsal ve devletsele mekanizmanın önemli halkaları ve organik parçalarıdır.

Devlet yönetimi iki yönde yetkinleştiriliyor. Birincisi, merkezi yönetimin bilimsel düzeyi yükseltiliyor; ikincisi de özellikle devlet organlarının halkla direkt temas halinde bulundukları şehir ve köylerde yersel devlet egemenliği organlarının çalışmaları iyileştiriliyor. Biz taban organları ile yukarı organların ödevlerini daha açık ayırdetmeye çalışıyoruz. Bununla ilgili olarak, illerde ve bölgelerdeki devlet organlarına ne gibi, şehirlerde ve köylerdeki devlet organlarına ne gibi somut yönetim görevleri yüklemenin daha uygun olacağına belirlenmesi önemli bir sorundur.

Hukuk bilimleri adayı P. Şmit (Budapeşte), Macaristan'da halk temsilciliği sisteminin son yıllardaki gelişme yolunu anlattı. 1966'da kabul edilen seçim kanunuyla, seçmenlerin aday listeleriyle oy verdikleri daha önceki usul kaldırılmış ve Devlet Meclisi seçimlerinde tek halk vekili adaylı bölgeler kurulması öngörülmüştür. Yeni sistem, seçimlerin politik önemini ve adayın kişiliğinin rolünü artırmıştır. Vatandaşlar, toplumsal organlar, sovyetler, artık, adaylardan hangisinin şu veya bu bölgenin gelişmesi sorunlarının çözümüne daha çok yardım edebilecek yetenekte olduğunu belirlemeye çalışmaktadırlar. Yersel çıkarlara daha fazla önem verilmesi, vatandaşların seçimlere ilgisini artırdığı gibi, Devlet Meclisi'nin çalışmalarını da artırmıştır.

Yersel çıkarlara özel bir destek gösterilmeli mi, yoksa bunlar tüm toplumun çıkarlarına ters düştüğü gerekçesiyle arka plâna mı atılmalıdır? MSİP, temsil organlarının çalışmalarında yersel çıkarlara önem verilmesini, fakat bunlar belirli durumlarda toplumsal çıkarlarla çelişmeye başladığı takdirde, sorunun politik yollarla düzeltilmesini gerekli saymıştır.

Sözcü, daha sonra, seçim kanununda 1970 yılında yapılan bazı düzeltmeler üzerinde durarak şunları söyledi: «Örneğin, bir seçim bölgesinde iki veya daha fazla halkvekili adayı gösterilmesi alanağı genişletildi. Ama bu sorun üzerinde bazı tartışmalar da oldu. MSİP Merkez Komitesi, ancak, seçim bölgesindeki seçmenlerin önemli bir kısmı tarafından arzu edildiği takdirde iki veya daha çok aday gösterilmesine imkân verilmesi gerektiği görüşünü savundu. Fakat gerekçesi ve dayanağı olmadan, idari yoldan çok adaylı sistem uygulanmasının hatalı olacağı herkesçe kabul edildi.

Macaristan'da önceleri aday gösterme hakkı Halk Cephesi organlarına aitti. Bunlar seçim-öncesi toplantılarında yapılan tekliflere dayanarak aday gösterirlerdi. Yeni kanun şimdi aday gösterme hakkını seçim-önü toplantısına tanımaktadır. Teklifi bu toplantıya katılan her seçmen yapabilir. Aday gösterme toplantısında oyların en az üçte birini kazanan bütün adayların adları seçim listesine yazılmaktadır.

P. Şmit, sözlerinin sonunda, yığınların ilgisini ve politik aktifliğini artırmadan, sosyalist halk temsilciliğini geliştirmenin ve sosyalist demokrasiyi yetkinleştirmenin mümkün olamayacağına işaret etti.

SOSYALİST DEMOKRASİ VE KİŞİSEL ÖZGÜRLÜK

Hukuk bilimleri doktoru prof. G. Hanay (Yena, ADC), konuşmasında, bütün politik tartışmaların «ebedi» konularından biri olan bu sorunu ele aldı. Sözcü, her şeyden önce, nice büyük düşünürlerin, bilgi ile ahlâk ve ruhla egemenlik arasındaki çelişki sorunuyla uğraştıklarını belirtti. Rekabetin hüküm sürdüğü toplumda bu çelişkiye çözüm bulunamamıştır. Kişinin gerçek özgürlüğü, ancak işçi sınıfının, onun partisinin, devletin çalışmaları ve sosyalizmin ahlâki değerleri sayesinde ulaşılan toplumsal ilerleme yoluyla sağlanabilir.

Sosyalizmde toplumsal ve devletsel eylemler insana karşı değildir, insancıldır ve kişi de, artık anti-devletsel ve anti-sosyal olmaktan çıkar. Başlangıçtaki burjuva toplumunun kendine özgü şiarı şuydu: «Devlet: gerekli olduğu kadar; kişinin eylem özgürlüğü: mümkün olduğu kadar». Böyle bir karşıtlık sosyalizme yabancıdır. Sosyalist kamulaştırma süreci, kişiliğin adsız bir yığın olarak toplumda erimesinde değil, toplumsal niteliklerin kişilikte belirmeye başlamasında da ifadesini bulur. Toplumsallık kişinin bilincinde, yaratıcılığında ve genel dâvaya ilişkin sorumluluk duygusunda varlığını sürdürür.

Kapitalist ilişkilerde kişinin varlığını korumaya yönelik her eylemi, aynı zamanda, sermayenin egemenliği koşullarını tekrar-üretmektedir. Kişinin çıkarı her zaman onun kendisine karşı gerçekleşmektedir. Örneğin, Batı Alman Hristiyan Demokrat Birliği, işçilerin fabrika yönetimine katılmasına dair demagojik şiarlar ileri sürerken şöyle bir şart koyuyor: «Karar alınmasına katılma hakkının uygulanmasında, mülkiyet hakkının içeriğinden yoksun edilmemesine dikkat edilmelidir . . . Ekonomik sorunlarda karar hakkı, kendi mülkleriyle başarının sorumluluğunu taşıdıktan başka, başarısızlık halinde de sorumluluk taşıyanlara bırakılmalıdır.»

Sosyalizm, ADC tecrübesinin de gösterdiği gibi, devletle vatandaşlar arasındaki eski çelişkiyi gidermeye yol açıyor. Yeni tarihsel yasallıklar, yeni toplumsal ilişkiler beliriyor. Şu da var ki, bu yeni ilişkiler bilinçli olarak oluşmazsa, burjuva devleti ile vatandaşlar arasındaki ilişkiler için tipik olguların birikmesi tehlikesi doğabilir. Toplumsal ilişkileri «plüralist»çe bölcü görüşler ve diğer benzeri revizyonist fikirler, sosyalist devletle vatandaşların yasal yaklaşmasına karşı yöneltilmiştir.

Marksist devlet ve hukuk teorisi aynı zamanda kişilik teorisidir. Bu teori insanın kurtuluş sürecini dile getirir. Ve bu süreçte demokratizm, gerçek, dirimli ve kişisel unsur olarak belirir.

D. Mazilu, kanunlara sürekli ve kesintisiz olarak uymanın sosyalist demokrasiyi geliştirmede önemli bir koşul olduğunu söyledi. Kanun, vatandaş hak ve özgürlüklerini koruma koşullarını yaratır; geçmişte zaman

zaman görüldüğü üzere, keyfiliğe kaçabilecek kararlar alınmasına imkân vermez. Kanun, kişilik için olduğu gibi, bütün toplum için de, her türlü ihlâl denemelerine karşı demokrasiyi savunma aracı olur.

Sözcü şöyle devam etti: «Kanunlara titizlikle uyulması isteği insanların girişim ve yaratıcı fikirlerinin gelişmesine engel olamaz; tam tersine, devlet organlarının ve toplumsal kurumların çalışmalarını aktifleştirmelerine yardımcı olması gerekir.»

D. Kerimof, kişinin gelişmesi ile toplumun somut yaşama koşulları arasındaki bağıntıyı konu edindi. Bilimsel-tekniksel devrim koşullarında sosyalizmin ilerlemesi, objektif plânlı gelişme yasasının bu gelişme alanının genişletilmesini zorladığı sosyal durumlar meydana getirdi. Buradan da, emek kolektiflerinin yalnız ekonomik değil, sosyal hayatlarının da bilimsel temele dayanan bir plânlamaya tâbi tutulması fikri doğdu.

1960 yılları ortalarında Leningrat sosyologları, şehirdeki büyük işletmelerin emekçileriyle birlikte, onların kolektiflerinin sosyal yaşayışlarını incelemeye giriştiler. Kollektif üyeleri arasındaki sosyal-ekonomik ayrımları yavaş yavaş azaltmaya, onların maddi ve mânevi ihtiyaçlarını daha tam gidermeye, çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirmeye ve her işçinin kişiliğini etraflı ve uyumlu olarak geliştirmeye doğru yönelen bu işletmelerin sosyal gelişmesi için plânlara hazırlandı.

Sosyal gelişme plânlarının uygulanması kayda değer sonuçlar verdi. Öyle ki, emeğin etkinliği hissedilir derecede arttı, çalışanlar kontenjanı istikrar buldu, işgünü kayıpları azaldı, emekçilerin maddi durumları iyileşti, öğrenim ve kültür düzeyleri, mesleki bilgi ve kalifikasyonları yükseldi, aynı zamanda üretimin yönetilmesinde ve toplumsal-politik hayatta aktiflikleri arttı. Emekçilerin katıldıkları sosyal plânlama sosyalist demokrasinin yeni bir biçimi haline geldi.

Yeni problemlerin müzakeresi, Komünist ve İşçi Partileri 1969 Yılı Uluslararası Danışma Toplantısı'nda varılan hükmü, sosyalist dünyanın şimdi yeni düzenin sahip olduğu muazzam kaynaklardan daha noksansız biçimde faydalanma olanağının doğduğu bir gelişme aşamasına girdiği hükmünü bir daha doğruladı. Buna da, olgun sosyalist toplumun ihtiyaçlarına cevap veren daha yetkin ekonomik ve politik biçimlerin bulunup uygulanması yardım etti.

IDEOLOJİK ÇARPIŞMALAR

Sosyalist devlet ve demokrasi ne kadar gelişkinse, reel sosyalizmin üstünlükleri o kadar daha inandırıcı olacak ve bütün dünya emekçileri onun çekici gücünü o nispette daha bilinçli olarak hissedeceklerdir. İşçi

sınıfının yaşamsal çıkarları ile dünya kapitalizminin en sert biçimde çatışması doğaldır. Toplumun politik örgütü, devlet ve demokrasi problemlerine ilişkin ideolojik savaşta gerginliğin artması da bundan ileri gelmektedir.

Düşmanlarımızın metotları

Toplantıya katılanlar, konuşmalarında, her şeyden önce, sosyalizme hücumda yardımına en sık başvurulmuş metot üzerinde dikkatle durdular. Bu, burjuva demokrasisinin idealize edilmesi, politik ilişkilerin ve kurumların «sınıflar-üstü» soyut bir yapıyla ele alınmasıdır.

G. Hanay bu konuda şunları söyledi: «Kapitalist memleketlerin vatan-daşlarıyla tartışmalarda, onların burjuva demokrasisi kuruluşlarını sosyalist demokrasi için de ölçü saydıklarına zaman zaman tanık olmaktadır. Burjuva ideologlarının işleyip durdukları bu biçimsel yapı, sosyalist demokrasinin yepyeni tarihsel özlüğünün ve biçimlerinin isabetle değerlendirilmesine engel olmaktadır. Esasen sosyalist demokrasinin kuruluşları ancak işçi sınıfı açısından objektif olarak değerlendirilebilir. Diğer her türlü ölçüt, onun doğal tarihsel sürecin ifadesi olarak anlaşılmasına imkân vermez.

Hasımlarımızın sosyalist demokrasiye saldırılarında mevzi olarak kullandıkları soyut «arı demokrasi», burjuva politik-hukuk sistemini överek göklere çıkarma metodundan başka bir şey değildir. Y. Radek, kapitalist ve sosyalist toplumlarda çeşitli örgütlerin ve muhalefetin özgürlüğü sorununu ele alarak, hiçbir devrimci sınıfın gericiliğe sınırsız örgütlenme özgürlüğü tanıyamayacağını söyledi. Netekim burjuvazi, feodal gericiliği kovuşturuyor, örgütlerini yasaklıyor, kendi düzeninin en aktif düşmanlarına karşı-giyotine de başvurarak — şiddetle savaşıyordu. Bugünse, emperyalist burjuvazi, feodal gericiliğin tarihsel yerini almış bulunuyor. Sınırsız örgütlenme özgürlüğü burjuva demokrasisi çerçevesinde de mevcut değildir.

Kapitalist toplumda sömürücülere muhalefet, çoğunluğun iradesini yansıtır. Sosyalist toplumdaysa, işçi sınıfının diktatörlüğüne muhalefet, azınlığın anti-sosyalist gericiliğidir. Bundan ötürü, bu gericiliğin sınırlandırılması demokrasiye hizmettir ve emekçi sınıfların özgürlüğünün savunulması için gereklidir.»

D. Kerimof şunları söyledi: «Çağdaş burjuvazinin sahip olduğu ideolojinin esas içeriği anti-komünizmdir. Emperyalizm, bunun yardımıyla dünya devrimci sürecini durdurmaya, köhneyen kapitalizm sistemini kurtarmaya çalışmaktadır. Sosyalizmin politik düzenine yöneltilen anti-marksist «eleştirisi»nin temelsizliğinin tipik bir örneği «totalitarizm» hakkındaki burjuva görüşüdür. Bu «eleştirisi», diktatörlük ile demokrasiyi biçimsel olarak birbirine karşıt koymaya dayanıyor. Bunu yaparlarken de, demokrasinin

zorunlu niteliği olarak iki veya daha çok partili sistemin varlığını ileri sürüyor, «tek partili yönetim»in demokrasiyi red ve totaliter diktatörlük belirtisi olduğunu iddia ediyorlar. Bu iddia sahiplerine göre, çok partili sistem, Amerikalı profesör W. Ebenştayn'ın deyişiyle, «insan yaradılışının saldırgan dürtülerini yapıcı şekilde kanalize ettiği» için değerlidir. Yine onlara göre, ABD'ndeki çok partili hayatın uygulaması, her şeyden önce emperyalizmin politik sesteminin «saldırgan dürtüler»ini yansıtan somut bir fon hizmeti görmektedir.

«Konverjans» teorisinin propagandacıları, sosyalizmin «iyileştirilmesi» ve politik sisteminde birtakım «reformlar» yapılması için çeşitli varyantlar teklif etmeye kalkışıyorlar. Bu reçeteler, ne yandan bakılırsa bakılsın, bir genel formülle, yani içine provokasyon dinamiti yerleştirilmiş «demokratik sosyalizm» formülüyle bağlıdır. Sosyalizmin «demokratizasyonu»ndan maksat, her şeyden önce, sosyalist demokratizmin yöneltici ve örgütçü gücü olan komünist partisinin yönetici rolünü baltalamaktır.

Revizyonist görüşlere karşı eleştiri

Bilimsel komünizm mevzilerinden sapan ve Marksist-Leninist öğretiyi yaratıcı biçimde geliştirme adı altında onun ana prensiplerini revize etmeye kalıkışanlar da bizim düşünsel hasımlarımız arasındadır. «Sol» revizyonizm, Marksizm-Leninizmi gerici-ütöpik ve kısılacı bir sosyalizmle değiştirmeye çalışıyor. Böyle bir «sosyalizm»in küçük burjuva-nasyonalist özlüğü, şu veya bu memlekete peygamberlik rolü yakıştırmakta ve yığınların beyinlerini hegemonizm, şovinizm ve azgın anti-sovyetizm sabunuyla yıkamakta kendini gösteriyor.

Sağcı revizyonistler, sosyalizmi «liberalleştirme» görüşünü propaganda ediyorlar. Bu «sosyalizm» de Marksist-Leninist partinin yöneticilik rolünü inkâr ediyor, sosyalist demokrasiyi burjuva karakterli politik liberalizmle değiştiriyor, halk ekonomisinin merkezleştirilmiş plânlama ve yönetiminin önemini küçümsüyor, pazar dalgalanmalarını ve rekabetinin alıp yürütmesine belbağlıyor.»

Felsefe bilimleri adayı L. Tomaşeka (Prag), konuşmasında, Marksist-Leninist ideolojiden revizyonist sapmaları, 1968'de Çekoslovakya'da sebep olduğu sosyalist devlet düzeni ve demokrasi bunalımı örneğini ele alarak bellibaşlı nitelikleriyle anlattı.

Sözcü şöyle devam etti: «Memleketimizde kuvvetli sosyal-demokratik gelenekler vardı. Bu gelenekler anti-komünistlerin plânlarına yansıdı. Anti-komünistler Çekoslovakya'da sosyalist düzeni yozlaştırmak için revizyonizm ve sosyal-demokratizmden yararlanmaya belbağlıyorlardı. Revizyonistler 1950 yıllarının ikinci yarısında sosyalist halk ekonomisinin yapısında bilimsel-tekniksel ilerlemeye bağlı yeni yükseliş etkenleri belirmiş olmasından faydalandılar. Ve buna dayanarak, üretim güçlerinin teknik

olanaklarını haddinden fazla büyüttüler, üretim ilişkilerinin rolünü küçümsediler ve böylelikle «endüstri toplumu» görüşü taraftarlarına ayak uydurmaya başladılar. Bu revizyonistler, üretim araçları mülkiyetinin karakteri sorununu önemsemiyor, politikayı ekonomiden ayırıyorlardı. Bu ayırım da sınıf-dışı bir politika görüşüne yol açıyordu. Daha sonra bu tutum, grupların ekonomik çıkarlarını büyüme ve toplumun çıkarlarını küçültmede kendini gösterdi. O kadar ki, artık üretim araçları üzerindeki genel halk mülkiyetinin yerini alacak bir işletmeler mülkiyeti tezini de savunmaya başladılar. Bu tezi pazar ekonomisi teori ve pratiğine bağlıyor, devlet plânlamasının yönetici rolünü ve ekonomik kuruluştaki demokratik santralizm prensibini bu teori açısından inkâr ediyorlardı.

Revizyonizmin karakteristik çizgilerinden biri anarşik-sendikalizmdi. Anarşik-sendikalizm, «ekonominin , devletsizleştirilmesi» şiarı altında, toplumsal çıkarların plânlı olarak gerçekleştirilmesini baltalıyordu. Ekonomi yönetiminde çağdaş üretim güçlerinin gelişmesini destekliyen biçimler uygulanması örgütleniyor, «üretim» demokrasisi işçi sınıfının politik egemenliğine karşıt konuyordu.

Sağcı oportünistler, Marksizmin bilimsel anlamı ile ideolojik anlamı arasında «çelişki» bulunduğu hakkında anti-komünistler tarafından ileri sürülen teze yaslanarak, Marksist-Leninist öğretiyi işçi sınıfının pratik politikasından koparmaya çalışıyorlardı. «Arı» biçimde ideoloji, elit aydınların imtiyazı olarak ilân ediliyordu. İdeolojinin böylece politikadan koparılması toplumsal gelişmede kendiliğinden-gelme'liğe, pragmatizme yol açıyordu.

Revizyonistler sosyalizmde sosyal yapı problemlerini de yanlış yorumluyor, onun sınıfsal, politik ve ideolojik görüşlerini önemsemiyor, toplumsal işbölümünün teknik ve profesyonel yanlarına yaslanıyorlardı. Ve bir yandan sınıfsal yapının da yokolup gitmesi tezleri ortaya atılıyordu. Bu türlü hayaller, sosyalist toplumun olgunluk derecesine abartmalı bir önem verilmesine, sosyalist demokrasinin gelişme tempolarının yanlış değerlendirilmesine yol açıyordu. Demokratik gelişmenin sınıfsal özlüğüne bakmaksızın nicel yanına alabildiğine önem vermek Çekoslovak revizyonizminin karakteristik çizgisiydi. Bu revizyonistler proletarya diktatörlüğünü tarihsel bir anakronizm sayıyor veya politik egemenliğin işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesinden sonra yalnız geçici bir süre için bu diktatörlüğü kabul ediyorlardı. Bir yarıdan da anti-sosyalist kuvvetlerin yarattığı tehlikenin önemsenerek bir şey olmadığı hakkında «safça iyimserlik» propagandası yapılıyordu.

Sağcı oportünistler, sosyalizmin sosyal yapısına dair Leninci ölçütleri, «plüralist sosyalizm görüşlerine uygun düşen stratifikasyon⁽¹⁾ teorisiyle, elit aydınlar teorisiyle değiştiriyorlardı. Bu görüşler de sosyalizmin politik

(1) Tabaka ayırımı.

sisteminin yalan-yanlış anlaşılmasına yol açıyordu. Onlar politik sistemin ayrı ayrı halkalarının tam serkinliğini, politik egemenliğin kendiliğinden-gelme «kuvvetler ayrımı»nı, bu egemenliğe her türlü grup ve örgütlerin katılmasını propaganda ediyor, demokratik santralizmi reddediyor, proletarya enternasyonalizmini ve uluslararası alanda sınıf savaşını hiçe sayıyorlardı.»

L. Tomaşek sözlerini şöyle bitirdi: «Memleketimizde karşı-devrimin saldırıya geçmesine yol açan hatalardan çıkarılan dersler, bizi, sosyalist demokrasiyi ardıcıl sınıfsal Marksist-Leninist temeller üzerinde geliştirmek ödeviyle yükümlüyor.»

Ölçütler sorunu

Hukuk bilimleri adayı G. Ostroumof («Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi), sosyalist demokrasinin gelişmesini bilimsel olarak değerlendirme ölçütleri (kriterleri) konusunda bir konuşma yaparak şunları söyledi: «Sosyalist devletin çalışmalarının en derin anlamı, insanlar arasında kendiliğinden-gelme biçimde oluşan işbölümünün ve sosyal-ekonomik ayrımların plânlı olarak giderilmesine aktif surette yardım etmekle yükümlü olmasıdır. Olağanüstü önem taşıyan bu ödev, ergin komünizmin yaratılmasına kadar uzun bir tarihsel devir boyunca çözülmektedir. Reel demokratizmin derecesi, her düzeydeki devlet ve toplum biçimlerinin sosyalistliği, nihayet bu biçimlerin, üretim ve emeğin sosyalist kamulaştırılmasına, işçi sınıfının temel çıkarları temeli üzerinde toplumun birliğinin güçlendirilmesine ne ölçüde yardım ettiğine bakılarak belirlenmektedir.

Bu, şaşmaz bir Marksist hükümdür. Gelgelelim, toplumun «kendi gücüne dayanan», kapalı, «kendi kendini besleyen» ve «politika, komuta gücüdür» prensibine göre tepeden emirlerle toplum kurulması fikriyle bugün de hâlâ karşımıza çıkanlar vardır. Bunlar, savundukları bu fikrin, sosyalist devlet ve demokrasiye ilişkin Marksist öğretinin geliştirilmesi olduğunu da iddia etmektedirler. Fakat fikirlerini pratikte gerçekleştirmeye ne kadar ısrarla çalışmışlarsa, onun temelsizliği o kadar daha büyük bir açıklıkla ortaya çıkmıştır.

İlk bakışta bunun karşıtı gibi görünen teorik düşünceler de vardır. Bunlara göre devlet mülkiyeti, ekonominin devletçe örgütlenmesi, ancak başlangıçta, üretimin sosyalist kamulaştırılmasında nispeten kısa bir dönem için lüzumludur. Yine bunlara göre, daha sonraki kamulaştırma süreci, bürokratik-etatik safra saydıkları devletsel biçimlerde değil, sosyal biçimlerde devam ettirilmelidir.

Üstelik, bu gibi fikirleri paylaşmayanları, bürokratik olarak veya en azından «gerçek sosyalist» olmayan görüş ve çıkarların sahipleri olarak damgalıyorlar. Sorunun bu biçimde ele alınması ve gerçeklerin böylesine tersyüz edilmesi karşısında kaygılanmamak imkânsızdır.

Dünyanın sosyalist olmayan kesiminde, bu arada liberal-demokratik ve aşırı sol çevrelerde, özellikle gençlik arasında, sosyalist ülkelerin çoğunda devlet düzeninin ve ekonomi sisteminin temel prensiplerinin, bürokrat, etatist ve teknokratların çıkarlarına uydurulduğunu düşünmeye eğilimli kimseler az değildir.

Bu gibi düşünceler bizim teorimize de, tarihsel tecrübemize de aykırıdır. Bilim ve hayat, sosyalist gelişmenin bütün aşamalarında üretimin kamulaştırılması sırasında devlet biçimlerinin birincil ve eşsiz rolünü doğrulayan muazzam bir kanıtlar hazinesi meydana getirmiştir. Sosyalizmde reel emek ve tüketim ölçüsünün, hem toplum, hem de devlet tarafından titizlikle denetlenmesi gerektiği hakkındaki Lenin'in fikri, reel sosyalizmin yaratılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Son zamanlarda, anti-etatist görüşler taraftarlarının toplum entegrasyonu mekanizmasından sık sık söz etmeleri ve devletsel olan her şeyin etatist sayılmaması gerektiğini itiraf etmeleri dikkate değer bir noktadır.

Bazıları devleti güçlendirmenin bürokratizm doğurduğunu iddia ediyorlar. Fakat pratik hayat, bürokratizmin toplumsal örgütlerde de — hem de bazı devlet örgütlerinde olduğundan daha az değil, daha fazlasıyla — bulunabileceğini göstermektedir. Bürokratizmi ardıcıl çabalarla gidermeyi de öngören sosyalist demokrasinin yetkinleştirilmesi, ancak ve ancak, devletsel örgüt biçimleri dışında başarılamıyacak olan tamamiyle kamunun malı olmuş üretim koşullarında optimal sonuçlar verebilir. Dünyanın sosyalist olmayan kesimindeki çeşitli emekçi tabakaları arasında özdeş sosyalizm tasavvurlarının oluşması ve aynı zamanda gelişmiş sosyalizmin bir dizi probleminin çözümü bundan sonra düşünülebilir. Burada artık, her şeyden önce, devlet ve demokrasinin gelişme süreci ile üretimin ve emeğin kamulaştırılması süreci arasındaki etkileşimin sonuçlarını gözönüne almaya imkân verebilecek kompleks ölçütler söz konusudur. Böyle ölçütler, sosyalist demokrasinin gelişmesi yolunda ve gelecekte de komünist toplumsal özyönetim doğrultusunda toplumun ilerlemesi ölçüsünün daha kesin olarak belirlenmesine yardım edebilir.»

Toplantıya katılanların bütün konuşmalarında, sosyalist toplumun bilimsel esaslara dayalı plânlı gelişmesine hizmet eden pratik politika ile Marksist-Leninist ideoloji arasındaki birliğin, kendiliğinden-gelme'liğe ve sübjektivizme karşı en sağlam garantilerden biri olduğu fikri olanca açıklığıyla belirmiştir.

★

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi başyazarı K. Zaroğof, yaptığı kapanış konuşmasında, bu toplantıda bir hayli ilginç düşünceler ileri sürüldüğünü ve dikkate değer kanıtlar ortaya konduğunu söyledi.

sonra şöyle devam etti: «Burada yapılan konuşmalar, sosyalist dünyanın birçok memleketinde devlet ve demokrasinin gelişmesi ve sosyalizmin politik sisteminin daha sonraki ilerleme yolları hakkında yeteri kadar fikir veren geniş bir tablo ortaya koyuyor. Fikir değiş-tokuşu, bazı sorunlarda görüş ayrımlarına rağmen, incelenen konunun ana problemlerinin ele alınmasında oybirliği olduğunu göstermiş, yoldaşlık ve karşılıklı saygı havası içinde geçmiş bulunuyor.

Bütün tartışmalar, *devrimci teorimiz kurucularının düşünsel mirasına dayanılarak, içinde bulunduğumuz aşamanın sorunlarına analitik bir yaratıcı yaklaşım temeli üzerinde yürütülmüştür*. Esasen birçok önemli sorunun ortaya atılmasını ve aynı zamanda yapılan pratik tavsiyeleri faydalı kılan etken de budur. Ve bu sayededir ki, birçok sözcü, görüşülen sorunlara ilişkin çeşitli burjuva görüşlerinin, reformist ve revizyonist (sağcı ve «solcu») anlayışların temelsizliğini prensiplere dayanarak inandırıcı kanıtlarla belirtmişlerdir.

Sözcüler, sosyalist devlet gelişmesinin en aktüel problemlerini *sınıfsal açıdan* ele aldılar. Bugün, toplumsal bilimde partililik, evet bilhassa partililik, otuz yıl, hattâ elli yıl öncekinden daha az önemli değildir. Politika alanında hangi sorunu çözecek olursak olalım, bunu, ancak kime, hangi sınıfın çıkarlarına hizmet edeceği belirlendikten sonra başarıyla çözebiliriz. Kaldı ki, bu da sorunun tam cevabı değildir. Şu veya bu ölçüt, çağımızın-dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş çağının — içeriğiyle sıkı ilişkisi gözönünde tutularak, yani şu veya bu memleketin politik örgütünün zamanımızın ana devrimci gücü olan dünya sosyalist sisteminin güçlenmesine nasıl yardım ettiği saptanarak, politik örgütün dünya devrimci sürecine ne gibi etki yaptığı, onun gelişmesine ne derecede aktif ve etkin olarak yardım ettiği belirtilerek ele alınmalıdır.»

Bununla ilgili olarak, başyazar K. Zarodof, burjuva demokrasisinin şu veya bu prensip ve biçimlerini sosyalizm ortamına mekanik olarak aktarma, âdeta «yeniden dikme» denemelerinin veya anti-bürokratizmi şiar edinerek sosyalist devleti zayıflatma çabalarının ne kadar yanlış olduğunu belirtti. Ve demokratizmi santralizme karşıt koyan «teoriler»in de dayanaksız olduğunu, hayatta bu iki kategorinin kopmaz biçimde birbirine bağlı bulunduğunu söyledi.

Sözcü şöyle devam etti: «Toplantıda komünist partisinin rolü sorunu üzerinde de önemle duruldu. Sözcüler, bu rolün yükselmesini şartlıyan objektif etkenlerin, örneğin ekonomik kuruluş ölçülerinin daha karmaşıklaştığını, gelişmiş sosyalizm aşamasında toplum yönetimine bilimsel bir tutumla yaklaşma ihtiyacının arttığını, işçi sınıfının ve onun politik öncüsünün yönetici sıfatıyla bütün devlet işlerinin gidişini etkilemesi gerektiğini açıkça belirttiler. Bununla bağlı olarak, sosyalist sistemin dünya toplumsal gelişmesinde giderek daha çözümleyici kuvvet haline geldiği, gittikçe

daha çok memlekette kapitalizmden sosyalizme geöiş sorununun ortaya çıktığı ve daha da çıkacağı bir zamanda, her partinin dünya sosyalizmi ve uluslararası komünizm ve devrim hareketine karşı artan sorumluluğuna işaret ettiler.

Bugün komünist partilerinin eyleminde gittikçe daha çeşitli biçim ve metotlar uygulandığı görülüyor. Bilimsel temel üzerinde çözölen problemlerin ve ödevlerin diyapazonu da giderek genişliyor. Bu bilimsel temelde başka bir dinamizm vardır. Zira komünistlerin partisi yenileşme yolunda en güçlü atılımlara önayak olmakta, tutucu olan her şeye karşı devrimci sürecin geröek öncüsü sıfatıyla savaşmaktadır. Nihayet, kişiliğinde demokratizm ruhunu en yüksek derecede canlandıran da komünistlerin partisidir. Bu onun gerek iç yapısı, gerekse toplumda demokrasiyi genişletme çabaları bakımından da böyledir.

Sosyalist ölkelerin büyük ve çeşitli politik tecrübesinin genellenmesi, toplantıdaki tartışmalar boyunca, sosyalist kuruculuğun genel yasallıklarının nasıl olağanüstü bir rol oynadığını ve bunlardan tázizler vermenin ne kadar tehlikeli olduğunu bir kez daha gösterdi. Sosyalist ölkelerde varolan ve yeniden ortaya çıkan demokratik biçimlerin bolluğu onun zenginliğidir, bütün dünya emekçilerinin tarihsel varlığıdır.

Sözcöler, devlet işlerinin yönetimine emekçilerin katılmasında görölen daimi artıştan, plânlı biçimde faydalanılma sırası bundan sonra gelecek tükenmez kaynaklardan, sosyalist toplumun altyapı ve üstyapısının kompleks gelişmesi gereğinden bahsettiler. Bu sorunların eylemde çözölmemesinin güçlüğu söz götürmez. Fakat sosyalist ölkelerin kardeş partileri artık ilginç ve zengin bir olumlu tecrübeye sahip bulunuyorlar. Bu tecrübeyi görmezlikten gelmek, onu hesaba katmamak hata olur.»

K. Zarodof sözlerini şöyle bitirdi: «Burada yapılan göröşmelerin materyalleri, Komünist ve İşçi Partileri 1969 Yılı Uluslararası Danışma Toplantısı tarafından, sosyalist ölkeler kardeş partilerinin kongreleri tarafından ortaya konulan teorik ve ideolojik sorunların çözölmüne belirli bir katkı sayılabilir. «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi, bu yapıcı, yaratıcı tartışmanın sanuölarını gözönüne alarak, yapacağı yayınlarda, özellikle devletsel ve sosyal yönetim organlarının ralü ve aralarındaki bağıntı, sosyalist halk temsilciliğinin karakteri, üretimde sosyalist devletin ve sosyalist demokrasinin biçimleri, demokrasi ile költür arasındaki ilişki, devlete ilişkin yeni ve eski anti-marksist göröşlerin eleştirisi vb. gibi sorunlara önem verecektir.»

Macaristan'da devlet kuruculuğu pratiği

Fikir değiş-tokuşu toplantısına katılanlar, 21 Mayıs günü, Macaristan parlâmentosunda MHC parti ve devlet organları temsilcileriyle bir

karşılaşma yaptılar. Parti ve devlet temsilcileri bilginlerin sorularına cevaplar verdiler. Bu toplantıyı, MSİP MK üyesi ve MHC Prezidyumu Sekreteri L. Çeterki açtı ve MSİP MK ile MHC Prezidyumu ve hükümeti adına konukları selâmladı.

MSİP MK'nin Parti ve Yığın Örgütleri Şubesi Yönetmen Yardımcısı B. Hari, partinin yöneticilik rolü sorunuyla söze başladı ve bu rol kuvvetlendirildikçe bütün devletsel ve toplumsal örgütler sistemini kapsayan sosyalist demokrasinin de genişlediğini belirterek şunları söyledi: «Biz, partinin, belirli durum ve koşullarda, hangi organın yetki alanına girdiğine bakmaksızın, sosyal-politik karakterli bütün sorunlarla meşgul olmasını prensip edinmekten yanayız. Ve biz daima parti organlarının, devlet organlarının ve diğer organların görevlerini olabildiği kadar kesinlikle belirlemeye çalışıyoruz.

Çabalarımızdan biri de çalışmalarımızda paralelizme son vermektir. Tecrübe, partinin bu alandaki çabalarının olumlu sonuçlar verdiğini gösterdi. Örneğin, sendika birlikleri artık daha.erkin ve daha etkin çalışıyorlar. Bu da onların yığınlar arasında itibarını artırıyor, sosyalist demokrasinin genişlemesine yardım ediyor.»

B. Hari, demokratik santralizmin nasıl geliştiği sorusuna cevap vererek şöyle devam etti: «MSİP demokratizmin santralizme karşıt konmasını kabul etmiyor. Demokrasi santralizmin kaynağıdır. Önemli politik sorunların işlenmesine ve görüşülmesine genellikle bütün parti üyeleri katılırlar, aynı zamanda çeşitli sosyal örgütlerin fikirleri de dikkate alınır. Örneğin, MSİP IX. ve X. kongrelerinden önce, bunların direktif tasarıları bütün ülkede parti örgütleri tarafından görüşüldü. MSİP MK Politbürosu, kongrede soru soracak olanların, hemen kongrede ya da kongreden sonra, kongre kararlarının uygulanması dönemi içinde cevap almalarını kararlaştırdı. Şimdi bu prensip partinin bütün halkalarında gözetiliyor. Parti üyelerinin onayladıkları bu pratik, sosyal örgütlerde, sovyetlerde ve bütün devlet organlarında da uygulanıyor.

Demokratik santralizm, partinin yönetim prensiplerinden biridir. Bu prensip, parti tarafından alınan kararların kayıtsız-şartsız yerine getirilmesini gerektirir. Bu hüküm, MSİP X. Kongresi tarafından doğrulanmış ve parti tüzüğüne de geçirilmiştir. Partide demokratik santralizmin gelişmesi, devlet ve toplum organlarının gelişmesi üzerinde olumlu bir etki yapmaktadır.»

Adalet Bakan yardımcısı E. Silbereki, MHC'nde kanun çıkarma mekanizmasını konu edinen bir konuşma yaparak şunları söyledi: «Memleketimizde Devlet Meclisi halkvekilleri, Halk Cumhuriyeti Prezidyumu ve Bakanlar Kurulu üyeleri kanun teklif etme hakkına sahiptirler. Çoğu hallerde yeni kanun teklifleri hükümetten gelir. Bunu da onun pratik sorunlarla doğrudan uğraşmakta olması şartlandırır. Hükümete kanun tasarıları genellikle

bakanlar tarafından sunulur. Tasarının Bakanlar Kurulu'nca tasvibinden sonra, parlamento tarafından kanunlaşması gereklidir. Tasarı üzerinde önce daimi komisyonlar çalışırlar. Örneğin, son 2—3 yıl içinde bu komisyonlar birkaç kanun tasarısını yeniden işlenmek üzere hükümete iade ettiler. Bu olay, parlâmentonun ve komisyonlarının gittikçe güçlenen bir rol oynadıklarını gösteriyor. Bu işlemlerde son yıllarda görülen yenilik, en önemli kanun tasarılarının hazırlanmasından önce, temel fikirlerinin gözden geçirilmesidir. Netekim, yersel sovyetler hakkındaki kanun tasarısı böyle hazırlanmıştır.

Birçok kanun tasarısına parti organlarının direktif kararları temel olmaktadır. Örneğin, MSİP X. Kongresi, gelecekte yasal çözümleri de gerektirecek olan birçok sorun hakkında direktifler kabul etti. Macaristan'da yasama işleri için dört yıllık bir plân hazırlandı. Bu plânın esas doğrultuları, ekonomi, devlet kuruculuğu, sosyalist demokrasiyi geliştirme ve emekçilerin yaşama koşullarını iyileştirme sorunlarıyla bağlıdır. Bazı konular devletlerarası ilişkilere hasredilmiştir.»

Sözcü, halkvekillerinin çalışmalarına da değinerek, bunların kendi seçmenleri ve parlamento karşısında sorumlu olduklarını söyledi. Anayasa gereğince bir halkvekili seçmenleri tarafından halkvekilliğinden atılabilir. Seçim kanunu bu işlemin kuralını ayrıntılarıyla belirtmektedir. Parti üyesi halkvekilleri, programını yerine getirmekle yükümlü oldukları partiye; partisiz halkvekilleri de keza programını yerine getirmekle yükümlü oldukları Halk Cephesi'ne karşı sorumludurlar.

MSİP MK'nin İdare ve Yönetim Organları Şubesi Yönetmen Yardımcısı *I. Molnar*, yürürlükteki Seçim Kanunu ve hükümlerinin uygulamada ne gibi sonuçlar verdiğini anlattı.

Yakın geçmişte yapılan Devlet Meclisi ve sovyetler seçimleri bir hayli olumlu sonuçlar verdi. Yığınların politik aktivitesi arttı. Şöyle ki, halkvekili adayı gösterme toplantılarına 2,5 milyon kişi katıldı; seçimönü mitinglerine katılanların sayısı 2 milyonu aştı. Seçim hazırlığı işlerinde 400 bin aktivist görev aldı. 49 seçim bölgesinde Devlet Meclisi seçimleri ve 3014 yerde sovyet seçimleri için ikişer-üçer aday gösterildi. Bu bölgelerde bir milyondan fazla seçmen oy kullandı. Bu oyların % 40'ı, yani 400 bini gerekli payı sağlayamayan adaylara verildi. Üç seçim bölgesindeki parlamento seçimlerinde ve 81 yerde sovyet seçimlerinde adaylarından hiçbirisi gerekli çoğunluğu sağlayamadığından yeniden seçim yapıldı.

Yeni seçim kanununun bu uygulama sonuçlarından edinilen tecrübe dikkatle tahlil edilmektedir.

MHC Bakanlar Kurulu'na bağlı Sovyetler Dairesi Başkan yardımcısı *I. Varga*, yersel sovyetlerle ilgili yeni kanun üzerinde durdu: «Bu kanun yersel temsil organlarının erkinlik ve sorumluluklarının artırılmasını, merkez

yönetiminde ve tüm devletsel de çalışmalarda etkinliğin daha da güçlendirilmesini öngörmektedir.

Kanun, sovyetleri, demokratik santralizm temeli üzerinde çalışan halk temsilciliği, özyönetim ve devlet yönetimi organları olarak tanıyor; sovyetlerin ekonomik çalışma alanını genişletiyor, yönetim görevlerinin desantralizasyonunu öngörüyor.

Sovyetler sisteminin ayrı ayrı halkalarının yetki sınırları şimdi daha açık belirlenmiş bulunuyor. Görevler sovyetin kendi içinde de belirli sınırlarla birbirinden ayrılıyor. Yeni kanun, en önemli sorunların çözüldüğü toplantı dönemlerinin rolünü artırıyor. Günlük sorunların çözümü yürütüm komitelerinin ve ihtisas organlarının yetkisine giriyor.

Sovyetlerin çalışmalarına vatandaşlar gittikçe daha büyük ölçüde katılıyorlar. Kanun, köylü vatandaşların iştirakiyle toplantılar yapılmasını (dolaysız demokrasi uygulama biçimi olarak) öngörüyor, sovyetlere bağlı daimi komisyonlara halkvekili olmayan vatandaşların seçilmesine imkân veriyor.

Sovyetlerin çalışmaları üzerinde anayasal kontrol hakkı MHC Prezidyumu'nundur. Onların işlerinin yönetimi hükümetin yetkisine bırakılmıştır.»

Son olarak MHC Prezidyumu Sekreteri L. Çeterki yoldaş söz aldı ve MHC Anayasasında değişiklik hazırlıkları hakkında şu bilgiyi verdi: «Yürürlükte olan MHC Anayasası 1949 yılında, sosyalizm kuruculuğunun başlangıç döneminde kabul edildi. Macar emekçileri, yirmi yıldan fazla bir zamandır MSİP'nin yöneticiliğinde ve diğer sosyalist memleketlerin desteğiyle sosyalizm kuruculuğunda büyük başarılar elde ettiler. Memlekette artık sosyalizmin temelleri atıldı. Devlet kuruculuğu ve sosyalist demokrasi gelişmesinde kazanılan tecrübeyi genelliyerek Anayasada gerekli değişiklikleri yapma hazırlığına başlamış bulunuyoruz. Bu yolda, Merkez Komitesi'nin onayladığı kılavuz prensiplere uygun olarak, görevli özel komisyon, MSİP MK'ne tekliflerini sunacaktır. Biz kendi tecrübemizi ve kardeş partilerin tecrübelerini genellemekte ve yeni anayasal durumları saptama çalışmalarına kamuoyu temsilcilerini de çekmekteyiz. Bununla birlikte işimiz, yeni bir anayasa hazırlamak değil, 1949 Anayasasının belirli maddelerinde bazı tamlama ve değişiklikler yapmaktır.

Bu değişiklikler neler olabilir? Biz ulaşılan sonuçları Anayasaca saptamak ve bundan sonraki gelişmenin ana doğrultularını belirlemek istiyoruz. Yeni Anayasa metninde, sosyal, politik, ekonomik ve kültürel hayatta 1949 yılından sonra oluşan büyük değişimlerin yansıtılması öngörülüyor. Bir yandan, gelecek hedefin, komünizmin kurulması hedefinin de yansıtılması; Anayasaya MSİP'nin Halk Cephesi'nin ve sendika birliklerinin rolüne dair bir madde eklenmesi; devlet görevlerinin, özellikle sosyalist ülkelerle işbirliği ve barışı savunma görevlerinin anayasal olarak saptanması öngörülüyor.

yor. Aynı zamanda, devlet organlarının örgütlenmesi ve çalışmalarına ilişkin ayrı ayrı maddelerin tamlanması ve vatandaşların temel haklarının hukuki garantilerinin genişletilmesi düşünülüyor.»

★

Fikir değiş-tokuşu toplantısı ve bu toplantıya katılanların MHC parti ve devlet organları temsilcileriyle görüşmesi, yeni toplumu kurmanın, işçi sınıfının ve onun Marksist-Leninist partisinin öncülüğündeki emekçi yığınlarının bilinçli yaratıcılığı dâvası ve demokrasinin de sosyalizmde objektif bir zorunluk olduğunu bir kez daha gösterdi.

Sosyalist devlet ve demokrasinin gelişmesi, canlı, kesintisiz ve çok yönlü bir süreçtir. Böyle bir sürecin bütün yönleri bir tek toplantıda incelenemez elbette. Sosyalist demokrasiyi geliştirme ve yetkinleştirme sorunlarının incelenmesine dergimiz sayfalarında bundan böyle de devam edilecektir.

Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nde kadroların Marksist-Leninist öğrenim ve eğitimi

ASBP'nin VIII. Kongresi, kadroların öğrenim ve eğitiminin durmadan iyileştirilmesine partinin büyük bir ilgi gösterdiğini yeniden doğruladı. Bu kongre, Marksist-Leninist öğrenim ve eğitim ile mesleki bilgileri durmadan yetkinleştirme arasındaki sıkı birliğin önemini belirtti.

Partimiz, daha varlığının ilk günlerinden itibaren, komünistlerin Marks, Engels, Lenin öğretisini bütünüyle öğrenip benimsemelerine yardım etmeyi en önemli ödevlerden biri saymıştır. Biz, amaca uygun, sistemli ve plânlı çalışmalarla ideolojik bakımdan çelik gibi sağlam kadrolar yetiştirmeye, çok yanlı politik-eğitsel çalışmalara daima birinci plânda önem vermiş bulunuyoruz. Bu, bizce, partinin savaş yeteneğini artırmanın, saflarında birlik ve beraberliği kuvvetlendirmenin, parti, devlet ve ekonomi yönetiminin bilimsel düzeyini yükseltmenin kesin önkoşuludur.

İşçilerin esaslı meslek bilgileriyle kaynaşmış Marksist-Leninist öğrenimi, şimdiki bilimsel-tekniksel devrim ve kapitalizmle sosyalizm arasındaki çetin ideolojik savaş koşulları içinde özellikle büyük bir önem kazanmaktadır. İnsan ne kadar bilinçli çalışır ve sosyalist inançları ne kadar sağlam olursa, onun topluma sağladığı yarar da o nispette büyük olur. Kadroların düşünsel-teorik ve mesleki bilgileri ne kadar geniş olursa, onların hayatın yeni olguları içinde yönlerini serbestçe belirlemeleri de o kadar daha kolay ve pratik eylemleri o nispette daha verimli olur.

Marksizm-Leninizmi öğrenmek, parti üyeleri için, bütün emekçiler için hayati bir ihtiyaç haline gelmiştir. Tartışmalarda, sohbet toplantılarında ve her günkü temaslarda herkes bunun böyle olduğunu doğrulamaktadır. Memleketimizde, bilimsel bilgi edinme isteklerini karşılamak, komünistleri Marksist-Leninist teoriyle donatmak, kadrolara yüksek bir genel öğrenim vermek için çok çalışılmıştır ve çalışılmaktadır.

Partimiz, sosyalizm kuruluşu yıllarında dâvamıza sadık yüzbinlerce savaşçı yetiştirmiştir. Bugün ASBP üye ve aday üyelerinin 445 bini ya da $\frac{9}{10}$ 23,4'ü yüksek öğrenimlidir veya meslek öğrenimi yapmıştır. Parti, devlet ve ekonomi yönetiminin bütün halkalarında, teorik bilgili, kendi alanlarında yetenekli ve otorite sahibi örgütçüler çalışmaktadır. Parti yönetiminde çalışanların $\frac{9}{10}$ 90'ı yüksek öğrenimli ve ihtisas sahibidirler. Bunların $\frac{6}{10}$ 60'ı da parti okullarında bir yıl ve daha fazla süreyle esaslı Marksist-Leninist öğrenim görmüşlerdir. Belirtilmeye değer bir önemli nokta da şudur: partiye, yönetim kadrolarının dörtte üçünü işçi sınıfı vermiştir.

ADC'nde, düşünsel-politik öğretim için, komünistlerin ve yönetim kadrolarının kalifikasyonunu arttırmak için bütünsel ve ayrımlı bir sistem uygulanmaktadır. Şüphesiz ki, bu sistem kendiliğinden ve birden yaratılmadı. Bu alanda hep deneylere dayanılarak adımlar atıldı. Daha iyi biçimler arama çabaları, mânevi ihtiyaçların titizlikle gözönüne alınması, şu veya bu teorik ve meslekî problemlere dair bilgilerin ve bunlara gösterilen ilgilerin hesaba katılması temeline dayanıyordu. Şimdi bu sistem, taban örgütlerinin toplantıları, parti öğretimi dalında öğrenim yılı, parti okullarında öğrenim, yüksek ve meslekî okullarda kalifikasyonu yükseltme tedbirleri biçimlerinde uygulanmaktadır. Tabii, komünistlerin, parti ve onun merkez komitesi tarafından alınan kararları gerçekleştirme yolundaki pratik çalışmalarda yetiştirilip eğitilmesine birinci plânda önem verilmektedir.

Bizce, böyle bir öğretim örgütlemesi, sosyalist kişilik için gerekli vasıfları biçimlendirmeye ilişkin yüksek isteklere uygundur. Bu vasıflar, düşünsel sağlamlık, komünist inanmışlığı, sosyalist yurtseverlik, proletarya enternasyonalizmi, ADC'ni sağlamlaştırma savaşında Marksist-Leninist teoriyi yaratıcı biçimde uygulama becerikliği, burjuva ideolojisini, anti-komünizmin bütün biçimlerini ve keza sosyal-reformist, revizyonist görüşleri demaske ederken kesin ve ileri atımlı sınıfsal bir tutum takınılmasıdır.

Marksist-Leninist bilgiyi derinleştirmede en geniş ve bütün komünistleri kapsayan çalışma biçimi, parti öğretimi dalında öğrenim yılı uygulamasıdır. Derneklerde ve seminerlerde dersler genellikle ayda bir defa yapılmaktadır. Bu derslerde, komünistler, Marksizm-Leninizmin esaslarını kavramakta, partinin programını, kongrelerin ve Merkez Komitesi'nin kararlarını inceleyip öğrenmektedirler. Bu bilgi, onlara, ADC'ni her bakımdan sağlamlaştırma mücadelesinin strateji ve taktikini, sosyalist devletlerle daha ileri entegrasyonun önemini iyice kavrayarak uygulama olanağı vermektedir. Dernekler ve seminerlerde ASBP'nin teori ve politikası, onun tarihiyle organik bağıntısı içinde incelenmektedir. Böylece, Alman işçi hareketi problemleri ve tarihi üzerinde dört yıllık dernek ve seminer öğrenimi sonucunda, 800 bin kadar komünist ve partisiz, işçi sınıfı partisinin devrimci geleneklerini ve savaş tecrübesini öğrenmişler, bu tecrübenin kuşaktan kuşağa günümüze dek intikalini izlemişlerdir.

ASBP aday üyeleri için örgütlenen ve onların partiye üye olmak üzere hazırlanmalarına yardım eden dernekler de faydalı olmuştur. Bu derneklerde, Marks, Engels ve Lenin'in başlıca eserleri, ASBP program ve tüzüğü, parti dokümanları öğretilmektedir.

Tecrübe, parti öğretimi sisteminde öğrenim yılı uygulamasının, derslerde Marksizm-Leninizm teorik sorunları pratik hayatla, halk ekonomisi plânı problemleriyle ve dernek üyelerinin doğrudan ilgilendikleri alanlardaki

diğer önemli problemlerle bağlanarak öğretildiği ölçüde komünistleri memnun ettiğini göstermiştir. Bu da teorik bilgilerin iyice benimsenerek kişisel kanılar haline gelmesine büyük ölçüde yardım etmektedir.

Geniş bir örgü teşkil eden *parti okulları*, parti, devlet ve ekonomi alanlarında çalışan yönetici kadroların Marksist-Leninist öğrenimi ve kalifikasyonlarının artırılması sisteminde merkezi yeri tutmaktadır. Bizim kadrolarımız, «K. Marks» Yüksek Parti Okulunda, ASBP MK'ne bağlı Toplumsal Bilimler Enstitüsünde ve yine ASBP MK'ne bağlı Yüksek Parti Okulu ve Toplumsal Bilimler Akademisi'nde öğrenim görmektedirler.

«K. Marks» Yüksek Okulu'na devam edenler, üç yıl öğrenimden sonra, toplumsal bilimler uzmanı diploması almaktadırlar. Okulda bir yıllık kurslar da örgütlenmektedir. Toplumsal Bilimler Enstitüsü'nde öğrenim süresi dört yıldır. Bu enstitüyü bitirenler birer doktora tezi savunurlar. Böylece, enstitüde yüksek vasıflı parti teorisyen kadroları yetişmektedir.

ASBP MK'ne bağlı olarak ayrıca kurulmuş olan üç enstitü de, köy ekonomisi ve beslenme sanayii kadroları yetiştirmektedir. Bu enstitülerde, köy ekonomisi üretim kooperatiflerinde, halk çiftliklerinde, orman işletmelerinde çalışan parti işçileri okumaktadırlar. İki yıl öğrenimden sonra bunlar devlet imtihanı vermekte ve köy ekonomisi uzmanı diploması almaktadırlar.

Bundan başka, Parti Merkez Komitesi'ne bağlı bir de Sosyalist Ekonomi Yönetimi Merkez Enstitüsü vardır. Bu enstitüde düzenlenen kurslarda, bakanlıkların yönetici parti işçileri, halk işletmeleri yönetim kurulları üyeleri olan partililer, büyük işletmelerin direktörleri ve parti örgütü sekreterleri kalifikasyonlarını yükseltmektedirler.

İl örgütlerine bağlı parti okulları ve özel parti okulları da faydalı hizmetlerde bulunmaktadır. Buralarda, bir haftadan dört haftaya kadar süreli, üç aylık ve bir yıllık kurslar düzenlenmektedir. Bu kurslara, daha çok bölgede çalışanlar, taban örgütleri seçimli temsil organlarının sekreterleri ve üyeleri, toplum, devlet ve ekonomi kurumları işçileri, parti propagandistleri ve gazeteciler **alınmaktadır.**

Bölgeler ve işletmeler ölçüsünde düzenlenen bir yıllık Marksizm-Leninizm öğrenimi okulları yığınsal bir karakter almış bulunuyor. Taban örgütleri sekreterleri, binlerce parti aktivisti bu okullardan geçmektedir. Buralarda dersler, ASBP MK Sekreteryası tarafından onaylanan özel öğretim programlarına göre okutulmaktadır. Öğretim sürecinin günlük yönetimini okulların toplumsal organları yürütmektedir.

Toplam olarak, Yüksek Parti Okulu, 14 il okulu, 26 özel okul, 644 bölge ve işletme okulu, her yıl 100 bin kadar parti üye ve aday üyesinin Marksist-Leninist bilgisini artırmaktadır.

Geniş kapsamlı parti okulları örgüsü, kadrolarımızın öğreniminin durmadan iyileştirilmesini sağlıyor. Hâlen, il yönetim organları üye ve aday üyelerinin % 66,3'ü, bölge yönetim organları üye ve aday üyelerinin yarısından fazlası, parti taban örgütleri seçimli organları üyelerinin % 33,2'si bu okullardan geçmiş bulunuyor. Bölge komiteleri sekreterlerinin % 99'u yüksek veya özel parti okulundan geçmişlerdir, bunların % 49,1'inin toplumsal bilimler uzmanı diploması vardır. Taban örgütleri sekreterlerinin (ki bunların % 94,8'i bu görevlerini ücretsiz olarak yapmaktadır) % 48,1'i üç aylıktan yukarı çeşitli parti okullarını bitirmişlerdir; bunların % 50,1'i yüksek veya mesleki öğrenimlidir.

Bizim, büyük pratik tecrübeye sahip, girişimci ve sosyalizme sadık nice kadromuz vardır. Fakat bunlar Marksist-Leninist bilgilerini çok yıllar önce edinmişlerdir. Parti, bu yoldaşların politik ve mesleki öğrenimlerinin ve yeniden-öğrenimlerinin yetkinleştirilmesi için daimi bir ilgi göstermektedir. ADC'nde gelişmiş toplumsal sosyalist sistemi oluşturma ödevi, işçi sınıfının ve Marksist-Leninist öncüsünün durmadan artan rolü, daha yüksek yönetim sanatına ihtiyaç göstermekte, kadrolarımızı yeni yeni teorik ve pratik problemlerle yüzyüze getirmektedir.

Merkez Komitesi, parti işçilerinin öğrenimini yenileme işini örgütlemiştir. Bu örgüt sistemi içinde üç binden fazla parti işçisi kalifikasyonlarını artırmışlardır. Uygulama, il ve bölge komiteleri sekreterleri için dersler, kurslar ve seminerler biçiminde yapılmaktadır. Öğretim işleri de, «K. Marks» Yüksek Okulu, ASBP Merkez Komitesi'ne bağlı Toplumsal Bilimler Enstitüsü ve Sosyalist Ekonomi Yönetimi Merkez Enstitüsü, çeşitli yüksek ve özel parti okulları programlarına uygun olarak yürütülmektedir. Merkez Komitesi, bölge komiteleri örgüsünde çalışanların ve büyük taban örgütleri sekreterlerinin yeniden-öğrenimini de doğrudan yönetmektedir. Her plenumdan sonra onları özel surette düzenlenen ve 3—8 gün süren kurslara çağırarak, bu kurslarda plenumun kararları öğrenilmekte ve bunların en büyük başarıyla nasıl uygulanacakları görüşülmektedir.

Son yıllarda yüksek ve özel parti okullarında parti işçileri için politik ve mesleki öğrenim şubeleri açılmıştır. Çoktandır pratik alanda çalışmış olan yoldaşlar, bu şubelerde iki yıl okuyarak, mühendis, ekonomist veya köy ekonomisi uzmanı diploması alabilmektedirler. Bu şubelerin öğretim programları idari bilim merkezleri tarafından hazırlanmaktadır.

Merkez Komitesi gibi, il ve bölge parti organları da kendi kadrolarının öğrenimini yenileme işini sistemli olarak örgütlemektedirler. Bu maksatla, parti okullarında, yüksek okullarda, işletmelerin öğretim kombinalarında teorik seminerler, konsültasyonlar, kollokviumlar düzenlenmekte, raporlar ve dersler okunmaktadır.

İller ve bölgelerde, parti politikası aktüel sorunlarının, uluslararası komünist ve işçi hareketi sorunlarının açıklanmasına hasredilen geniş propaganda tedbirleri de çok yararlı sonuçlar vermiştir.

Şunu da önemde belirtmeliyiz ki, bütün bu Marksist-Leninist öğrenim ve politik eğitim biçimlerine, teoriyi yaratıcı bir yaklaşımle ele alma, bilgiyi pratikle bağlayarak benimsetme ruhu hâkimdir. Çalışmalarda sık sık hararetle tartışmalar açılmakta, bol gerekçe ve kanıtlara dayanan konuşmalar herkeste canlı bir ilgi uyandırmaktadır.

Kadroların ne derecede olgunlaştığı pratik eylem içinde görülüp anlaşılıyor. Partimiz, pratik eylemi, öğrenim ve eğitimin olağanüstü önemli bir organik parçası sayıyor. Burada çıkış noktamız, parti öğretim sistemi içinde komünistlerin öğrenim ve yeniden öğrenimlerinin işin yalnız bir yanı olduğu düşüncesidir. Düşünsel yetiştirme ve sağlamlığın en ciddi okulu hayatın kendisidir, sosyalizm kuruluşuna aktif olarak katılmaktır. Parti, devlet, ekonomi işçilerinin komünist inancaları, Marksist-Leninist teoriyi yaratıcı biçimde uygulama yetenekleri, hayat içinde, parti kararlarını gerçekleştirmek için işçi sınıfı ve emekçilerle birlikte çalışmalar içinde en açık olarak kendini gösterir. Parti, kadrolarını, bütün komünistleri, emekçilerle bağlarını bundan sonra da kuvvetlendirmeye, sosyalizm kurucularının ön saflarında yürürken, yalnız yığınlara öğretmekle kalmayıp, yığınlardan da öğrenmeye yöneltmektedir.

Partinin bütün dikkat ve ilgisinin merkezinde insan, emek yer almaktadır. Parti örgütleri, emekçilerin sınıfsal sosyalist bilincini oluşturmak, geliştirmek ve sağlamlaştırmakla ödevlidirler. Bütün kadro eğitimi işi, en nihayet, parti örgütlerinin savaş kabiliyetini artırmalarını, demokratik santralizm prensiplerini, parti hayatında Leninci normaları ardıcıl olarak gözetmelerini, parti politikasının hayata geçirilmesi yolunda her komünist aktif çalışmaya çekmeyi başarmalarını hedef tutmaktadır.

Partinin örgütsel ve teorik çalışmaları sayesinde, herkesin sağlam politik bilgiler edinerek yetişmesine elverişli koşullar yaratılmış bulunuyor. Bir yandan, K. Marks ve F. Engels'in 40 ciltlik toplu eserleri, ayrıca seçilmiş eserlerinden 6 cilt basılmış, Lenin'in eserlerinin yayınlanması da daha geniş ölçüler almıştır. Devrimci teorinin kurucularının biyografilerine büyük bir ilgi gösterilmektedir. Bütün bunlar, yoldaşlarımızın Marksist-Leninist öğrenim ve eğitimi için bilimsel bir temel teşkil etmektedir.

Biz kadrolarımızın Marksist-Leninist öğrenim ve eğitimi alanında SBKP'nden ve diğer kardeş partilerden gördüğümüz yardımlara büyük bir değer vermekteyiz.

Komünist ve İşçi Partileri 1969 Uluslararası Danışma Toplantısı materyallerinin, SBKP XXIV. Kongresi dokümanlarının yayınlanması, heyetler

halinde karşılıklı ziyaretler, bilimsel başarı, kitap, dergi-tokuşu gibi uygulamalar düşünsel hayatımızı bir hayli zenginleştirmiştir.

Marksizm-Leninizmle silâhlı parti kadrolarımız, bütün komünistlerimiz, emekçilerle daha sıkı bağlar kurmakta, bütün bilgilerini, enerjilerini, örgütsel kabiliyetlerini, ADC'nin her bakımdan kuvvetlenmesi, Oktobr yurdu ve diğer sosyalist ülkelerle sarsılmaz birlik içinde gelişmesi dâvasının hizmetine vermektedirler.

Hari DİTRİH

Markizm-Leninizm ve zamanımız

İnsanlık, yeni dünyayı, sosyalizmi kurma yolunda yeni yeni mesafeler aldıkça ve kapitalizme karşı savaş daha kesin atılımlarla yayıldıkça, toplumsal hayatın karmaşık olaylarını teorik açıdan aydınlatma ihtiyacını daha fazla duymakta, devrimci teorinin rolü gittikçe daha büyük bir önem kazanmaktadır. Komünist ve işçi partileri, Marksizm-Leninizmin ölümsüz fikirlerini işçi sınıfına, en geniş emekçi tabakalara yaymayı, onun prensiplerini her çeşit reformist ve revizyonist yozlaştırmalardan savunmayı en başta gelen ödevleri saymaktadırlar. Bilimsel teorinin temel prensiplerini öğrenmek, her komünist için hayati bir zorunluktur.

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» redaksiyonu, okuyucuların dileği üzerine, zamanımızdaki toplumsal hayatın en aktüel problemlerini Marksist-Leninist fikirlerle inceleyen bir dizi yazı yayınlamaya karar vermiştir. Teorik bilgiler edinmekte olan okuyuculara, özellikle gençlere yararlı olacağını umduğumuz bu yazılar, Marksizm-Leninizmin daha iyi anlamalarında, fikir münakaşa ve tartışmalarında savunmalarında onlara yardımcı olacaktır.

Bu diziden ilk yazı, Marksist-Leninist dünya görüşüne ayrılmıştır. Bundan sonraki yazıda, dünya devrimci kollarının rolleri ve birbirlerini etkilemeleri üzerinde durulacaktır. Redaksiyonumuz, okuyuculardan, aydınlatılmasını istedikleri konuları bildirmelerini rica etmektedir.

Bilimsel teorinin canlılığı veya Marksizm-Leninizm neden eskimiyor

«Marks'ın öğretisi güçlüdür, çünkü doğrudur»

V. İ. Lenin

Tüm insanlık tarihinde hiç bir teori, hiçbir dünya görüşü, Marksizm-Leninizm kadar atılgımlı bir şekilde yayılamamış, toplumsal gelişmenin gidişi üzerinde onun kadar güçlü etki göstermemiştir. Marksizm-Leninizm, on yıl gibi şaşılabilecek derecede kısa bir süre içinde bütün dünyaya kendini kabul ettirmiştir. Bizim devrimci öğretimizi yaratan klâsiklerin eserleri, günümüzde sık sık yayınlanmakta, hiç bir politik yazarın eserine nasip olmıyan ölçüde yayılıp okunmaktadır.

Hiçbir sosyal ve felsefi teori, insanların beyinleri ve tarihsel pratik üzerinde Marksizm-Leninizm kadar sonuç belirleyici bir etki gösteremiyor. Gerçekten de, yeni tarihin bütün ilerici olayları ve her şeyden önce, insanlığın kapitalizmden sosyalizme geçişinin başlangıç noktası olan Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, komünizm bilimine kopmaz bağlarla bağlıdır. Gerçekten de, kardeş ülkelerin sosyalizm yolunu aydınlatan ışık, Komünizm bilimidir. Gerçekten de, kapitalist ülkelerdeki komünist ve işçi partileri, emeği kapitalin zincirlerinden kurtarma uğrunda yürüttükleri savaşta komünizm bilimini kılavuz edinmektedirler. Gerçekten de, ulusal kurtuluş hareketinin öncü müfrezeleri komünizm biliminden esinlenmektedirler.

Aydın ve bütünsel bir dünya görüşü arayan milyonlarca proleter, bütün ülkelerdeki ilerici insanlar, insanlığın kaderiyle yakından ilgilenen, emperyalizmin saldırılarını kınayan, barış ve halklar arasında dostluk isteyen ve sosyalizm uğrunda savaşan herkes, gözlerini Marksizm-Leninizme çevirmektedir. Kapitalist toplumdaki birçok sosyal tabakaların temsilcileri de ve özellikle, kapitalizmin sakatlıklarını gören ve bunların bertaraf edilmesi çarelerini arayan gençlik de, kısacası, kapitalizmin «iyileştirilmesi» ve «yenileştirilmesi» üzerine çeşit reçeteler salık veren türlü türlü burjuva teorileriyle ve bu arada reformistlerin yamalı bohçaları andıran iflâs etmiş doktrinleriyle tatmin olunamayanlar da Marksizm-Leninizme başvur-maktadırlar. Bizim devrimci öğretimizin fikirleri, eserlerini sağlam bir dünya görüşünün temelleri üzerine oturtmak için çalışan kapitalist Batıdaki ilerici bilgileri, ressam ve yazarları gittikçe daha fazla kendilerine çekmektedir.

Karl Marks, açık ve özlü bir biçimde «... teori, yığınlara hâkim olduktan sonra maddi kuvvet haline gelir» demiştir (K. Marks, F. Engels, Toplu eserleri, c. 1, s. 422). Marksizm-Leninizm öğretisi tamamiyle böyledir. Bütün ülkeler ve kıtalarda milyonlarca insanın beyinleri üzerinde egemenliğini kurmuş olan Marksizm-Leninizm fikirleri, zamanımızda maddi kuvvet halini almıştır. Bu güç, şimdi, dünyayı devrim yolu ile yenileştirmekte, toplumu, emek insanlarının çıkarlarına uygun biçimde yenibaştan kurmaktadır.

Marksizm-Leninizm öğretisinin etkisinin büyüme nedenlerini kısaca şöyle izah edebiliriz:

• Marksizm-Leninizm, doğa ve topluma ilişkin materyalist anlayışı tarihte ilk defa diyalektik metotla birleştirerek bütünsel bir bilimsel dünya görüşü meydana getirmiş ve bu suretle insanlığa güçlü bir bilgi aracı vermiştir. Bu öğreti, insan uygarlığının dışında doğmamıştır, onun sözcüsü olmuştur. V. İ. Lenin'in belirttiği gibi, Marks'ın öğretisi, «... insanlığın, XIX. yüzyılda, Alman felsefesi, İngiliz ekonomi politikası ve Fransız sosyalizminin kişiliklerinde yarattığı en iyi şeylerin yasal bir mirasçısıdır» (Toplu eserleri, c. 23, s. 43). Marksizm-Leninizm, bilimsel düşüncenin başarılarını ve XIX., XX. yüzyıllardaki devrim hareketi deneylerini benimsemiştir.

• Marksizm-Leninizm, dünyayı devrim yolu ile yenileştirmeye ilişkin teorile pratik arasındaki sıkı bağıntıyı ve köklü birliği ilk defa ortaya koymuştur. O, diğer tüm sosyal teorilerin zayıf taraflarına, ve bu arada, ilerici teorilerin hayattan ve yığınların tarihsel eylemlerinden uzak kalışlarının bir sonucu olan zayıflıklarına kendi yapısında yer vermemiştir; işçi sınıfının, bütün emekçilerin kapitalin esaretinden reel kurtuluş yolunu, yeni toplumun, adaletli ve gelişen toplumun, sosyalizm ve komünizmin kuruluş yolunu göstermiştir. Bu suretle eylemci bir öğreti olmuştur.

• Ve nihayet, Marksizm-Leninizm prensipleri, komünizm toplumunu kurmakta olan Sovyetler Birliği'nin, gerek kapitalizmin iyice geliştiği ve gerekse az geliştiği ülkelerde yeni toplum kurmakta olan diğer sosyalist ülkelerin toplumsal pratiğinde hayata geçirilmektedir. Kapitalist ülkelerde devrim savaşının yaygın bir hal alması ve sosyal dayanışmanın durmadan genişlemekte olması, Marksizm-Leninizm fikirlerinin doğruluğunu ortaya koyan kanıtlardır.

«Komünist Partisi Manifesto» ve Marksist düşüncenin diğer ürünleri daha yayınlanır yayınlanmaz kapitalizme uşaklık eden bilim adamlarının alabildiğine sert tepkileriyle karşılanmışlardır, tüm resmi burjuva ideolojisi, Marksizm-Leninizmi, o zamandan beri derin bir kinle yayılım ateşine tutmaktadır. Bu yolda nelere nelere başvurulmuyor: En ağza alınmayacak küfürler, bizim öğretimizi küçümsemeler, bilim olmadığını ispat için türlü türlü sahtekârlıklar. Bir yandan, bir zamanların Çarlık Rusyasında olduğu gibi şimdi de sözüm ona «hür dünya» içindeki ülkelerin çoğunda hükümetler, Marksist-Leninist literatürü yasaklamayı ve bu literatürü yayımlayanlara baskı yapmayı Marksizm-Leninizme karşı mücadelenin en etkili yolu sayıyorlar. Öte yandan da, bir zamanların Hitlerci Almanyasında olduğu ve şimdi de faşist diktatörlüğü rejimlerinde görüldüğü gibi, Marks, Engels ve Lenin'in kitapları yakılıyor, komünistler toplama kamplarında öldürülüyor. Bazıları da, Marksizm fikirlerini emekçi halkın kafalarından tamamiyle silmek ve sözde-sosyalist ideolojinin çeşitli varyantlarını proletaryaya aşılacak için her çareye başvuruyorlar.

Kısacası, Marksizm-Leninizm teorisinin etki alanı genişledikçe, burjuvazi, ona karşı mücadele için daha fazla kuvvet, daha fazla para ayırıyor. Marksizm-Leninizmi «bedence» ortadan kaldırmanın imkânsız olduğunu anlayan burjuva bilim adamları, «Marksolog»lar, reformist ve revizyonistler, sözüm ona «bilimsellik» ve «objektiflik» maskesi altında faaliyette bulunmakla daha yıkıcı olabileceklerini sanıyorlar.

Kapitalist ülkelerde yayımlanmakta olan sosyal-politik literatürü izleyenler, Marks, Engels ve Lenin'in adlarıyla sık sık karşılaşlar. Zamanımızdaki burjuva bilimi, «Kapital», «Anti-Düring», «Materyalizm ve ampririkritisizm» eserleri yazarlarının otoritelerine başvurmak suretiyle şu gerçeği bir dereceye kadar kabul etmiş oluyor: Toplumsal araştırmalarla ve toplumsal

gelişme kanunlarıyla ilgili bilgi dallarında, bugün, Marksizm-Leninizme danışılmadan olumlu hiçbir sonuç elde edilemez.

Fakat, bu «tarafsız» görünüşün ardında, devrimci teorimize karşı yürütül-
mekte olan mücadelenin kurnazca hazırlanan biçimleri gizlenmektedir.
Bazı burjuva ideologları, Marksizm-Leninizm klâsiklerinin eserlerini kendi
amaçlarına uygun şekilde yorumlamakta, bilimsel komünizmi yozlaştı-
rmaya çabalamaktadırlar (Örneğin, kendi işlerine gelmeyen düşünceleri
sükûtle geçiştirmekte veya söylenmemiş, yazılmamış fikirleri Marksizm-
Leninizm klâsiklerine mal etmekte ve benzeri sahtekârlıklar yapmaktadırlar).
Bir kısmı da Marksizm-Leninizm klâsiklerini otorite olarak kabul ettik-
lerini söyledikten sonra, derhal, onların artık tarihe mal olduklarını ilâve
etmektedirler. Başka bir deyişle, Marksizm-Leninizmin gündemden çıktık-
tığını, günümüzün koşullarına uymadığını, bu arada bu öğretinin ana fikri
olan, kapitalist toplumun proletarya tarafından devrimci yoldan değiştiri-
leceği fikrinin de eskidiğini, zamanını geçirmiş olduğunu yığınlara
inandırabilmek için Marksizm-Leninizm klâsiklerinden «alıntılar» vermekte,
onları otorite olarak «kabul» eder görünmektedirler.

Marksizm-Leninizmin eskidiği iddialarını çürütmek hiç de güç değildir:
Mademki eskimiştir, mademki zamanını geçirmiştir, öyleyse, bu «apaçık
gerçeği» ispat için neden bu kadar çok gayret, bu kadar çok para çarçur
ederler? Çünkü, eskimiş olan, zamana ters düşen teoriler çabucak unutu-
lurlerler. Oysa burjuva ideologlar, Marksizm-Leninizmin eskidiğini ispat
için ter ter tepiniyor, çılgınca bir gayret sarfediyorlar. Bu, onun canlılığını,
dinçliğini ve aktüelliğini ortaya koyan yeterli bir kanıt değil midir!

Akıl yolu ile, mantık yolu ile varılan sonuç budur. Şimdi bir de, düşünsel
muhaliflerimizin öne sürdükleri deliller üzerinde duralım. Bu suretle, aynı
zamanda, Marksizm-Leninizmin olağanüstü yaşama gücünün kökenlerini
daha derinden anlamış oluruz; karşıt ve muhaliflerimizin iddialarının
aksine, yılların geçmesiyle eskimek, zamanını geçirmek şöyle dursun,
insanlık tarihinin her aşamasında yeni yeni güçler kazanmasının, bu tarih
üzerinde gittikçe daha sonuç belirleyici etkiler yapmasının nedenlerini
daha iyi kavramış oluruz.

II

Marksizm-Leninizm düşmanlarının öne sürdükleri bütün kanıtların
hepsini bir makale çerçevesi içinde incelemek ve bunları cevaplandırmak
elbette ki mümkün değildir. Onlara gereken cevapları tüm Marksist-
Leninist literatür ve bu arada bizim dergimiz kolektif olarak vermektedir.
Bu seriden yayımlanacak olan diğer yazılarda aynı amaca hizmet
edecektir.

Şimdi biz, bu yazıda, fikir düşmanlarımızın en fazla yozlaştırmaya
çalıştıkları bir tek sorunu, sosyalist devrim sorununu ele alacağız.

Kapitalist toplumun, kaçınılmaz şekilde devrim yolu ile sosyalist topluma dönüşeceğini, Marksizm, bilimsel olarak ispat etmiştir. Daha kapitalist toplumda sosyalizmin önkoşulları meydana gelir. Bunların bellibaşlıları şunlardır: Emek toplumsal bir hal alır; bu, özellikle büyük üretim işletmelerinin, dev tekel ve tröstlerin hızlı artışında açıkça görülüyor. Üretimin toplumsal karakteriyle kapitalist biçimi arasındaki çelişkiler (yani burjuva üretim ilişkileri) gerginleşir; bu ilişkiler üretici güçlerin ilerleyişini destekler ve derin sosyal dönüşümler yapılmasını zorunlu kılan objektif koşulları yaratır. İşçi sınıfı, kapitalizmden sosyalizme dönüşümün, Lenin'in deyişiyle, entelektüel ve manevi itici gücü ve maddi gerçekleştirme kuvvetidir; kapitalist üretim sisteminde aldığı yer ve durumu, onu burjuvaziye karşı savaşa sürükler. Proletaryanın sınıf savaşı, siyasal egemenliği ele geçirme sorununu baş sorun haline getirdiği için, kaçınılmaz olarak siyasal bir karakter kazanır. Ve işçi sınıfı, Marksist-Leninist partinin öncülüğünde, proletarya diktatörlüğünü kurarak, bütün emekçi halkla birlikte sosyalist toplumu gerçekleştirmeye koyulur. Proletarya diktatörlüğü, yeni iktidara karşı gelen burjuvazinin direnişini ezmeye görevini, ve her şeyden önce, yeni toplum kuruculuğunun bütün görevlerini yerine getirir. Kapitalist toplumun sosyalist topluma dönüşümü, yalnız devrimci yoldan gerçekleştirilir.

Marksizm-Leninizmi eleştirenler, XX. yüzyılın ortasında sosyalist devrim yapılmasını gerektiren nedenlerin ortadan kalktığını ileri sürüyor ve iddialarını, gelişmiş kapitalist ülkelerinde üretimde etkinliğin artmış olmasıyla, kapitalizmin plânlama ve öngörmeden yararlanmasısıyla, bilimsel-tekniksel ilerlemenin devlet tarafından finansmanıyla ispata çalışıyorlar. Bunlardan başka, işçilerin, özel firmaların kârlarından pay aldıklarını, bilimsel-tekniksel devrim sonucunda emekçilerin yaşayış düzeylerinin bir dereceye kadar yükseldiğini, teknokrat dedikleri bilim adamlarıyla mühendislerin devlet yönetiminde kapitalistlerin «yerini» aldıklarını ve «sosyal adaleti» gerçekleştirmeye yöneldiklerini vb. belirtiyorlar. Marksizm-Leninizmi eleştirenlerin, bütün bunları ve benzeri iddiaları sıraladıktan sonra söyleyecek bir tek sözlere kalıyor: Bu durum karşısında devrim yapmaya ne lüzum var! Huzuru bozmaktan, olayların normal gidişini zorlaştırmaktan, boşuna kurbanlar vermekten başka ne faydası olur devrimin?

Bugün moda haline gelmiş olan «Konverjans» (sosyalist ve kapitalist düzenlerin zamanla birleşip kaynaşacaklarını ispata çalışan burjuva teorisi), «endüstri toplumu», «postendüstri toplumu» gibi burjuva görüşlerini ortaya atanların yargıları, aşağı yukarı, işte bunlardır. Muhaliflerimiz, sosyalist devrime ilişkin Marksist-Leninist teorisin eskimiş olduğunu ispata çalışırken, uluslararası arenadaki güçlerarası oranda meydana gelen değişimlere, bilimsel-tekniksel devrime ve diğer etkenlere bağlı olarak kapitalizmin ekonomi ve politikasında ortaya çıkan yeni olguları,

kendi açılarından yozlaştırmakta ve bu yozlaştırılmış biçimlerden kurnazca faydalanmaktadırlar.

Evet, burjuva devleti ve tekeller, günümüzde, kapitalist ekonomiyi ve kapitalist politikayı düzenlemeye çalışıyorlar. Bilimsel-tekniksel devrimin yarattığı yeni olanaklardan yararlanan emperyalizm, toplumsal üretimin verimini artırma alanında belirli bir başarıya ulaşmıştır. İyi ama, bu başarılar, kapitalizmi ve genel olarak emekçileri sömürüden kurtardı mı, harplere kesin bir son verdi mi, halklara gerçek demokrasi, gerçek özgürlük ve gerçek bağımsızlık getirdi mi? Hayır! Ve sonra, kapitalizm, ekonominin düzenlenmesi işine devletin karışmasına neden müsaade ediyor? Çünkü o, bu suretle, tam iflâsını ertelemeye çalışıyor, plânlı işletmeciliğin üstünlüklerini çoktan ispat etmiş olan sosyalizmle yarışmada geri kalmamaya çalışıyor. Demek oluyor ki, bizim fikri düşmanlarımızın, Marksizm-Leninizmin eskidiğini ortaya koymak için delil olarak öne sürdükleri şeyler, öğretimizin doğruluğunu gösteren kanıtlardır. Zira, Marksizm-Leninizm, burjuva devletin ekonomiye gittikçe daha geniş ölçüde karışmasının kaçınılmazlığını bilimsel olarak ispat etmiş ve bunun ne gibi sınıfsal sonuçlar vereceğini ortaya koymuştur. Sosyalist ekonominin plânlı olarak ne büyük bir hızla geliştiğini pratikte gösteren de onlardır.

Kapitalistler, günümüzde, emekçilere bazı haklar veriyorlar, daha doğrusu vermek zorunda kalıyorlar. Çünkü, örgütlü işçi hareketi ve bu hareketin dayanışması gün geçtikçe güçleniyor. Öte yandan, sosyalist ülkelerin ekonomik, bilimsel-tekniksel başarıları da kapitalistleri, bu hakları vermeye zorluyor. Burjuva ideologları, meseleyi tek yönden, sadece tekniğin gelişmesi yönünden yorumlayarak «refah yükselişi»nden söz ediyor ve: «İşçilerin otomobilleri var, buz dolapları, çamaşır makineleri var!» diyorlar. Fakat, kapitalist ülkelerdeki emek insanlarının yaşayışlarının sosyal tarafını, horlanmalarını, siyasal haklardan yoksunluklarını, yarınlarnın güvencesizliğini, yabancılaşma ve hayalkırıklıklarının artışı görmelikten geliyorlar. Yine burjuva ideologları, işçilerin, kapitalistlerden kopardıkları bazı haklara ve tâvizlere karşılık, yeni yeni yüklerin onların omuzlarına yükletildiğini saklıyorlar. Sınıfsal egemenliğin metotlarında değişiklikler meydana gelmiş olmasına rağmen, kapitalist ülkelerdeki emekçiler, sömürücüler toplumunda yaşadıklarını her an hissediyorlar. Kısacası, bazı kapitalist ülkelerde işçi sınıfı, yaşayış düzeyini biraz yükseltmişse, buna, her şeyden önce, Marksizm-Leninizm fikirlerini kılavuz edinerek, hakları uğrunda yürüttüğü mücadele sayesinde ulaşmıştır. Demek ki, bu kazanım da, burjuva ideologlarının eskidiğini, zamanının geçtiğini iddia ettikleri Marksist-Leninist teoriinin büyük ölçüde işçi hareketine uygulanımının bir sonucudur.

Marksizm düşmanlarının diğer sorunlarla ilgili iddialarını incelemeye devam ettikçe, her adımda, Marksizm-Leninizmin doğruluğu ile karşılaşır,

sosyalist devrim teorisi temel hükümlerinin bugün de yürürlükte olduğu gerçeğiyle yüzyüze geliriz.

Uluslararası arenadaki koşullar ne kadar değişirse değişsin, kapitalizmde ne kadar yeni olgular meydana çıkarsa çıksın, burjuvazi, bir sınıf olarak, elinde bulundurduğu zenginlikleri ve egemenliği savaşız teketmiyecektir. Hatta, egemenliği kaybettiği zamanlarda bile, onu tekrar ele geçirmek için her çareye başvurur. Rusya'da vatandaş harbi sırasındaki yabancı müdahalesi, diğer sosyalist ülkelerdeki karşı-devrim çabaları bunun örnekleridir.

Burjuvaziye karşı savaş çeşitli biçimler alabilir, silâhlı yoldan ve barış yolu ile gelişebilir; işçi sınıfının öncülüğünde çeşitli sınıf, grup ve tabakaların katıldığı şu veya bu devlet biçimine bağlı olabilir. Bu da apayrı bir meseledir. Ne var ki, bu savaş kaçınılmazdır; çünkü, toplumun kapitalizmden sosyalizme geçişi, siyasal ve sosyal bir devrimden başka bir şey değildir. Bu yüzden, sosyalist devrimin objektif ekonomik ve sosyal-politik koşulları, sübjektif etkenin rolü, devrim için gerekli koşulların bulunup bulunmadığı, sosyal bunalım ve siyasal ordusunun devrime hazırlığı, demokrasi mücadelesi ve ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesi, dünya devrim sürecinin yasalarına uygunluk, enternasyonal dayanışma gereği ve dünya devrimci hareketi güçlerinin devrim müfrezesine her yanlı yardımları, komünist partisinin öncülük rolü, oportünizmin her çeşidine karşı amansızca mücadele ve benzerleri bugünde Marksist-Leninist yaklaşım ile değerlendiriliyor.

Gerçek, her zaman pratikte ölçülüp değerlendirilir. Sınıf savaşı cephe-lerinde nisbi bir sükûnet dönemi başlamayagörsün, burjuva ideologlarıyla politikacıları, derhal, Marksizm-Leninizmin eskidiği ve artık sosyalist devrimin gereksiz olduğu nakaratını tekrara koyulurlar. Fakat, bunlar komünizm biliminin cenaze törenine hazırlık yaparken, ufukta kara kara bulutlar birikmeye, şimşekler çakmaya başlar; derken, sayın burjuva filisterlerinin korkulu hayretleri arasında fırtına kopar.

İşte, tarihten birkaç örnek:

Burjuva, Paris Komünü'nü kana boğmaya muvaffak olduğu zaman: «Sosyalist devrim öldü, artık hiçbir zaman dirilemez!» diye haykırmıştı. Fakat, Rusya'da Ekim 1917'de olanca azametiyle şahlanan sosyalist devrim, bütün kapitalist dünyasını allak bullak etti. Temeline kadar sarsılan bu dünyanın ideologları, eski dogmalarını yine tekrarlamaya koyuldular: «Sürekli bir deneme» olarak adlandırdıkları Ekim Sosyalist Devrimi'nin pek yakında çöküp gideceğini iddia ettiler. Ne var ki, hayat, kendilerini yeniden yalanladı: Sosyalizm, Sovyetler Birliği'nde tamamiyle ve kesinlikle kuruldu ve yeryüzünün üçte birinde sosyalist devrimler yapıldı.

Halk demokrasisi ülkelerinde emekçilerin iktidara gelişinin «doğal» olmadığını ispat çabasında olan burjuva ideologları ve onların nakarat-

çıları neler neler söylemediler! Devrimin barış zamanında yapılamıyacağını, ancak harpler sırasında patlak verebileceğini ileri sürdüler (Bazı kimseler bu propagandaya şimdi bile başvuruyorlar). Amerika kitasında sosyalist devrimin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini, çünkü sosyalizmin bu kıtaya yapıyabancı bir şey olduğunu söylediler. Fakat, Küba devrimi yapılmış da, bu «can sıkıcı» olayın bir raslantıdan başka bir şey olmadığını iddia ettiler. İyi ama, Şili de 1970 Eylülünde Halk Bloku seçimleri kazandı. Ve bu blokun amacı sosyalizmi kurmaktır.

Şimdiye kadar böyleydi ve bundan sonra da böyle olacak, yeryüzündeki bütün ülkeler, birbiri ardınca sosyal ilerilik ve sosyalizm yoluna gireceklerdir.

III

Görüldüğü gibi; ve düşünce mantığının, şaşmaz hayat kanıtlarının ortaya koyduğu gibi, Marksizm-Leninizm yaşama gücünün zerresini kaybetmiş değildir, devrimcilerin savaş silâhı olmaya devam etmektedir. Hatta, Marks, Engels ve Lenin öğretisinin hiç bir zaman eskimeyeceğini söylemek için kâhin olmaya hiç de lüzum yoktur.

Neden? Sadece bir kuşağın hayatı süresinde birçok konsepsiyon ve teorinin türeyip kaybolduğu dinamik çağımızda bu derecede kesinlikle söylenen bir sözün bilimsel dayanakları nelerdir?

Bu sorunun cevabı şudur: Marksizm kaskatı bir doktrin değil, gelişen bir bilimdir. Bilimin başlıca özelliği ise, gerçeğe özdeş olması, gerçekliği açıklamasıdır. Bir bilimsel sonuçlama pratikte doğrulanmadığı zaman, bilim, ondan vazgeçer ve yeni araştırmalara geçer. Bilim, kendisinin açıklığa kavuşturduğu, deneylerin ve hayatın doğruladığı gerçekten başka kutsallık tanımaz.

Buna dayanarak, ardıcıl bir bilimsel ideoloji olan Marksizm-Leninizmin gücünü şöyle belirleyebiliriz:

birinci, Marksizm, bağlantısız fikirler yığını değil, dünyayı öğrenmek ve yenileştirmek için güçlü bir araçtır. Engels der ki: «Marks'ın tüm dünya anlayışı bir doktrin değil, bir metottur. Marks, hazır dogmalar vermez, daha sonraki incelemeler için dayanak noktaları ve bu incelemenin metodunu verir» (K. Marks, F. Engels, Toplu eserleri, c. 39, s. 352).

Marksist-Leninist diyalektik metot, öğrenmekle görevli olduğumuz bütünsel bir bilimdir, çünkü bize, en zor koşullar içinde dahi işlerimizi bilerek eylemde bulunmamıza olanaklar sağlamaktadır. Marksist diyalektik metot her olaya somut yaklaşımı gerektirir, onunla bağıntılı diğer olayları ve aralarındaki etkileşmenin derecesini gözönünde bulundurmamızı, inceleyen olayın kökeninin ve kendisinden önceki olaydan miras aldığı niteliklerinin görülmesini, gelişme eğilimlerinin açığa çıkarılmasını ister. Eğer

toplumsal hayata ilişkin bir olay inceleniyorsa, onun sınıfsal anlamı mutlak surette belirlenmeli, korunmasından hangi sınıfın çıkarı bulunduğu ve hangi sınıfın da ona karşı olduğu açıklanmalıdır. Bunlar, toplumsal süreçlerin incelenmesinde Marksist diyalektiğin isteklerinden sadece bazılarıdır.

Vladimir İliç Lenin, materyalist diyalektiği, tükenmez bir kaynak ve Marksizmin can damarı olarak değerlendirdiyordu. Çünkü, aralıksız olarak gelişmesi, yetkinleşmesi ve yeni inceleme metotları benimsemesi sayesinde diyalektik metot, proletaryanın ve onun komünist öncüsünün elinde, toplumu bilimsel tanımak ve devrimsel yenileştirmek için güçlü bir araç olagelmıştır;

ikinci, Marksist-Leninist teorinin temel prensipleri bütün önemini korumaktadır. V. İ. Lenin bu konuda şöyle demiştir: «Biz, Marks'ın teorisine eksiksiz ve dokunulmaz bir şey gözü ile bakmıyoruz; tam tersine, şuna inanıyoruz ki, bu teori, sosyalistlerin, adımlarını hayatın gidişine uydurmak istiyorlarsa, her alanda ileri doğru götürmek zorunda oldukları bilimin yalnız temel taşlarını koymuştur» (c. 4, s. 184).

Dikkat edersek, Lenin, bilimin temel taşlarından, yani, onun temelini teşkil eden prensiplerden söz ediyor. Bu uyarı son derecede önemlidir; zira, Marksizmin bazı yorumcuları, özellikle revizyonist olanları, sadece Marksist metodun korunduğunu, bütün geri kalanların eskidiğini ispata yelteniyorlar. Biz, metodun önemini biraz önce söz konusu ettik. İyi ama, metodun önemini belirtmek, teorideki, Lenin'in temel taşı olarak nitelediği unsurların gereksiz, etkisiz ve yanlış oldukları anlamına gelmez. Gerçek durum şudur: Marks, Engels ve Lenin tarafından keşfedilen toplumsal gelişme kanunları (örneğin, sosyal-ekonomik formasyonların değişimleri, toplumsal gelişmenin itici gücü olan sınıf savaşı, toplumun alt-yapısı ile üst-yapısı, yani devlet, hukuk, ahlâk vb. kuruluşlar arasındaki orantı kanunları) bütün önemlerini korumaktadırlar. İşçi sınıfının tarihsel görevi ve onun komünist öncüsünün rolüne ilişkin öğretisi, değerlerinden hiçbir şey kaybetmemişlerdir.

Gerçekten büyük bilimsel teoriler, insanlığın yeni deneyleriyle değişikliğe uğramazlar. Örneğin, zaman, tarih, Darwin ve Mendeleef'in buluşlarını çürüğe çıkarmamış, tam tersine, doğruluklarını yeni kanıtlarla daha da güçlendirmiştir. Sınıf savaşı alanında elde edilen yeni deneyler de, Marksizm-Leninizm tarafından keşfedilen, insanlığın gelişmesine, kapitalizmin devrim yolu ile komünizme dönüşmesine ilişkin temel kanunların doğruluğunu, aynı biçimde, pekiştirmiştir.

V. İ. Lenin'in tüm teorik ve pratik çalışmaları yaratıcı Marksizmin eşsiz örnekleridir. Bunlar, Marksizmin yaşama gücünü olanca canlılığı ile gözler önüne sermektedirler. Marks ve Engels öğretisi temel prensiplerini hiç kimse onun gibi amansızca savunmamış, bu öğretinin her hükmünü, her bellibaşlı tezini korumak için onun gibi savaşmamıştır. Yine hiç kimse,

değişen duruma göre şu veya bu sonuçlamada tamlamalar yapılması zorunluğu üzerinde Lenin kadar titizlikle durmamış, teoriyi geliştirme alanında onun kadar yaratıcı bir casaret göstermemiştir.

V. I. Lenin'in, Kautski'ye ve İkinci Enternasyonal'in diğer oportünist liderlerine karşı yürüttüğü mücadeleyi hatırlamamız yeterlidir. Onların Marksizmden sapmalarını, Marksizmden sadece liberallere, burjuvaziye elverişli fikirleri almalarını, burjuvaziye yarayışlı olmayan herşeyi atmalarını sükûtle geçıştirmelerini amansızca tenkit etmiştir. Öte yandan, dünya sosyalist devrimi için yeni bir teori yaratmak suretiyle büyük bir bilimsel kahramanlık göstermiştir. Şu görüşler onundur: Kapitalizm, en yüksek aşaması olan emperyalizme geçtiği zaman, kapitalist ülkelerin ekonomik ve politik gelişmelerinde dengesizlik dönemi başlayacaktır. İşte bu koşullar içinde sosyalist devrim, önceleri K. Marks ve F. Engels'in tahmin etmiş oldukları gibi bütün kapitalist ülkelerde aynı zamanda gerçekleşemez, ilk önce birkaç veya bir tek memlekette zafere ulaşır.

Kısacası, Lenin, Marksizmin derin ve diyalektik bir metot olduğunu ispat etti. Marksizm-Leninizmin gerçek gücü de budur. Bu öğretiye bağlılık, onun metodundan ustalıkla yararlanmamızı, teorisini savunmamızı ve geliştirmemizi gerektirmektedir. Ne var ki, işçi hareketi içindeki bazı grup ve akımlar, Marksizmi geliştirme bahanesiyle onun prensiplerini yozlaştırmaktadırlar. Böyle davranışlar, Marksizm-Leninizmi geliştirme değil, temellerini yıkma çabalarıdır. Örneğin, Garodi, Fişer ve Şik tipinden sağcı revizyonistler ve sözde devrimci şiarlar ortaya atan «solcu» oportünistler (ki bunlar da Marksizme ötekiler kadar düşmandır) işte böyle bir davranış içinde bulunmaktadırlar.

Komünist ve işçi partileri, tek başlarına veya hep birlikte hazırladıkları kollektif belgelerde Marksizm-Leninizm teorisini geliştirmekte, Komünizm bilimini ileri doğru götürmekte, dünya sosyalist sisteminin ve uluslararası komünist hareketinin muazzam deneyi ile zenginleştirmektedirler. Komünist ve İşçi Partileri 1969 Uluslararası Danışma Toplanması bunun ilginç bir örneğidir. Bu foruma katılanlar anti-emperyalist mücadelenin sorunlarını incelediler, toplumsal gelişmenin şimdiki aşamasının tahlilini yaptılar ve komünistlerle tüm anti-emperyalist güçlerin aktüel ödevlerini kollektif olarak belirlediler.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi XXIV. Kongresi de, Marksist-Leninist teorisinin önemli birçok bölümlerinin ileri doğru gelişmesine büyük katkılarda bulundu. Diğer kardeş partilerin kongreleri de, teori sorunlarını aynı şekilde derinden inceleyerek geliştirmektedirler. Bu Leninist gelenek, bugün bütün başarılarının temelini komünizm bilimine bağlılıklarında gören komünistlerin eylem prensiplerinden biri haline gelmiştir.

SBKP MK Birinci Sekreteri L. I. Brejnef yoldaş, Partinin XXIV. Kongresinde yaptığı konuşmada şöyle demiştir: «Teorik çalışmalar, bizim ortak

enternasyonal, devrimci ödevimizin önemli bir kesimidir. Kapitalizm güçleriyle komünizm güçleri arasında dünya arenasında yürütülmekte olan savaş ve devrimci öğretimizi canlı, yaratıcı özünden yoksun etmek, sosyalist ve komünist toplum kuruculuğu pratiğini yozlaştırmak için revizyonistlerin başvurdukları türlü türlü deneyler, bizim, teori problemleri ve bu teorinin yaratıcı olarak geliştirilmesi sorunları üzerinde ileride de dikkatle eğilmemizi gerektiriyor. Zamanımıza uymayan eski formülleri tekrarlamak, yeni problemlere yeni görüşlerle yaşamayı becerememek veya buna istekli olmamak, dâvaya zarar vermekte, Marksizm-Leninizm üzerindeki revizyonist sahteletştirmelerin yayılması olanaklarını genişletmektedir. Burjuvazi ile revizyonistlerin bizim teori ve pratiğimize saldırılarına karşı eleştiri, sosyal bilimlerin, Marksist-Leninist teorinin aktif ve yaratıcı geliştirilmesine dayandığı zaman, büyük ölçüde etkili olur.»

Görüldüğü gibi, zamanımız dünyasında meydana gelmekte olan derin devrimsel dönüşümler, Marksizm-Leninizmin aktüellik ve doğruluğunu ıspat etmektedir. Bunlar, bir yandan da, Marksizmin ulaşılanla hiçbir zaman yetinmediğini, yeni sosyal deneyler ve yeni bilimsel verilerle zenginleşerek durmadan geliştiğini ortaya koymaktadır.

Komünistlerin — anti-emperyalist savaşı aktifleştirmek, yeryüzünü sömürgeciliğin kalıntılarından tamamiyle temizlemek, diğer ülkelerde de sosyalizmin zaferini sağlamak, sosyalizm ve komünizm kuruculuğunda ortaya çıkarılan olanaklardan geniş ölçüde yararlanmak gibi — büyük tarihsel ödevleri çözümlemeleri, şüphesiz ki, Marksist-Leninist enternasyonal öğretisinin ileri doğru yaratıcı gelişmesini hızlandıracaktır.

K. Zarodof, I. Nerlünd

Neo-anarşizm çıkmazı

BRUNO FRAY

Birkaç yıldır gelişmiş kapitalist memleketlerde, özellikle üniversite gençliği ve aydınlar arasında anarşizmin hortladığını görüyoruz. Anarşizm çoktan ölmüş ve âdeta müzelik olmuş sayıldığı için, bu hortlama şaşırtıcı da olsa söz götürmez bir gerçektir. Netekim, 1968 yılında Paris'te yer alan Mayıs olayları, bütün dikkatleri yeniden anarşizm üzerinde topladı. AFC, ABD, Fransa, İtalya, Japonya ve İngiltere'de yapılan protesto mitinglerinde yeniden siyah bayraklar taşındığı ve otorite aleyhtarı şiarlar ileri sürüldüğü görüldü. Birçok sosyolog ve yazar, eserlerinde, tekrar «devletsizlik», «büyük red»⁽¹⁾, «otorite aleyhtarı devrim» idealini konu edinmeye başladılar.

Bilindiği gibi Marks, Engels ve Lenin, işçi hareketinde anarşist sapmaların bilimsel sosyalizm yoluna diktığı engelleri gidermek için defalarca çaba harcamışlardır. Henüz yeni dünya görüşünün işlenmesi süreci içinde, Marks ve Engels, «Birey ve onun mülkiyeti» adlı eserinde bireyin toplum karşısındaki salt özerkliği fikrini yaymaya çalışan genç Hegelci Maks Ştirner'in aşırı anarşist taşkınlığıyla karşılaşmışlardır.

Marks'ın yazdığına göre, Ştirner'in eserinin ana teması, kendi acizinin üstünde en kaba hayallerle avunan Alman küçük burjuvası idi. Anarşik-bireyciliğin mânevi babası olan Ştirner, «Alman ideolojisi»nde kesin bir dirençle karşılaştı. Bu böyle olsa da, Haydeger ve başlangıç dönemindeki Sartre'dan Herbert Markuze'ye kadar nice çağdaş ideologların görüşlerinde Ştirner'in etkilerini görmek mümkündür.

Ştirner'le tartışmasını henüz bitirmiş olan Marks — «Alman ideolojisi» daha basılmış değildi —, doğuş halindeki bilimsel komünizm teorisini Fransız anarşisti Pier Josef Prudon'un hücumlarından savunmak gereğini duydu. «Felsefenin sefaleti» adlı eserinde, Prudon'un, sadece sözde kalan radikalizmiyle burjuva ekonomistleri düzeyinden yukarı çıkamadığını ispat etti. Lüdvig Kugelman'a yazdığı bir mektupta, gerçekte «...sadece Prudonistçe idealize edilmiş basit burjuva işletmeciliği» fikrini yayan cahil, şan delisi, gösterişçi, geveze ve farfalarların devrimci lâfazanlığına ve sözde kalan radikalizmine karşı kesinlikle cephe aldı (K. Marks ve F. Engels, Toplu eserleri, c. 31, s. 444).

Marks'ın Prudonizm hakkında yaptığı bu değerlendirme, bir anlaşmazlık eseri ve keyfi olarak «sol radikalizm» kavramı ile birleşen bugünkü olaylara tıpatıp uygundur.

(1) 1968 yılı Mayıs olayları sırasında «grand refus» terimi, çağdaş burjuva toplumunun bütün kurum ve değerlerini inkâr ve red anlamında geniş ölçüde kullanılıyordu.

XIX. yüzyıl devrimcileri arasında, Prudon'dan sonra, anarşist fikirlerin ifadecisi ve uygulayıcısı her şeyden önce Mihail Bakunin'di. Bakunin'in Çarlık Rusyası zindanından kaçtıktan sonra Londra'ya geldiği 1861 yılında Enternasyonal henüz kurulmuş değildi. Kurulduğu 1864 yılında da Bakunin İtalya'ya göçetmiş bulunuyordu. Orada bulunduğu ortam, devrim hakkındaki fikirlerini yayması için İngiltere sanayi bölgelerinden daha elverişliydi. İşte bu sıralarda Bakunin'le Marks, anarşizmle Marksizm arasında uzlaşmaz bir çelişki belirdi. Ve bu çelişki, birkaç yıl sonra Enternasyonal'de parçalanmaya yol açtı.

Bakunin işçi sınıfının devrim yapmaya hazırlıklı ve yetenekli olduğunu kabul etmiyordu. O zamanlar «bolluk toplumu» teorisi henüz ortaya atılmamış, Markuze'nin «tek boyutlu insan»ı henüz icad edilmemişti. Fakat devrimin işçi sınıfından değil, her şeyden önce «dışarıdan», halkın kenar tabakalarından gelmesi gerektiğini ileri süren bir teori vardı. Bu teori baştanbaşa anarşist dogma'dan ibaretti. Ve bu dogma anarşizmin ana prensiplerinden biriydi. O zamandan beri, Bakunin'in — eski ve yeni — izleyicileri, kapitalizmde ücretli işçilerin devrimci niteliklerini tamamiyle kaybettikleri fikrinde birliktirler. Onlar bütün ümitlerini, Bakunin'in «proletaryanın çiçeği», «büyük halk âsileri» diye övdüğü gruplara bağlamaktadırlar. Zamanımızın «sol» sosyologlarına göre, deklâse elemanlar, kültür düzeyi düşük insanlar, «toplumla bütünleşmemiş» kimseler, yani büyük şehirlerin kenar mahallelerinde yaşayan «konducu»lar ve yoksul köylüler en önemli devrimci potansiyeli meydana getirmektedir. ABD'nin büyük şehirlerinde bunlara bugün «sokak insanları» denilmekte ve beyaz derili olmayanlarla gençler bu cümleden sayılmaktadır.

Bakunin'in fikirleri vaktiyle İtalya ve İspanya'da elverişli bir ortam buldu. Marks bunun nedenini açıkladı. Anarşizmle polemğin en ateşli sıralarında, Enternasyonal'in Nü York temsilcisi Fredrik Bolte'ye yazdığı mektupta, Bakunin'in fikirlerini ve çevirdiği entrikaları anlatıyor ve şöyle diyordu: «Bu çocuk masalları, işçi hareketi için reel önkoşulların henüz zayıf gelişmeli olduğu İtalya ve İspanya'da candan bir kabul gördü (ve bir dereceye kadar şimdi de görmektedir)» (K. Marks ve F. Engels, Toplu eserleri, c. 33, s. 279).

Tabii, anarşist fikirlerin türemesini kolaylaştıran ekonomik etkenler, özellikle gelişme halindeki memleketlerde bugün de yürürlüktedir. Fakat Avrupa ve Amerika'daki aydın ve gençlik çevrelerinde anarşizmin hortlamasını yalnız ekonomik geri-kalmışlıkla açıklamak doğru olmaz. Bilimsel-tekniksel devrim sonucunda, her ne kadar işçi sınıfına mensup olsa da, küçük burjuva görüşlü ve anarşist fikirleri kabule yatkın bir aydınlar zümresi ortaya çıktı. Çağsal burjuva uygarlığının ruhsuzluğu, manevi çoraklık, dünyayı akıl yolu ile kavramanın çöküşü, hiçbir ideolojiye bağlanmayış, tüketime yöneliş, insanlık dışı koşullar karşısında duyulan bilinç-

dışı derin nefret, bütün bunlar anarşizm tohumlarının aç köylerdekinden çok daha iyi gelişme olanağı bulduğu mânevi ve ahlâki bir atmosfer yaratabildi.

Ünlü «aşırı-solcu önder» Kon-Bendit'in, 1968 yılında, «Komünizmin ihtiyarlık hastalığının zorunlu ilâcı: sol radikalizm» gibi iddialı bir başlık altında yayımlanan eseri, neo-bakunizmin başucu kitabı sayılabilir. Bu kitapta 1968 Mayıs olayları anarşist görüşle genelleştirilmekte ve bunların amacının kapitalizmi yoketmekten ziyade, «gerek toplumun, gerekse devrimci hareketin bütün örgütlerinin egemenlik yapılarını ortadan kaldırmak» olduğu belirtilmektedir. Bu, Bakunin'in, biraz gençleşmiş, fakat «radikalizm» lâfazanlıklarıyla kendinden geçmiş bir halde hortlamasından başka bir şey değildir.

Münihli «genç komünist» Horst Binek, Bakunin'in yıkıcılık idealini göklere çıkaran övgüler yazıyor. Ana tezi şudur: «Anarşinin dili, eylemdir, mantığa karşı keyfi eylemdir, sentaksı altüst etmektir; anarşist olmak, nedenlik (sebebiyet) prensibine karşı olmak, doğada olguların ölümcül gidişini bir an için durdurmak, yıkım ve yeniden başlama yoluyla oluşumu ve yitip gitmeyi durdurmak demektir.» «Yıkım» sözcüğü — hiç de gizlenmeyen bir ihtirasla — defalarca tekrarlanıyor.

Coşkunlukla kendini kapıp koyveren bu yazar, düzenbaz mıdır, hayalci midir bilinmez, eğer uyuyor ve sadece bombalar düşünüyor, bu bir psikiyatri sorunudur. Fakat, kitabının Batı Almanya'nın büyük yayınevlerinden biri tarafından basıldığını, «Avrupa düşün problemleri üstüne Alman dergisi»nin edebiyat alanından gelen bu bombacıya sayfalarını açtığını ve nihayet Sosyal-Demokrat Partisi gazetelerinden birinin bu kitabı coşkunlukla benimsediğini gözönünde bulundurursak, neo-anarşizmin, anti-komünizm bayrağı altında reformizm ve revizyonizmle kolayca bütünleşebileceğini anlarız. Sermaye, Marksizmin tehdidi altında olduğunu hissetmekte ve onun kişiliğinde haklı olarak kendi mezarkazıcısını görmektedir. Küçük burjuva reformizminin ikiz kardeşi olan anarşizm ise, sermaye tarafından sevgiyle karşılanmaktadır.

Kon-Bendit, bu burjuva büyük yayınevinin beslemesi, «şahane» eserini devrimci eğitici pozuyla, şu sözlerle bitiriyor: «Kalk giyin şimdi — sanıyoruz ki bu sayfaları yatakta okudun —, ve çık sinemaya git. Orada, hayatın, genellikle seni kapsamıyan trajik bezginliğini gör. Gözlerinin önünden geçen kordelâda artistleri, onların, her gün ve maalesef oyun olarak değil, gerçekten senin yaşadığını canlandıran oyunlarını gör. Sonra, yakın gelecekte gösterilecek filmin ilk reklâmı ekranda görünür görünmez, hemen domateslerinle, çürük yumurtalarınla harekete geç. Her önüne gelenle konuşma! Bundan sonra çık sokağa, Mayıs ve Haziran günlerindeki politik gösterilerin biçimlerine dönebilmek üzere, gördüğün bütün afişleri yırt! Ve böyle eylemlerde bulun! Karınla yeni ilişkiler ara,

onu başka türlü sev, aileyi silkip at. Buradan da derhal devrime başla! Fakat başkaları için değil, başkalarıyla yalnız kendin için devrime giriş!» Bu sözlerin yorumu ihtiyacı yok elbette!

1873 yılında Enternasyonal'in Bakuninciler yönetimindeki İspanyol şubesi, İspanya'daki devrimci hareketi darbeci taktiğiyle felâkete sürüklediği zaman, Engels bu anarşist deneye hakkettiği değeri biçti: «Bütün bunların sonucu olarak, yalnız iyi örgütlenmiş, sayıca da güçlü İspanyol Enternasyonal şubeleri — sahtesi ve sahicisiyle — uçuruma yuvarlanmakla kalmamış, üstelik bütün memleketler filisterlerinin işçi hareketinde başvurmadan edemedikleri akla gelmedik kötülükler de çoklukla onların üzerine yıkılmıştır. Bu yüzden de, bir daha belki de yıllarca, İspanya proletaryası arasında Enternasyonal'i tekrar örgütlemek mümkün olmamıştır» (K. Marks ve F. Engels, Toplu eserleri, c. 18, s. 474).

Engels, İtalyan yıllıklarından biri için yazdığı «Otoriteye dair» başlıklı yazısında (ki bu yazıdan sık sık alıntılar yapılmaktadır), «otorite düşmanları»nı şöyle niteliyor: «Onlar, sosyal devrimin ilk işinin otoriteye son vermek olmasını istiyorlar. Bu bayların devrim gördükleri var mıdır? Devrim şüphesiz mümkün olan en otoriteli bir şeydir. Devrim, halkın bir bölümünün diğerine kendi iradesini silâhla, süngüyle, topla, yani alabildiğine otoriter araçlarla dayatma işidir» (K. Marks ve F. Engels, Toplu eserleri, c. 18, s. 305).

«Yeni sollar»ın edebiyatçı sözcülerinden biri olan Hans Magnus Entsensberger, Engels'in burada insanlığın çağdaş teknik ve üretim güçlerinin gelişmesi tarafından esir edilmesini önceden haber verdiğini söylüyor («Kursbush» 14/1968, s. 67). Bazısı, Engels'i, onun «Otoriteye dair» çalışmalarına dayanarak «teknokratik ideoloji»yi benimsemekle suçluyor. Yani onun fikirlerini açıkça tahrif ediyorlar. Gayet haklı olarak denilebilir ki, Engels bunun tam tersini ortaya koymaktadır. Kaldı ki, iki yıl daha sonra, Entsensberger'le konuşmasında, ona karşı Engels'in gerekçelerine dayanan başkası değil, Herbert Markuze'dir. («Kursbush», 22/1970, s. 57).

Engels, elbette ki, anarşistlerin geleneksel rolleri sonucunda İspanya devrimi trajedisinin 60 yıl kadar sonra tekrarlanacağını kestiremezdi; 1873 yılı olaylarının bu bakımdan 1936 yılı olaylarıyla belirli benzerlikleri vardır.

İspanya'da, devleti inkâr eden sözde devrimci teori denenmek istendi; iki defasında da sonuç hep aynıydı: Tarih bu teoriyi silkip attı. Devrim şehri Petrograd'da bolşevikler, Marksist devlet teorisini tarihsel pratikte uyguladılar. Ve işte sonuç: Sosyalist devrimin parlak zaferi; Elbe'den Büyük Okyanusa kadar uzanan ve bütün insanlık tarihi üzerinde güçlü etkisi gittikçe artan sosyalist devletler sisteminin meydana gelmesi.

Neva boyundaki şehirde devrimci atmosferin gittikçe kızıştığı 1917 Ağustos-Eylül aylarında Lenin ayaklanmayı hazırlarken, bir yandan yeni

tipte devletin, Sovyet proletarya diktatörlüğü devletin teorik temellerini işliyordu. Lenin, «Devlet ve devrim» adlı eserinde de, Marksist devlet teorisini oportünistçe tahriflerden temizlemek, uydurma anarşist görüş ve tasavvurlardan korumak hedefini güüyordu. Marksistlerle anarşistler arasındaki çelişkiyi de en kesin biçimde şöyle ortaya koyuyordu: «Anarşistler, devrimi, onun doğuşu ve gelişmesi ve, zorkullanım, otorite, iktidar, devlet karşısındaki özgöl ödevleri içinde görmek istemiyorlar» (V. İ. Lenin, Toplu eserleri, c. 33, s. 63). Ve Lenin, zorkullanıma, baskıya, itaate, devlet denilen özel baskı cihazına yer vermiyecek olan toplumun, ancak bir arada toplumsal yaşama kuralları kapitalist sömürden kurtulmuş insanlar arasında yavaş yavaş alışkanlık haline geldiği zaman, yani komünist toplumda ortaya çıkacağını söylüyordu. Kapitalizmden komünizme doğru bütün tarihsel geçiş devri boyunca, bir «özel cihaz»ın, özel bir baskı makinesinin, «devlet»in henüz gerekli olduğunu belirtiyordu (c. 33, s. 90).

Aşırı-devrimci yeni literatürde, anarşizmin reklâmı için Lenin'in «Devlet ve devrim» adlı eserinden faydalanmak âdet olmuş gibidir. Bunu, elbette tahriflere başvurmak, eserin bütünü içindeki anlamından kopararak, başlıbaşına kesip aldıkları parçalardan faydalanmak suretiyle yapmaya çalışıyorlar. Kon-Bendit, «moda» eserinde, Lenin'in sözlerini en arsız biçimde sakız ediniyor. Ve Lenin'in «Devlet ve devrim»de anarşist hedefler gösterdiğini, «anarşizme yatkın» olduğunu ve «yığınların Lenin'i bolşevik olmaksızın çok, büyük ölçüde anarşist olmaya zorladıklarını» iddia edecek kadar keyfi iddialarda bulunuyor. Bu anarşist üniversiteliler lideri, bir de Lenin'in 1918'de Sovyetler'in III. Kongresindeki nutkundan aldığını ileri sürdüğü şöyle bir cümle «naklediyor»: «Anarşistlerin fikirleri canlı biçimler aldı.» Kon-Bendit bu cüretkâr iddiasının kaynağını, «naklettiği» cümlelerin hangi kitabın neresinde yazılı olduğunu göstermeyi «unutuyor». Böyle bir kaynak yoktur çünkü. Yalnız Lenin'in, 14—16 Mart 1918 günlerinde yapılan IV. Genel Rusya Sovyetleri Kongresindeki nutkunda aşırı-sol ve anarşist lâfazanları hedef tutan şu cevabı vardır: «Bütün devrimlerin tarihleri böyle nice devrimci lâfazanlıklar görmüş, fakat bunlardan ağır bir koku ve dumandan başka bir şey kalmamıştır» (c. 36, s. 119).

Neo-anarşistlerin pek sevdikleri kanıtlardan biri de, yığınların kendiliğinden-gelme hareketinin bir ifadesi olan Kronştad isyanının «gerçek sovyetler» yaratma yolunda onların sözde son ümitleri olduğu iddiasıdır. Kronştad karşı-devrimcilerinin «bütün iktidar komünistsiz sovyetlere!» şıarı, neo-anarşist «sol radikaller» tarafından, epey gecikmeyle de olsa, coşkun bir tasviple karşılanıyor. Söz konusu isyanın sosyal köklerini (yorgunluğun doğurduğu, küçük burjuva devrimci unsurlarda sık sık anarşizm biçiminde kendini gösteren bezginlik duygularını ince bir sezgiyle) kavrayan Lenin şöylece belirtiyordu: «Eğer biz bunu (küçük burjuva-anarşist eylemini — Not red.) alt edemezsek, Fransız Devrimi gibi geri gideriz» (c. 43, s. 141).

Şunu da hatırlatalım ki, RKP (b)'nin X. Kongresi Kronştad isyanı günlerinde (8–16 Mart 1921) yapıldı. Kongrenin ana sorunu «işçi muhalefeti»ne karşı mücadeleydi. «Üreticilerin özyönetimi» hakkındaki anarşik-sendikalist tez söz konusuydu. Lenin, partinin birliği adına mücadelede, esaslı ilkesel görüşleri dayanak yaparak, anarşik-sendikalizme karşı çıktı. Onun kongredeki konuşmaları ve teklif ettiği karar tasarıları, neo-anarşizmle şimdiki tartışmamızda bize eşsiz yardımlarda bulunmaktadır. Lenin'i göre, «Üreticilerin özyönetimi» tezi, Prudon'un fikirlerini gevelemekten, toplumun sınıfsal yapısını kabule yanaşmamaktan başka bir şey değildir. Toplumun «üreticiler kongresi» tarafından yönetimi programı söz dizisinde «radikal» görünse de, gerçekte, «...yeni işletme biçimlerinin kurulması yolundaki pratik işler» yerine, «bu işlerin, ancak burjuva karşı-devriminin başarısına yarayacak biçimde, küçük burjuva ve anarşistler tarafından tahribine yol açılmış olmaktadır» (c. 43, s. 95–96). Yine Lenin'e göre, XVIII., XIX. ve XX. yüzyılların bütün devrimler deneyi, böyle küçük burjuva ve anarşist kararsızlıklarından, kapitalistlerin ve pomeşçiklerin iktidar ve mülkiyetinin restarasyonundan (ihyasından) başka bir şey çıkamayacağını en inandırıcı biçimde göstermektedir. Bu hüküm, tekelere karşı devrimci savaşın çağdaş koşulları için daha büyük ölçüde geçerlidir.

Anarşik-sendikalizmin düşünsel içeriği, Fransız sosyolog ve filozofu Jorj Sorel'in görüşlerinde oldukça sistemli ifadesini bulmuştur. Lenin ona «ünlü şaşkın» diyordu. Sorel'e göre, proletaryaya ne örgüt, ne yönetim gerekti; onun objektif koşullara da ihtiyacı yoktu; «kendiliğinden-gelme patlama» için sadece «devrim efsanesi», devrim inancı yeterliydi. Sorel'in görüşünün kalkışma karakterini kestirmek zor değildir. Devrimci savaşta etkenleri gözönünde bulundurma gereğini inkâr eden ve her şeyi kişinin irade, istek ve atılımlarına indirgeyen «sol» devrimciliğin ve «aksiyonizm»in en nihayet ne kadar gerici olduğu Sorel'in anlayışında elle tutulurcasına görülmektedir. Politikada efsanenin mucizevi gücüne dair «öğret»inin, faşizme, işlediği cinayetleri «teorik» bakımdan haklı gösterme aracı olarak hizmet etmiş olması rasgele değildir. Musolini'nin Sorel'e «mânevi baba» dediği de unutulmamalıdır.

Şu geçen otuz-kırk yıl içinde, politikada mitolojizasyonun bir yağlı leke gibi nasıl büyüdüğüne ve şimdiki «yeni sol»un ideolojik alanını nasıl kapladığına tanık olmuş bulunuyoruz. Herbert Markuze, örneğin bilimden anarşist ütopyaya dönüşü salık vermektedir. Onun, 1968 Mayıs olaylarıyla ilgili olarak Paris «Ekspres» dergisine verdiği mülâkatta, anarşizmin devrimi zafere ulaştırmasının mümkün olup olmadığı sorusuna cevabı şudur: «Hayır, fakat ben anarşist unsuru çok güçlü ve hayli ilerici bir kuvvet olarak görüyorum» (H. Markuze, *Über Revolte, Anarchismus und Einsamkeit*, Zürich, 1969, s. 34).

Bir yandan, en özgür toplumda da zorkullanımın, «ilerici zorkullanım»ın varolacağına, öte yandan toplumun değişmesi, zorlama da dahil, hiçbir

istisna yapmayan «tam red»di, («büyük inkâr») gerektirdiğine göre, anarşizmin şu ileriliğinin neden ibaret olduğu belirsiz kalmaktadır. Markuze, sınıfsal bakımdan tarafsız bir dünya, yani reel olmayan bir dünya, fantezi dünyası hayal etmektedir. Onun kanısınca (aynı zamanda E. Fişer'in kanısınca), Mayıs günlerinin «iktidar fantezisi» şiarı gerçekten devrimcidir, bu fantezi şiarıyla ona reel gerçeklikteki yerini bulduran üniversiteliler ise, çağdaş toplumun gelişmesinde bir dönüme ulaşmışlardır. Böylelikle, Markuze «klâsik» gerçek-dışı anarşizm plâtformunda yer almış olmaktadır.

Markuze 1969'da yayınlanan «Kurtuluş üzerine bir deneyim» adlı kitabında, fantezi şiarını göklere çıkarmaya, onun «muazzam bir reel dönüşüm gücü» olduğunu söylemeye, «mevcut toplumun tümüne karşı, bütün değerlerin yeniden gözden geçirilmesi ve «yeni hayat tarzı için ilk güçlü atılış olarak» alabildiğine övmeye ısrarla devam etmektedir (H. Markuze, Versuch über die Befreiung, Frankfurt/M. 1969, s. 41). Onun kanısınca, Mayıs olayları «büyük inkâr»ın hayalcilik değil, devrimci bir eylem olduğunu göstermiştir.

Markuze daha sonra şu iddiayı ileri sürmektedir: «Yeni radikalizm, hem merkezi, bürokratik-komünist örgüte, hem de yarı-demokratik, liberal topluma karşıdır. Onda, güçlü kendiliğinden-gelme, hatta anarşizm unsurları vardır. O, yeni duyguları dile getirmekte, her türlü egemenlikten rahatsız olmaktadır. Anarşist unsur egemenliğe karşı mücadelede esas etkindir» (aynı eser, s. 130). Mademki egemenlik «rahatsız ediyor», Markuze'ye göre artık egemenliğin ortadan kaldırılmasına çalışılmalıdır.

Böylece ekilen tohumların gençler arasında, özellikle 1945'ten sonra doğanlar arasında gür filizler vermesinde şaşılacak bir şey yoktur. Bunun sorumluluğu, gençliğin protesto eylemlerini objektif olarak tahlil edip, onun boş ve ütopyacı yanlarını açıklayacakları yerde, hareketi yozlaştıran, anarşist görüşleri haklı göstermeye çalışan ideologlara da düşmektedir.

Marksistler, önemli temsilcilerinden biri de Markuze olan «Frankfurt okulu» ideolojisini eleştirirerek şu haklı sonuca varıyorlar: «Ekonomik ve tarihsel sınıf içeriğinden gittikçe uzaklaşmakta olan «Frankfurt okulu» kategoriler cihazı (ki bunda teknik, bilim, devlet, kurumlar, örgütler, otoriteler, verimlilik, emek, somut toplumsal temelden yoksundurlar ve zaman dışı maddileşme ve yabancılaşmanın canlı timsali olarak belirirler), anarşizmin, aşırı-sol iddiaların ve kendiliğinden-gelme bireyciliğin soyut-romantik eğilimlerini politik olarak desteklemekle ödevlidir» (Die «Frankfurter Schule» im Lichte des Marxismus, Zur Kritik der Philosophie und Sociologie von Horkheimer, Adorno, Markuze, Habermes. Frankfurt/M. 1970, s. 179).

Markuze'nin yargılarında çıkış noktası (aynı zamanda peşinen belirlenmiş hedefi), idealist özgürlük ütopyasıdır. Buna göre, özgürlüğün iler-

lemesi, onun bilince malolmasını gerektirmektedir. Ölçüt olarak da egemenliğin bulunmıyacağı toplum ütopyası alınmaktadır. Bundan ötürü, bütün önceki toplumlar, ve son ideal bir yana, bütün gelecek toplumlar bir torbaya doldurulup atılmalıdır, zira bunların hepsinde egemenlik vardır. Bu sebeple de, kapitalizme veya komünizme yakınlıklarına bakılmaksızın, hepsi «kötü»dür. Markuze'nin (ve benzeri ideologların) gerekçesinde, kendisini anarşistlere yaklaştıran esas çizgi, somut toplumsal durum ve ilişkileri sabırsızlıkla atlama, vaktiyle Hertsen'in Bakunin için kullandığı deyimle «gebeliğin ikinci ayını dokuzuncu ay sayma»dır.

Protestolarda bulunan kuşağın topuna birden anarşist denemeyeceği tabiidir. İşçi ve öğrenci gençliğin günden güne artan politik aktivitesi, Komünist ve İşçi Partileri 1969 Uluslararası Danışma Toplantısı'nda gayet olumlu olarak şöyle değerlendirilmiştir: «Komünistler gençlik hareketindeki yükselişe büyük bir değer vermekte ve bu harekete aktif olarak katılmaktadırlar. Aynı zamanda hareketin içinde bilimsel sosyalizm fikirlerini yaymaya çalışmakta, gençliği etkileyebilecek çeşitli sözde-devrimci fikirlerin gizlediği tehlikeyi açıklamaktadırlar...»

1968 yılı sonunda İtalyan Komünist Partisi tarafından örgütlenen yuvarlak masa konferansında, Luici Longo, fikirleri çağdaş kapitalist düzenin gerçeklerine uymayan gençlik grupları için haklı olarak şunları söylemiştir: «Söylyecek sözleri bulunduğunu hisseden ve kendi fikirlerini kılavuz edinenek canla başla mücadele eden bu gençler saygıya lâyıktırlar. Söyledikleri dikkate alınmalı, tahlil edilmeli, incelenmeli, görüşlerindeki yanlışlıklarla mücadele edilmelidir; onlara karşı biricik ciddi davranış tarzı budur. Biz, bugün herkesin yaratıcıları olmak istediği radikal dönüşümler yönündeki çeşitli çabaları görmezlikten gelemeyiz» («Unita», 20 Aralık 1969).

Tartışma kürsüsü belirli koşullarda elverişli bir çarpışma alanıdır. Bununla ilgili olarak şu olay dikkate değer: Federal Alman Cumhuriyetinde yüksek öğrenim gençliği hareketinin en aktüel politik ve ideolojik sorunları üzerinde yapılagelen tartışma ve görüşmeler sonucunda, bu memlekette Marksist öğrencilerin birliği olarak yeni bir «Spartak» grubu meydana geldi. Bu grup, bazı yüksek okullarda, vaktiyle Alman Üniversiteleri Sosyalist Birliği'nin ulaştığı kadar nüfuz kazandı. Ve bu çevrede Marksist fikirler anarşizme üstüngeldi.

Ne yazık ki bu her zaman böyle olmuyor. Avrupa'nın büyük şehirlerinde — ve daha fazlasıyla Amerika'nın büyük şehirlerinde — bazan protesto eylemleriyle polis provokasyonlarını birbirinden ayırmak zor oluyor. Bu, daha ziyade, üniversite gençliği hareketine anarşist görüş ve metotların sinmesinden ileri geliyor. Birleşik Amerika'da, olumsuz duygusal patlamaları dile getiren «anarşi» sözünden yararlanılarak, Viyetnam'daki harbe karşı, zencilerin sefaletine ve tâbi tutuldukları ayırım

politikasına karşı gösterilere katılan üniversiteliler aleyhinde bir iftira kampanyası yürütülmekte, bunlar «iyiniyetli» insanlardan tecrit edilmekte, üzerlerine Ulusal Muhafız birlikleri sürülmekte ve birçoğu tutuklanmaktadır. Bu gençlerin toplama kamplarına gönderilmesi de yakın bir ihtimaldir.

Öte yandan, Amerikan gençliğinin emperyalizme karşı yürüttüğü savaşa, çokçası, anarşistçe hayallerin «anti-sosyal» ve «anti-kültürel» bir akım yaratma yolunda zavallı çırpınışların karıştığı da inkâr edilemez. «Hipiler» hareketinde, anti-kapitalizm, «seksüel özgürlük», «büyük inkâr», «tüketim toplumu»ndan nefret unsurları, gençlik çağı eşiğindeki delikanlıları saran serüvencilikle birleşmektedir. «Hipiler» protestolarını kapitalist toplum gerçekliğinden kaçışla, yani alabildiğine pasif biçimde ifade ettikleri halde, «Hipiler» hareketinde Amerikan devriminin rüşeymini ve hattâ dünya devriminin müjdecisini görenler de çıkabilmektedir! (J. F. Revel. Ni Marks ni Jsus. La nouvelle revolution mondiale est commencee aux Etats-Unis, Paris, 1970). Devrimin bugününü ve yarınını bu türlü anlayışta bilimsel-sınıfsal tahlilin zerresi bile yoktur.

Bombacılığı alışkanlık edinenlerden «doğa'nın çocukları»na kadar neo-anarşizmin bütün nüanslarında, sözde yenilikçiliğin dış görünüşünün ardında, bukağılardan azat olma savaşının — artık sosyalist işçi hareketi tarafından geride bırakılan — ilkel biçimlerine büyük ölçüde dönüş vardır. Tekelci sermayenin egemen olduğu memleketlerde, bu süreç, çokçası, harp ve faşizm deneyinin iyice kavranmamış olmasından ileri gelmektedir.

Kararsız çırpınışlarına, sisli görüşlerine, politik olayları ve savaşın yarınlarnı hatalı değerlendirmelerine rağmen, ayaklanan genç üniversiteliler, savaşçı Marksist hareketin ana mecrasına yöneltilmesi gereken bir potansiyel teşkil etmektedirler. AFC'de tanık olduğumuz anti-otoriter üniversiteli hareketinin gelişmesi, âsilerin savaşçılara, anarşistlerin Marksistlere dönüşmesi olanağını ortaya koymuştur. İki dünya harbi arasındaki dönemde Bertolt Breht de bu yoldan geçmiştir. Onun gelişmesi birçoklarına örnek olabilir. Fakat Kon-Bendit gibilerin sözümona devrimciliğine veya Horst Binek ve benzerlerinin Bakunin özentili romantizmine gelince, böylelerinden kesinlikle uzaklaşmak gerekir.

Biz, savaşkan ruhlu üniversitelilere, tamamiyle haklı protestolarında anarşizm çıkmasına düşmemeleri için, hizmet alanı arayan enerjileriyle, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin tekeller egemenliğine karşı yürüttükleri savaşta yararlı olabilmeleri için, gerçekten devrimci alternatifler gösterilmesi gerektiği kanısındayız.

Ancak işçi hareketiyle ve onun komünist öncüsüyle yakından bağlılık, gençliğin önünde başarılı devrimci savaşlar için reel perspektifler açabilir.

Komünist partilerinin bildirisi

Orta Amerika, Meksika ve Panama komünist partileri, anti-emperyalist savaşa ilgili görüşmelerde bulunmak, tecrübe değiş-tokuşu yapmak ve kendi ülkelerindeki politik durum hakkında birbirlerini aydınlatmak amacıyla, bu alandaki konferanslarının VIII. sini yaptılar.

Konferansa katılanlar, komünist partileriyle diğer ilerici hareketler arasında daha iyi işbirliği biçimleri bulmak ve ortak düşman Amerikan emperyalizmiyle yerli oligarşiye karşı bölgesel bir tek cephe kurmak için görüşlerini ortaya koydular.

Konferansın bildirisinde Şili'deki Halk Birliği Bloku'nun zaferi, Peru ve Boliviya'daki kurtuluş süreci memnunlukla karşılanmakta, Güney Amerika halkları, Birleşik Amerika emperyalistleri özgür Adaya saldırıya giriştikleri takdirde, devrimci Küba'yı savunmaya hazırlıklı olmaya çağrılmaktadır.

Komünist partileri, aynı zamanda, Sovyetler Birliği ve Sovyet Komünist Partisi'yle dayanışma halinde olduklarını belirtmekte, anti-sovyetizmi karşı-devrimin bir silâhı olarak kınamaktadırlar. Fikir değiş-tokuşu görüşmelerini örgütlemeye devam edeceklerini ve işbirliğini genişleteceklerini bildirmektedirler.

Arjantin'de

Arjantin komünistlerinin ulusal konferansı yapılmıştır. İktidarın çıkardığı türlü zorluklara rağmen, işçi, köylü ve memur kadınlar, ev kadını komünistler, politik çalışmalarda elde ettikleri tecrübeleri anlatmak ve kadın örgütlerinin önlerinde duran ödevleri incelemek üzere Boenos Ayreste toplanmışlardır.

Bir rapor okuyan Fani Edelman, politik ve sosyal dönüşümler uğrunda emekçilerin yürüttükleri savaşa, kadınların toplumsal hayatta rollerinin artması için ve durmadan artan pahalılığa karşı yapılan mücadeleye kadınların katılışlarını anlattı. «Yalnız köklü politik dönüşümler kadınlara iyi bir hayat sağlayabilir» dedi.

F. Edelman, Arjantin kadınlarını, kendi isteklerinin gerçekleştirilmesi uğrunda yürütülen mücadelede saflarını sıklaştırmaya ve «Ulusal Arjantin topluluğu»nda, Arjantin kadınlar Birliği'nde çalışmalara aktif olarak katılmaya çağırdı.

Arjantin Komünist Partisi, parti kasasına para toplamak için memleket çapında bir kampanya açtı. Toplanacak paralar gazetelerin ve AKP'nin diğer yayınlarının finanse edilmesine, bir kısmı da örgüt masraflarının

karşılanmasına harcanacaktır. Toplanan paranın yüzde 5'i «Viyetnam halkının kahramanca savaşıyla dayanışma» fonuna ayrılacaktır.

Suriye'de

Karl Marks'ın «Kapital» adlı eserinin birinci cildinin Arapça çevirisi satışa çıkarılmıştır. İkinci cildi de çıkmak üzeredir. Çeviri, Şam Üniversitesi profesörlerinden Anton Hamsi tarafından yapılmıştır. Uzmanların kanısınca, yeni çeviri, gerek bilimsel tamlik, gerekse dili bakımlarından öncekinden daha iyidir.

Gençlik örgütlerinde

Hindistan'da

Kerala gençlik festivali, eyaletin kuzeyindeki küçük Alway kasabasında yapıldı. Kerala hükümeti bakanlarından komünist P. S. Srinivasan, yaptığı açış konuşmasında, Hindistan'ın gelişmesinin dönüm noktasında bulunduğunu söyledi ve memleketin kaderinin çözümünde gençliğin önemli bir rolü bulunduğunu belirtti.

Festival'in geniş programında Hindistan'ın aktüel sorunlarına ayrılmış sempozyum ve seminerler de vardı. Bunlarda şu konular inceleme konusu oldu: «Sosyalizm ve parlamento yolu», «Gençlik sorunu», «öğrenim».

Kolumbiya'da

Üniversite öğrencilerinin Ulusal Kongresi'ne katılanlar, hükümetten, yüksek öğrenim sisteminin demokratikleştirilmesi hareketine katılan öğretim üyeleriyle üniversite öğrencilerine karşı sürdürülen teröre son vermesini istediler . . .

Öğrenciler, yeni bir gösteriler plânı kabul ettiler ve Birleşik Amerika hükümeti ile kumpanyalarının yüksek öğrenim işlerine müdahalesi tama- miyle ortadan kalkıncaya kadar mücadeleye devam kararını verdiler.

Finlandiya'da

Kuzey Finlandiyada emekçi gençliğin «Kızıl yaz» bayramı Kemi şehrinde yapıldı. Gençler, sınıf savaşının ve uluslararası durumun aktüel problemlerini inceleyen çeşitli toplantılara katıldılar; şehrin salon ve parklarında yığınsal kültür toplantıları tertiplendi. Finlandiya Komünist Partisi Genel Sekreteri A. Aato ve Finlandiya Halk Demokratik birliği'nin milletvekillerinden bazıları gençliğe hitaben konuşmalar yaptılar.

Fransa'da

Fransız Komünist Gençler Konseyi'nin çağrısı üzerine bütün memlekette, bu örgüte yeni üyeler yazılması kampanyası açıldı. Kampanyanın daha başlangıcında Komsomola birkaç bin genç daha katıldı, birçok yeni taban örgütleri kuruldu. Komünist Gençlik Hareketi Genel Sekreteri Rolan Favaro'nun belirttiğine göre, bu kampanyanın hedefi, örgüte on bin gencin katılmasını sağlamak ve yeni üç yüz yersel örgüt meydana getirmektir.

TÜSTAV

Bu ayın olayları

A. SAYDAN

Yurtta

● Bakanlar Kurulu'nun Devlet Demiryolları İşçileri Sendikası'nın grevini iki ay erteleme kararının mühleti sona erdiğinden, DDY İşçileri Sendikası 8 Ağustosta grev kararını uygulamaya başladı.

Sendika işçi ücretlerine % 110 zam ile iş güvenliğinin sağlanmasını ve daha bazı sosyal haklar istiyordu. DDY Genel Müdürlüğü ise % 30 civarında bir zamma yanaşıyordu. Sendika yöneticileri, DDY'ında 500 liradan az maaşla çalışan işçilerin bulunduğunu söylüyor, zam isteklerinde ayak diriyorlardı. Sendikacılar hükümet temsilcileri ile yaptıkları pazarlık-larda % 65 kadar zamma razı oldular.

Türk-İş yöneticileri araya girdiler. Türk-İş yöneticileri, bu vesile ile, kendilerine bağlı sendikaların bütün grev ve hak arama hareketlerine el koyma ve bu hareketleri yöneltme kararını aldılar. Türk-İş yöneticileri, bu kararı ilk defa DDY işçileri grevinde uyguladılar.

Böylece DDY İşçileri Sendikasını temsil etme yetkisi Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'a, hükümeti temsil etme yetkisi de Başbakan Ekonomik İşler Yardımcısı Karaosmanoğlu'na verildi. Bu iki şahıs % 38 zamda anlaştılar. Bu anlaşmadan sonra Halil Tunç DDY'ında grev kararını kaldırdı.

Devlet Demiryolları'ndaki bu gelişmelere paralel olarak başka iş kol-larında da grev hareketleri başgösterdi. Temmuz ayı içinde başlayan Çimento İşçileri Sendikasının (Çimseiş) grevi Ağustos'ta da devam etti. Fakat Türk-İş Genel Sekreteri Tunç'la Genel Başkan Demirsoy'un doğru-dan müdahalesiyle bu grev de dururuldu. Yine Tunç-Karaosmanoğlu anlaşmasına göre, Çimseiş'e bağlı işçiler de birinci yıl ücretlerine saat başına 100, ikinci yıl 40 kuruş zam aldılar. Bu zamlar, işçi ve sendikacı-ların istediği zammın ancak % 15'ini teşkil ediyordu.

Metaliş Sendikası, Ağustosun üçünde Ankara sıkıyönetim komutanlığına başvurarak, aldığı grev kararının uygulanmasına izin verilmesini istedi.

Fakat izin verilmedi. Esasen bu karardan önce, Eskişehir sıkıyönetim komutanlığı bütün grevleri yasaklamıştı. DDY'nın cer atleyeleri ve idare merkezi Eskişehir'deydi, bundan ötürü de bu kararın hedefi, Demiryolu işçilerinin grevini bastırmaktı.

Yine Ağustos ayının başında Oleyiş Sendikası ücret zammı ve sosyal haklar için grev kararı aldı. Fakat bu karar da Türk-İş yöneticilerinin gayretkeşlikleri yüzünden uygulanamadı.

Toprak-Su-Tarım işçileri Sendikası'nın, Toprak-Su Genel Müdürlüğü'ne bağlı 84 işyerinde aldığı grev kararı yine Türk-İş yöneticilerinin baltalamaları yüzünden yarıda kaldı. Ağaç sanayiinde çalışan işçilerin grev kararı da aynı âkıbete uğradı.

Makine ve Kimya Sanayii İşçileri sendikası aldığı grev kararında biraz daha şanslı çıktı. Makine ve Kimya Sanayii işçileri ilk yıl saat başına 100 kuruş, ikinci yıl 50 kuruş zam alacaklardır. Bu zam da Makine ve Kimya işçilerini memnun etmedi. Çünkü sendika çevrelerinde belirtildiği gibi, bu zamlar, hayat pahalılığının, fiyat ve vergilerin artış hızı karşısında pek cılız kalmaktadır. Ulaşış'ın grev kararı ise yine Türk-İş yöneticilerinin baltalaması yüzünden sönüp gitti. Oysa Ulaşış işçilerinin istekleri mütevaziydi. Gemi adamları ile antrepolarda çalışanlar, gündeliklere % 20 ile % 50 arasında zamlar, tasfiyelerin, keyfi işten çıkarmaların durdurulmasını istiyorlardı.

Ağustos ayında gelişen bu sendikal hareket, Türk-İş yöneticilerinin resmi makamlarla, militarist-faşist klikle işbirliğini daha artırdıklarını açıkça ortaya koymuştur. Resmi ağızlar bu artan işbirliği ve dayanışmayı açığa vurmaktan da kaçınmıyorlar. Çalışma Bakanı Attilâ Sav Şekerîş'in 6. Kurultayında Türk-İş yöneticilerinden «anlayış» gördüklerini açıkladı. Ve işçilere kemeri daha fazla sıkmaklarını tavsiye etti.

Erim de 21 Ağustosta Türk-İş ve bazı bağımsız sendika temsilcileri ile yaptığı toplantıda Türk-İş yöneticilerini övdü, Demirsoy ve arkadaşlarının kendisine çok yardım ettiklerini söyledi.

Bütün baskılara, sarı sendikacıların iktidarın başlarıyla sıkı işbirliğine ve bu işbirliğinin işçi hareketini ezme teşebbüslerine rağmen, işçilerin, sendikacıların direnişleri geliyor.

Türkiye Odalar Birliği Başkanı Raif Öngörü, 11 Ağustosta verdiği bir demeçte, Sirkeci gümrüğüne bağlı Sirkeci, Gülhane, Zeytinburnu ve Halkalı gümrükleri eşya ambalarında çalışan işçilerin 12 gündür grev yaptıklarını açıkladı.

Çimseîş işçileri de birçok çimento fabrikasında Türk-İş yöneticilerini dinlemediler ve grev ilân ettiler.

Türk-İş'e bağlı 12 sendika başkanı, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un, Başbakan Yardımcısı Karaosmanoğlu ile grevleri kırmak üzere yaptığı anlaşmayı şiddetle tenkit ettiler.

DISK Genel Sekreteri Kemal Sülker, hükümetin, en başta işçi sınıfına yüklediği zamları şiddetle protesto eden bir bildiri yayınladı.

● Ağustos ayı içinde, pahalılık, zamlar ve işsizlik yeniden hızlandı. Hükümet, akar-yakıt, elektrik ve nakliye ücretlerine zam yaptı. Hatta Demiryolu işçilerin sağladıkları önemsiz ücret artışı bile bilet fiyatlarına yapılan zamlarla emekçi halka, işçi sınıfına yükletildi. Böylece, iktidar, enflasyon mekanizmasıyla işçi sınıfına sol eliyle verdiğini, sağ eliyle geri almak politikasında tırmanmaya ve mevcut enflasyonu daha da körüklemeye devam ettiğini gösterdi.

Hükümet, nakliye ve trafik ücretlerine zam yaparken, iktisadi devlet teşekkülü olan Devlet Demiryolları'nın zarar ettiğini ileri sürdü. Oysa Yüksek Denetleme Kurulu üyelerinden Kâmuran Ardic, 18 Ağustos tarihli «Cumhuriyet» gazetesinde, hükümetlerin, iktisadi devlet teşekküllerini, maliyetlerin altında satış yapmaya ve hizmette bulunmaya zorladıkları için bunların zarar ettiklerini ortaya koydu.

Haydarpaşa Kuzey-Batı Bölgesi Demiryolu İşçileri Sendikası Genel Başkanı Adnan Başaran da, Demiryolları'nın, yılda 700 milyon lira kadar zarar ettiğini, bunun da hükümetlerin tutumundan ileri geldiğini açıkladı.

Ağustos ayı içinde, hükümet kararı ile akar-yakıt, elektriğe, motor ve otomobil yedek parçalarına yapılan zamlar kısa zamanda gıda ve öteki yığınsal tüketim maddelerine yansıdı. Bu zamların sebep olduğu fiyat artışları, bir yandan da, zaten zayıf olan ihracatı daha fazla olumsuz yönde etkilemeye devam etti.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verdiği rakamlara göre Nisan ayından bu yana, geçen yılın aynı devresine kıyasla ihracatta % 16,6 bir düşüş olmuştur. Ocak ayında 60,8 milyon dolar olan ihracat, şubatta 60,7, Martta 58,2, Nisanda 38,2, Mayısta 21,6 milyon dolara düşmüştür. Hazi-randa ise hafif bir artış göstererek 27 milyon dolara yükselmiş, ama yine de Ocak ayı seviyesinin yarısına bile ulaşamamıştır.

İşsizliği artıran etkenlerden biri de ihracatın azalmasıdır. Ankara Sanayi Odası Başkanı Orhan Işık, Türkiye'de bu yıl 1970 yılına oranla işsizliğin % 9,7 arttığını açıkladı.

Çalışma Bakanı Atilla Sav 10 Ağustosta yaptığı bir açıklamada Türkiye'de bu yıl 128 toplu sözleşme imzalanacağını belirtti. 128 toplu sözleşme Türkiye için önemli bir rakamdır. Büyük burjuvazinin Türk-İş yöneticilerini işçi sınıfına karşı ileri sürmesinin nedenlerinden biri de, bu toplu sözleşmelerde, Demiryolu ve Makina-Kimya'da olduğu gibi ufak

tefek ve enflasyon mekanizması ile derhal sifıra indirilebilecek ücret artışlarıyla işçi sınıfını oyalamak, sömürü ve talan düzenini ayakta tutmayı bu yoldan da denemektedir.

Enflasyonist gidişi daha iyi anlayabilmek için «Türkiye İktisat Gazetesinin 19 Ağustos tarihli sayısına bir göz atmak yeter: «Türkiye Merkez Bankası'nın 14 Ağustos tarihindeki aktif ve pasifini gösteren cetvelinde 8 Ağustos 1970'de 11.394.622.50 lira olan tedavüldeki para hacmi, 7 Ağustos 1971'de 15.538.524.842.50 liraya yükselmiştir.

Bu resmi rakamlarda bile görüldüğü gibi, bir yıl içinde Türkiye'de tedavüldeki para hacmi 4 milyara yakın artmıştır. Bunun iki milyarı beş aylık Erim hükümeti dönemine düşmektedir.

● Ağustos ayı içinde Ankara, İstanbul, İzmir ve Diyarbakır sıkıyönetim mahkemelerinde gençlerin, subayların, Kürt sorunu ile ilgili oldukları iddia edilen yurttaşlarımızın yargılanmalarına devam edildi. TİP yöneticilerinin duruşmasına ise 23 Ağustos'ta başlandı.

Başta Genel Başkanı Behice Boran olmak üzere, Partinin yöneticileri ve avukatları, mahkemenin Anayasaya aykırı kurulduğunu, iddianamede suç diye öne sürülen olayların sıkıyönetimden çok evvel meydana geldiğini belirttiler ve sıkıyönetim mahkemesinin görevsizlik kararı vermesini istediler. Mahkeme bu istekleri reddetti. Askeri savcı, okuduğu iddianamede, tutuklu subay ve aydınların duruşmalarında olduğu gibi, CIA ve MIT'in gizli raporlarına dayanan hayali açıklamalarda bulunmaktan ileri gide-miyordu. En azılı emperyalist çevrelerin anti-komünizmini ve anti-sovyetizmini bir papağan sadakatıyla tekrarlamaktan başka bir şey yapamıyordu. Faşist-militarist kliğin askeri savcısı dehşetli bir keşif yapmıştı: Sovyetler Birliği'nin Anayasasında «insanın insan tarafından sömürülmesine son vermek» anlamına gelen bir hüküm vardı. TİP tüzüğünde de. Demek ki TİP, Sovyetler Birliğine bağlı bir partiydi! Fransız Komünist Partisi de Roje Garodi adında bir adamı, parti tüzük ve programına karşı çıktığı, Çekoslovakya olayları sırasında Sovyetler Birliği'nin dış politikasını eleştirdiği için partiden atmıştı. TİP yöneticileri de aynı sebebden ötürü Mehmet Ali Aybar'ı partiden uzaklaştırmışlardı. Demek ki, TİP, Fransız Komünist Partisi'ne de bağlıydı! Ve Faşist cuntanın askeri savcısı, bu ve buna benzer mantık ve delil perişanlığı içinde TİP yöneticilerinin komünist olduklarını iddia ederek, faşist İtalya'dan aktarılan 141. maddeye göre dokuzunun idamını, Kürt halkının Anayasal haklarını savundukları için de «bölücülükten» ayrıca cezalandırılmalarını istiyordu.

Parti Başkanı Behice Boran, mahkemede özetle şunları belirtti: TİP işçi sınıfının, Anayasa çerçevesi içinde kurulmuş legal devrimci partisidir. Kapitalizmden sosyalizme geçiş için iki yol var, silâhlı yol ve zora başvurulmayan yol. TİP zora başvurmayan yolu seçmiştir, parlamenter demokrasiye bağlıdır. Programına göre seçimle iş başın gelir ve yine seçimle uzaklaşır.

«İnsanın insan tarafından sömürülmesini ortadan kaldırmak» konusu ise, insanlığın eski bir özlemidir. Ne var ki bilimsel sosyalizmle bu, hayal olmaktan çıkmış, hatta Marksist olmayan birçok parti, sendika ve örgütün tüzük ve programlarına bile girmiştir. Bu ilkeyi Fransız Sosyalist Partisi'nde olduğu gibi, İngiliz İşçi Partisi'nin programında da bulmak mümkündür.

Kürt halkının hakları sorununa gelince: Kürt halkının demokratik ve Anayasaca kabul edilmiş haklarını savunmak memleketi bölmek değil, bütünlüğünü korumak anlamına gelir. Kürt halkına karşı terör ve baskı ile davrananların tutumları bölücülüktür.

● Gençlerin ve subayların duruşmaları da İstanbul sıkıyönetim mahkemelerinde skandal halinde devam ediyor. Gençler gerek polis müdürlüklerinde, gerekse bazı kışlalarda zincire vurulduklarını, günlerce elektriğe tutulduklarını ve falakaya yatırıldıklarını açıklıyorlar. Hatta bazı gençler bu işkenceler sonucunda sağlıklarını kaybettiklerini belirtiyor ve tıbbi muayeneden geçirilmelerini istiyorlar. Sıkıyönetim yargıçları, bu şikâyetleri genel bir kaygısızlık içinde dinliyor, adli tıba gönderme isteklerini redediyor ve mahkemelerin, işkence hakkındaki şikâyetleri ele alamıyacağı, işkence şikâyetlerinin dâva ile ilgisi bulunmadığı gibi, hem insanlığa, hem de yürürlükteki kanunlara aykırı kararlar veriyorlar. Oysa usul kanunlarına göre işkence ile alınan ifadelerin hiç bir hukuki değeri yoktur. Bundan ötürü de ifadelerin işkence ile alınıp alınmadığını araştırmak mahkemelerin ödevidir. Çünkü işkence ile alınan ifadelere de dayanılarak karar verilecektir. Ayrıca mahkeme savcılarının ve genellikle savcıların mahkemede verilen ifadeleri ve basında çıkan işkence ile ilgili haberleri ihbar sayarak doğrudan soruşturma açmaları Ceza Muhakeme Usulü Kanununun emredici hükümlerindendir. Böylece Cunta-Erim iktidarının sıkıyönetim mahkemeleri, faşist terörün Ortaçağ işkencelerini örtbas eden, bu surette de yeni yeni baskı ve işkencelere yol açan bir müessese olarak çalışıyorlar.

● 83 subay ve askeri öğrencinin İstanbul sıkıyönetim mahkemesinde devam eden duruşmaları faşist-militarist kliğin sahnelediği mahkeme komediyalarına yeni yeni unsurlar katıyor. Yurtsever subaylara karşı tertiplenen mahkeme, onu sahneye koyanların, Erimlerin, Sunayların, Tağmaçların, Koçaşların başına yıkılmaktadır. Askeri savcı tarafından ölüm cezasıyla mahkemeye sevk edilen eski Milli Birlikçi İrfan Solmaz'erden sonra, onun gibi idam isteğiyle mahkemeye sevk edilenlerden 27 kişi daha Ağustos ayı içinde serbest bırakıldı.

Neden acaba yurtsever subayların kellesini isteyen cellâtların eli birden bire titremeye başladı? Çünkü, yurtsever subaylara, Milli Birlikçilere, 27 Mayısçılara karşı terör, Silâhlı kuvvetlerde heyecan ve hiddet uyandırdı.

Ve Sunay-Tağmaç grubu, bu hiddeti yatıştırmak için, her yıl 30 Ağustos münasebetiyle ordu içinde emeklilik ve atanma mekanizmasını tehdit aracı

olarak kullandılar. Cumhurbaşkanı Sunay, Trakya'dan, Diyarbakır ve Siirt'e kadar ordu birliklerini teftişe çıktı. Bu teftişler sırasında kimini tehdit etti, kiminin sırtını sıvazladı. Ordu içindeki bu yoklamalardan sonra emekliye ayrılacak subaylar listesine Tağmaç'la birlikte son şeklini verdi. Esasen bu yıl Yüksek Askeri Şura değil, Tağmaç-Sunay ikilisi ordudaki terfi ve emeklilik işlerini düzenlediler. Oysa Anayasaya göre bu işlere Yüksek Askeri Şura'nın bakması gerekmektedir. Sunay'la Tağmaç Anayasanın bu hükmünü de çiğnemişler, terfi ve emeklilik mekanizmasını, ordudan yurt-sever subayları uzaklaştırmak ve Silâhlı Kuvvetleri emperyalizmin, komprador burjuvazinin hegemonya aracı haline getirmek maksadiyle kullanmaya kalkışmışlardır.

Fakat bütün bu gayretlere rağmen iktidardakiler, yurtsever subayları idam talebiyle sıkıyönetim mahkemelerinde yargılamayı san günlerde kendileri için tehlikeli bulmuşlar ve darağacında sallandırmak istedikleri subayları teker teker serbest bırakmaya koyulmuşlardır.

● Anayasayı değiştirme tasarısı 20 Ağustosta, 422 parlamento imzasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisine getirildi. AP'den 250, CHP'den 119, DP'den 30, MGP'den 23 milletvekili ve senatör tasarayı imzaladı.

Cuntacılar ve Erim iktidarının Anayasada yapmak istediği değişiklikler kimsenin yabancısı değildir. İktidarı elde tutanlar, sosyalist hareketi ve onun öncülük ettiği ulusal ve sosyal kurtuluş hareketini tümüyle ezmek, yok etmek ve bugünkü emperyalist, işbirlikçi burjuva kanışığı düzeni korumak amacıyla Anayasayı değiştirmek, insan haklarını, grev, sendikalaşma, dernek kurma, gösteri, yürüyüş, basın ve haberleşme özgürlüklerini hemen hemen tamamıyla ortadan kaldırmak istiyorlar.

Böylece, en başta sosyalistleri, anayasal hak ve özgürlükleri savunan yurtsever subayları ve gençleri Anayasayı değiştirmek istemekle suçlayarak sıkıyönetim mahkemelerine süren Erimlerin, Sunayların ve Tağmaçların Anayasayı değiştirmek ve mevcut bazı özgürlükleri de yok etmek amacını güttükleri daha iyi anlaşılmış oldu.

● 5 Ağustosta Ankara ve Pekin'de yayınlanan ortak bir bildiri ile Erim ve Çu En Lay hükümetlerinin birbirini resmen tanıdıkları ve iki ülke arasında büyük elçilik derecesinde diplomatik ilişkiler kurulduğu dünya kamu oyuna açıklandı.

Amerika Cumhurbaşkanı Nikson'un Temmuz başlarında Pekin'i ziyaret edeceğini resmen açıklamasından sonra Erim iktidarının Pekin hükümetini tanıması esasen bekleniyordu.

Bundan ötürü dünya kamu oyu Erim hükümetinin bu kararını, Vaşington'a uyduluk politikasının yeni bir delili saydı.

Nikson'un Pekin'i ziyaret kararı, dünya gerçinliğini azaltacak değil, aksine daha şiddetlendirecek bir teşebbüstür. Çünkü Amerikan emper-

yalizminin saldırı ve gerici iktidarları halklara dayatma politikasını teşvik edecek ve Pekin-Vaşington yakınlaşmasından Viyetnam ve öteki Çin Hindi halklarının kurtuluş savaşlarının arkadan hançerleneceği belirtiliyor. Bir ara dokuz ay içinde Çin Hindin'den çekilmeyi bile düşünmüş olan Vaşington politikacıları, Çin Başbakanı Çu En Lay'ın Nikson'u Pekin'e davet etmesinden sonra Saygon kukla hükümetine seçim oyunları tertipleterek Çin Hindin'de yerleşmeyi gözönünde tutan eylemlere girişmişlerdir.

Dünyada

● Sovyetler Birliği'nde tatillerini geçiren sosyalist ülkeler yöneticileri 2 Ağustos günü Kırım'da bir toplantı yaptılar. Toplantıya, Alman Sosyalist Birlik Partisi Birinci Sekreteri Honeker, Bulgaristan Komünist Partisi Birinci Sekreteri Jivkof, Çekoslovakya Komünist Partisi Genel Sekreteri Husak, Macaristan Sosyalist İşçi Partisi Birinci Sekreteri Kadar, Moğolistan Devrimci Halk Partisi Birinci Sekreteri Sedenbal, Polonya Birleşik İşçi Partisi Birinci Sekreteri Gerek ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri Brejnev yoldaşlar katıldı.

Toplantıya katılanlar kendi ülkelerinde sosyalist toplum kuruculuğunda elde ettikleri başarılar üzerinde konuştular. Dünya Komünist hareketinin sorunlarını ve dış politika konularını incelediler. Uluslararası gelişmelerin, 1969 Dünya Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısında tesbit edilen tezleri doğruladığını belirttiler. Konferansta Sovyetler Birliği Komünist Partisinin XXIV. Kongresi'nde kabul edilen kararların sosyalist gelişmeye ve dünya barışına sağladığı ve sağlayacağı yardım da belirtildi. Avrupa güvenliği meselesi incelendi ve bütün Avrupa ülkelerinden Avrupa güvenlik konferansının toplanabilmesi için gayret gösterilmesi istendi.

● 9 Ağustos'ta Yeni Delhi'de Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Gromiko ile Hindistan dışişleri Bakanı Singh tarafından, iki ülkeyi barış, dostluk ve karşılıklı işbirliği prensipleri ile birbirine bağlayan bir anlaşma imzalandı.

İmza töreninden sonra bir demeç veren Gromiko, iki ülke ilişkilerinin karşılıklı güvene, hak eşitliğine, saygı ve iç işlere karışmama esasına dayanmakta olduğunu belirtti. Yeni dostluk anlaşmasının imzalanmasıyla bu ilişkiler daha da derinleşmiş ve sağlamlaşmıştır. Gromiko, anlaşmanın dünyada ve Asya'da barışı kuvvetlendiren bir belge niteliğini taşıdığını da sözlerine ekledi.

Anlaşmanın imzalandığı gün Hindistan başkenti Yeni-Delhi'de bir miting yapıldı. Yüzbinlerce insanın katıldığı bu miting, Hindistan'ın

bağımsızlığını kazanmasından bu yana yapılan açık hava toplantılarının en kalabalığı idi. Söz alan Hindistan Başbakanı Bayan İndira Gandhi Hind-Sovyet dostluk anlaşmasının Hindistan'ı politik ve ekonomik bakımlardan kuvvetlendirdiğini söyledi.

● Bolivya'da gerici generaller, Vaşingtonun ve CIA'nın teşvik ve yardımıyla general Tores'in ilerici hükümetine karşı 24 Ağustos'ta bir darbe tertiplerler. Tores taraftarlarını hazırlıksız yakalayan gerici generaller birkaç gün süren savaştan sonra üstün geldiler ve idareyi ele aldılar.

Bolivya halkının, işçi sınıfının uzun süren savaşları sonucunda Tores ve arkadaşları ulusal ve demokratik bir idare kurmayı başarmışlardı. Amerikan tekellerinin elinde bulunan çok zengin kolay ve dünyadakilerin en büyüğü sayılan çimento sanayii devletleştirilmiş, demokratik bir toprak reformunun program ve plânları da hazırlanmaya başlanmıştı.

Ne var ki Bolivya Komünist Partisi'yle öteki demokratik örgütlerin uyarılarına kulak asmayan Tores ve arkadaşları, Bolivya halkının uzun savaşlar sonucunda elde ettiği anti-emperyalist ve demokratik kazanımları savunmak için gerekli tedbirleri almamıştı. Amerikan emperyalizmi ile yerli müttefikleri olan büyük çiftlik ağaları ve büyük burjuvazi, bu boşluktan istifade ederek karşı-devrimi hiç olmazsa geçici bir zaman için Bolivya halkına dayatmayı becermişlerdir.

● Ağustos ayının 16'sında radyo ve televizyonlarda bir demeç veren Amerika Cumhurbaşkanı Nikson dolar bunalımını «önleyici» bazı tedbirler aldığını açıklamıştır.

1. Dolar bundan böyle altınla değiştirilemeyecektir.
2. Birleşik Amerika'ya giren mallardan % 10 ek ithal vergisi alınacaktır.
3. Birleşik Amerika'da bütün ücretler, fiyatlar ve kiralalar 90 gün için

dondurulacaktır.

Nikson'un açıkladığı bu üç kararın gerek Birleşik Amerika, gerek kapitalist dünya, gerekse Amerikan emperyalizminin ekonomik, politik ve askeri pakt ve sistemlerine bağlı Türkiye gibi ülkeleri yakından etkileyecek niteliktedir. Bu konunun memleketimizi ilgilendiren kesimi üzerinde sadece şunu belirtmekle yetineceğiz: Ege Bölgesi sanayi Odası Başkanı ve Türkiye Odalar Birliği Yönetim Kurulu üyesi Şinasi Ertan, dolar bunalımının bir sonucu olarak Türk lirasının devalüe edilmesi halinde birçok ihracatçının iflâs edeceğini söylemiştir. İflâs, türk ekonomisinin tümünü zaten kaplamıştır. Hiç şüphesiz ki, emperyalist ekonomisinin uydusu durumunda olan Türkiye ekonomisindeki çöküş, son olaylarla daha da hızlanacaktır.

Birleşik Amerika, doların altınla değiştirilmesi esasına son vermekle kapitalist ve emperyalist dünyada mevcut ekonomik ve politik hercümerci

ve bunalımları daha da artırmıştır. Amerika ile en çok bağı olan Japonya, Batı Almanya ve İngiltere gibi ülkeler Nikson kararlarının acısını ağır bir şekilde çekmeye başlamışlardır. Bütün kapitalist dünyada borsalar ve bankalar dolar alımını durdurmak için kapatılmıştır. Nikson kararları kapitalist ülkelerin Birleşik Amerika'ya ihracatını kısıacak, özellikle Japonya, Batı Almanya ve İngiltere'de işsizlik ve enflasyon daha da şiddetlenecektir.

TÜSTAV

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Yuvarlak masa konferansımız	
Sosyalist devlet ve demokrasi	561

Hari Ditrh

Partilerin hayat ve deneyinden	
Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nde kadroların	
Marksist-Leninist öğrenim ve eğitimi	603

K. Zarodof — I. Nerlünd

Marksizm-Leninizm ve zamanımız	
Bilimsel teorinin canlılığı veya Marksizm-Leninizm neden eskimiyor	609

Bruno Fray

Neo-Anarşizm çıkması	620
Kısa haberler	629

Özel sayfalar

A. Saydan

Bu ayın olayları	632
----------------------------	-----

Adresimiz:

Yeni Çağ — Stredisko pro rozširovani tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi 32 dilde çıkıyor ve dünyanın her tarafında okunuyor.

Fiyatı 1 lira